

SISÄKORVAISTUTE UHKANA JA MAHDOLLISUUTENA

**Retoriikka-analyysi kuulovamma-alan järjestölehtien
sisäkorvaistutteeseen
kantaottavista teksteistä vuosina 1995–1999**

Anna Lemmetyinen

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos

Sosiaalityö

Pro gradu –tutkielma

Maaliskuu 2013

Ohjaajat: Elina Virokannas ja
Elina Tapio

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

<i>Tiedekunta – Faculty</i>	<i>Laitos – Department</i>
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
<i>Tekijä – Author</i>	
Anna Lemmetyinen	
<i>Työn nimi – Title</i>	
Sisäkorvaistute uhkana ja mahdollisuutena. Retoriikka-analyysi kuulovamma-alan järjestölehtien sisäkorvaistutukseen kantaottavista teksteistä vuosina 1995—1999.	
<i>Oppiaine – Subject</i>	<i>Työn laji – Level</i>
Sosiaalityö	Pro gradu
<i>Aika – Month and year</i>	<i>Sivumäärä – Number of pages</i>
Maaliskuu 2013	100
<i>Tiivistelmä – Abstract</i>	
<p>Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen kuulovamma-alan järjestölehtien sisäkorvaistutekeskustelua vuosina 1995–1999. Aineistonani käytän Kuurojen Liitto ry:n julkaiseman Kuurojen Lehden, Kuulonhuoltoliitto ry:n (nyk. Kuuloliitto ry) Kuuloviesti-lehden sekä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Yhdistys ry:n Nappi-lehden kyseisenä ajankohtana julkaisemia sisäkorvaistutukseen kantaottavia tekstejä.</p> <p>Tutkielmani rakentuu ajatukselle todellisuuden sosiaalisesti rakentuneesta luonteesta, ja lehdissä käydyn keskustelun puheenvuorot näen tapana rakentaa todellisuudesta tietynlaista kuvaa. Käytän analyysivälineenä retorista analyysiä ja kysyn, miten retorisia keinoja käytetään vakuuttamaan lukijaa ja vahvistamaan kirjoittajan käsityksenmukaista kuvaa kuuroudesta, viittomakielestä, kuulevista ja sisäkorvaistutuksesta.</p> <p>Analysoin tekstejä Chaïm Perelmanin esisopimuskäsitteen sekä viiden retorisen keinon käytön suhteen. Tarkastelen kategorioiden käyttöä, asiantuntijalausuntoon ja konsensukseen vetoamista, oman puhujaposition hyödyntämistä, värittäviä ilmaisuja ja tunteisiin vetoamista sekä kontrastiparien käyttöä.</p> <p>Hahmotan keskustelun puheenvuorot lähtökohtaisesti sisäkorvaistutukseen joko mahdollisuutena tai uhkana suhtautuviksi, ja analyysini rakentuu tämän kahtiajaon varaan. Analyysin lopuksi avaan myös niitä teemoja, jotka yhdistävät eri kantaa edustavia kirjoittajia. Analyysi osoittaa, että retorisia keinoja käytetään monipuolisesti ja runsaasti. Mahdollisuuspuheessa niiden avulla luodaan kuuroudesta kuvaa ongelmana, johon sisäkorvaistute tarjoaa ratkaisun. Kuulemisesta rakennetaan mahdollisuuspuheessa hyvinvoinnin ja normaalin elämän ehto. Uhkapuheessa kuurous saa erilaisia merkityksiä. Se nähdään positiivisena identiteetin osana jota halutaan vaalia, tai ikään kuin neutraalina yksilön ominaisuutena, johon ympäristön tulee sopeutua. Sisäkorvaistute saa uhkapuheessa negatiivisia määreitä ja se koetaan uhaksi kuuron lapsen hyvinvoinnille ja kuurojen yhteisön tulevaisuudelle.</p> <p>Pohdintaosuudessa totean kuurouden määritelmän olevan sisäkorvaistutekeskusten ydinkysymys. Tekstien mahdollisuus- ja uhkapuheeksi jakautumisen taustalla vaikuttaa kirjoittajien erilaiset käsitykset kuurouden olemuksesta. Ne synnyttävät keskusteluun ristiriitoja, eivätkä lähestymistavaltaan hyvin erilaiset kirjoittajat aina kohtaa toisiaan keskustelun kentällä.</p>	
<i>Asiasanat – Keywords:</i> sisäkorvaistute, kuurous, retoriikka-analyysi	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	NÄKÖKULMIA VAMMAISUUTEEN JA KUUROUTEEN	7
2.1	Vammaisuus yksilön tragediana.....	7
2.2	Pyrkimys normaalistamiseen kuurojen historian leimana	9
2.3	Sosiaalisen vammaistutkimuksen lähtökohtia	13
2.4	Kuurous sosiaalisen vammaistutkimuksen näkökulmista.....	16
2.5	Kuurous yhteisönä, kulttuurina ja kielenä	17
2.6	Vammaisuus postmodernissa maailmassa ja pluralistinen kuurous.....	20
3	SISÄKORVAISTUTE JA SEN EETTINEN PROBLEMATIIKKA	23
3.1	Sisäkorvaistute lääketieteellisenä läpimurtona	23
3.2	Keskustelun ydinkysymyksiä	24
3.3	Sosiaalityön ytimenä heikomman puolustaminen	27
4	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TYÖKALUT	30
4.1	Aineisto	30
4.2	Tutkimuksen etiikasta	33
4.3	Sosiaalisesti rakentunut todellisuus	35
4.4	Retorinen analyysi	36
4.5	Retoriikan tarkastelu omassa tutkielmassani	39
5	SISÄKORVAISTUTEKESKUSTELUN RETORINEN ANALYYSI	42
5.1	Lapsen etu kaikkien intressinä	43
5.2	Kuurous ongelmana ja rikkautena – kuulevat normina ja vihollisina	50
5.3	Asiantuntijat, tiede ja massan tuki oman kannan vahvistajina.....	57
5.4	Lääkärit, vanhemmat ja kuurot asiantuntijuuden omistajina	62
5.5	Värittävät ilmaisut ja tunteisiin vetoaminen lukijan houkuttimina.....	66
5.6	Kontrastiparit sanoman vahvistajana	71
5.7	Vastakkainasettelun purkua ja kompromisseja	75

6 YHTEENVETO JA POHDINTA	81
6.1 Tulosten yhteenveto retoriikan näkökulmasta	81
6.2 Uhka- ja mahdollisuuspuheen sisältö	84
6.3 Kuurouden määrittely keskustelun ytimessä	85
6.4 Tutkimuksen arviointi	90
7 LÄHTEET	93
Liite.....	99

1 JOHDANTO

Olen aloittanut suomalaisen viittomakielen opinnot seitsemän vuotta sitten ja kielen kautta tutustunut kuuroihin ja heidän maailmaansa. Minulle entuudestaan aivan vieraat kieli ja kulttuuri ovat rikastaneet maailmaani suuresti ja niistä on muotoutunut olennainen osa elämäni. Mitä enemmän olen tätä maailmaa ja kuuroja oppinut tuntemaan, sitä enemmän olen havahtunut myös niihin kirjaviin diskursseihin, joiden kautta kuuroutta ja viittomakieltä määritellään ja arvotetaan. Aloitin itse viittomakielen opinnot kuurojen opettajien johdolla ja pääsin nopeasti sisään kuurojen omaan tapaan mieltää itsensä ja yhteisönsä. Opettajieni tapaan minäkään en oppinut näkemään kuuroja vammaisina, vaan kieliryhmänä, jonka kulttuuriset tavat eroavat kuulevista ja jolla on lisäksi muun muassa omaa kuuleville vierasta historiaa ja taidetta. Nopeasti hahmotin kuitenkin, ettei tämä ole ainoa, eikä ehkä yleisinkään tapa tarkastella kuuroutta.

Markku Jokinen (2000, 88–89) on nostanut suomalaiseen keskusteluun käsitteet *kliinispatologinen* sekä *sosiokulttuurinen* kuurous. Kliinispatologisella näkökulmalla Jokinen viittaa kuulevien tapaan nähdä kuurot vammaisina ja kuurous puutteena tai vikana ihmisen kehossa. Kuuroutta tarkastellaan silloin lääketieteen perspektiivistä. Jokisen mukaan tämä näkökulma on kuuroille itselleen vieras, sillä he eivät koe olevansa vammaisia tai tarvitsevana kuuroutensa vuoksi kuntoutusta. Sosiokulttuurinen näkökulma kuurouteen tarkasteleekin kuuroutta hyvin erilaisesta perspektiivistä. Sen lähtökohtana on kokemus kuurona elämisestä ja sen sosiaalisista, lingvistisistä ja kulttuurisista tasoista. Termin etuliite sosio- viittaa Jokisen mukaan kuurouteen yhteisönä, etnisenä ryhmänä ja kielellisenä vähemmistönä. Termin loppuosa -kulttuurinen korostaa ryhmän kulttuurista aspektia. (Mt.) Jokisen käsitepari kuvaa selkeästi kahta toisilleen hyvin vastakkaista tapaa tarkastella kuuroutta.

1990-luvulla Suomeen rantautunut uudenlainen kuulolaite, sisäkorvaistute (arkikielessä usein implantti) on erityisesti ollut pontimena viimeisen kahden vuosikymmenen keskusteluille kuuroudesta, sen määritelmästä ja myös viittomakielen asemasta. Lääketieteen näkökulmasta laite on nähty kuurouden parantajana ja kuulevaksi tekevänä ihmeenä, mutta kuurojen ensireaktiot istutteeeseen ovat olleet vähintään varautuneita. Kun kuurouteen pystyttiin ensimmäistä kertaa tarjoamaan jonkinlaista ”parannusta”, eivät kuurot monien yllätykseksi halunneetkaan tarttua tähän mahdollisuuteen, päinvastoin.

Sisäkorvaistute on herättänyt kuurojen yhteisöissä ankaraa vastustusta, ja siitä on käyty paljon kirjavaa ja emotionaalisesti latautunutta keskustelua. Tavoitteeni tässä tutkielmassa on tarkastella tuota keskustelua syvällisemmin. En tahdo ajatella minkään näkökulman esittäjän olevan väärässä tai toimivan epäeettisesti, vaan pyrin analyttisesti ymmärtämään keskustelun kiihkeitä tunteita.

Ensimmäisessä taustoitulusuvussa kuvaan erilaisia kuurouden määrittelyvaihtoehtoja. Näen näiden näkökulmien olevan tärkeä lähtökohta kuuroille kuuloa tarjoavaa laitetta koskevassa keskustelussa ja niiden ymmärtämisen olevan avain myös keskustelun ymmärtämiseen. Monissa kuurotta tavalla tai toisella käsittelevissä opinnäytetöissä hahmotetaan kuurous yksiselitteisesti kieli- ja kulttuuriryhmänä tai nimetään kuurouden määrittelyvaihtoehdoiksi edellä mainittu dikotomia sosiokulttuurisen ja kliinis-patologisen kuurouden välillä (esim. Honkala 2008, Arvola 2004, Mäkipää 2002, Mikkonen 2000). Pyrin tarkastelemaan kuurouden käsitettä analyttisesti ja valottamaan monia vaihtoehtoja kuurouden määritelmälle. En ota annettuna kieliryhmämääritelmää, mutta haluan problematisoida myös vammaisuusnäkökulman. Vammaisuuden olemusta voidaan tulkita monin eri tavoin. Toisessa taustoitulusuvussa avaam lukijalle sisäkorvaistutuksesta käydyn keskustelun ydinteemoja. Sosiaalityön kannalta kysymys kuurouden määrittelystä ja siihen liittyen myös sisäkorvaistutuksesta tarjoaa kiinnostavia näköaloja vammaisuuden, vähemmistöjen ja erilaisuuden teemoihin, vaikka kuurous ei sinänsä olisikaan ammatillisen mielenkiinnon kohteena.

Työkaluksi sisäkorvaistutekeskustelun tarkempaan analyysiin olen valinnut retorisen analyysin. Tutkielmani aineistona on kolmen kuulovamma-alan järjestön julkaisemat lehdet vuosilta 1995–1999. Analyysini liikkuu kielen tasolla, ja tarkastelen *millaisin retorisin keinoin erilaisia kantoja sisäkorvaistutukseen perustellaan*. Kolmannen sektorin toimijoiden lehdet ovat erilaisista lähtökohdistaan huolimatta ikään kuin keskenään tasavertaisia, ja siksi näen yhteisen analyysin olevan toimiva lähestymistapa. Kaikki kuulovamma-alan järjestöt pyrkivät ajamaan kuulovammaisten etua, ja keskenään erilaisten mielipiteiden tarkastelu on siksi erityisen kiinnostavaa. Aineiston aikarajausta perustelee sisäkorvaistutteen uutuus kyseisenä ajankohtana. Uusi ilmiö edellytti toimijoilta kannanmuodostusta ja keskustelua käytiin paljon.

Näen kielen ja käytetyn retoriikan kiinnostavana näköalana kirjoittajien laajempaan näkemysmaailmaan. Uskon, että kielenkäyttö ei ole sattumanvaraista eikä sanavalintoja tehdä vahingossa, vaan että niiden avulla on mahdollista hahmottaa kirjoittajien kuurouskäsitystä ja asennoitumista sisäkorvaistutteeseen laajemmin kuin mitä tekstissä sanojen tasolla konkreettisesti tehdään. Retoriikka paljastaa kirjoittajan näkemyksiä muun muassa siitä, mikä on toivottavaa, hyvää ja arvokasta ja kenellä on oikeus ja valta määritellä se. Tutkielmani viimeisessä luvussa pohdin retoriikka-analyysin tuloksia taustoituselukujen teemoihin peilaten.

2 NÄKÖKULMIA VAMMAISUUTEEN JA KUUROUTEEN

Asioiden ja ilmiöiden määrittely on harvoin yhdentekevää. Tavallamme määrittellä ja hahmottaa asioita on vaikutusta ajatteluamme ja toimintaamme. Maailma on täynnä esimerkkejä tästä, ja arkemme rakentuu monenlaisten yksilöllisten määritelmien varaan. Kalliisiin muotivaatteisiin pukeutuja antaa vaatteille todennäköisesti erilaisen merkityksen kuin hän, joka käyttää käytännöllisiä ja edullisia vaatteita. Ammattikokille ruoka merkitsee erilaisia asioita kuin suurperheen äidille, ja samoin urheilijalle erilaisia asioita kuin syömishäiriöstä kärsivälle. Määrittelyt ovat usein suhteellisia ja ajassa ja paikassa eläviä. Länsimaiset naiset pitävät liikakiloja ikävinä ja pyrkivät pääsemään niistä eroon monin keinoin, mutta toisenlaisessa kulttuurissa pyöreyttä pidetään kauniina, ja naisellisia muotoja korostetaan.

Tässä luvussa käsittelen ja vammaisuuden ja kuurouden määritelmiä kulttuurissamme ja niiden muutoksia ajassa. Nykyaikana länsimaiset kuurojen yhteisöt eivät määrittele kuuroutta vammaksi, mutta kuulevien enemmistö tulkitsee kuurouden usein näin. Siksi avaan sekä vammaisuuden että kuurouden käsitteitä ja pohdin sitä, miten ne yhtyvät ja erkanevat toisistaan näkökulmasta riippuen. Kuurouden määritelmällä on vaikutusta siihen, miten ja millaisin keinoin kuurojen asemaan voitaisiin sosiaalityönkin keinoin parantaa. Tarkastelen ensin tiettyä vammaisuuden tulkintatapaa ja sen jälkeen mallin merkitystä kuurouden määrittäjänä. Lopuksi käsittelen kuuroutta ei-vammaisuuteen palautuvana ilmiönä sekä vammaisuuden ja kuurouden määrittelyjen hajoamista postmodernissa maailmassa.

2.1 Vammaisuus yksilön tragediana

Vammaisten historiaa on kautta aikain leimannut alempiarvoisuus muihin, ”normaaleiksi” luettuihin ihmisiin nähden. Koraanissa ja juutalaisissa teksteissä vammaisuus on tulkittu epäpuhtaudeksi, joka on estänyt tasavertaisen osallistumisen yhteisön toimintaan (Stiker 1997, 24–25). Vammaisuuteen on liitetty moraalinen elementti, ja sen on myös juutalaiskristillisessä perinteessä tulkittu olevan rangaistus henkilön omista tai hänen sukunsa tekemistä synneistä (mts. 27). Myöhemmin, kun moraalisyyliluonnollisista selitystavoista luovuttiin, vammaisuus määriteltiin biologisin perustein yksilön fyysiseksi tai henkiseksi vajavaisuudeksi. Vammaisuuden määritelmäksi hahmotettiin poikkeaminen

normaalista ja toivottavaksi katsotusta kehosta ja toimintakyvystä. Tästä näkökulmasta normaalin ruumiin nähdään mahdollistavan normaalin toimintakyvyn ja sitä haittaava vamma tulkitaan ikään kuin viholliseksi, joka pitää kukistaa. (Vehmas 2005, 111–113.) ”Normaaliin” vertaaminen ei ole yksiselitteistä ja sitä on kritisoitu muun muassa yleistäväksi, kulttuurisidonaiseksi ja väistämättä aina jossain määrin mielivaltaiseksi (Oliver 1990, 4).

Perinteisiä, biologisiin puutteisiin ja poikkeavuuksiin perustuvia vammaisuuden määritelmiä kutsutaan usein vammaisuuden medikalistiseksi malliksi. Sen mukaan ongelman ydin on vammaisen keho ja sen aiheuttamat toimintakyvyn rajoitteet ja vammaista pyritään auttamaan erilaisilla parantavilla ja kuntouttavilla toimenpiteillä. (Williams 2001, 125.) Vammaisuus nähdään yksilön henkilökohtaisena tragediana ja vammaisen ihminen viallisen kehonsa uhrina (Oliver 1990, 1). Erityisesti lääkäreillä, mutta myös muilla terveydenhuollon ammattilaisilla, psykologeilla ja opettajilla nähdään tämän ajattelutavan mukaan olevan asiantuntemusta vammaisten auttamiseen – viimekädessä he tietävät, mitä vammaiset tarvitsevat. Oletuksena myös pidetään, että vammaiset haluavat tehdä kaikkensa parantaakseen toimintakykyään ja helpottaakseen näin arkielämäänsä. (Vehmas 2005, 112–113.)

Medikalisoiva ja yksilöllinen vammaisuuden selittäminen on hallinnut länsimaista ajattelua 1800-luvun lopulta lähtien meidän päiviimme saakka ja määritellyt mm. kuntoutuksen, ammatillisen auttamistyön, tutkimuksen ja sosiaalipolitiikan suuntaviivoja (Vehmas 2005, 112; Williams 2001, 125; Oliver 1990, 2–3). Esimerkiksi Kelankin kuntoutustoiminnassa työvälineenä käytettävää Maailman terveysjärjestö WHO:n Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälistä luokitusta on kritisoitu medikalistiseksi ja vammaisuuden yksilöllistäväksi (Vehmas 2005, 112–114). ”Viralliset” määrittelyt vaikuttavat ihmisten suhtautumiseen vammaisuuteen ja vammaisiin ihmisiin. Simo Vehmaksen raflaava, selektiivistä aborttia koskeva esimerkki ravistelee: jos vanhemmalle annetaan oikeus abortoida vammaiseksi todettu sikiö, mitä se kertoo suhtautumisestamme vammaisuuteen ylipäätään? (Mts. 198–202.)

2.2 Pyrkimys normaalistamiseen kuurojen historian leimana

Kuurojen historiaa leimaa yhtäältä kuulevan enemmistön suhtautuminen heihin vammaisina ja toisaalta vammaisuuden hahmottuminen yksilötason ongelmaksi. Ruumiillisen poikkeavuuden lisäksi puhumattomuus ja viittomakielellä kommunikointi ovat vaikuttaneet kuulevien tapaan nähdä ja määritellä kuuroutta. Donald Mooresin mukaan kuurojen asemaan on länsimaissa vaikuttanut juutalaishellenistisessä kulttuurissa puhutulle sanalle annettu suuri arvo. Muissakin kulttuureissa jotkut sanat kantavat tiettyä mystiikkaa tai magiaa, mutta erityisen vahvasti tämä jumalallisen voiman ja puhutun kielen liitto ilmenee Raamatussa: ”Alussa oli sana”. (Moores 2001, 30–31.) Kuulevien kesken on antiikin ajoista asti keskusteltu esimerkiksi siitä, voiko ilman puhuttua kieltä edes ajatella. Aristoteles oli sitä mieltä että ei, ja tämä vaikutti kuurojen asemaan vuosisatojen ajan. (Salmi & Laakso 2005, 11; Wallvik 2001, 8–9.)

Kieli kiistakapulana ja sorron välineenä

Kuurojen opetusta on alusta saakka leimannut kamppailu kielestä. 1600- ja 1700-luvuilla Euroopassa kehittyi kaksi kuurojen opetuksen koulukuntaa, saksalainen puhemetodi ja ranskalainen viittomakieleen perustuva metodi. Puhemetodia perusteltiin mm. Raamatulla: ääni nähtiin jumalallisen voiman ilmentymänä, sillä Jumala oli luonut maailman äänellään ja Kristuskin oli turvautunut puheeseen ihmetekoja tehdessään. Ihmisen, myös kuuron, tuli Jumalan kuvana luonnollisesti kommunikoida puheen avulla. Viittomilla ei puhemetodin kannattajien mukaan kyetty saavuttamaan abstraktin ajattelun tasoa, ja kuurojen kehittämiseksi tuli viittomakieli kokonaan syrjäyttää. Viittomametodin kannattajat puolestaan uskoivat viittomakielen tarjoavan samanlaiset mahdollisuudet abstraktiin ajatteluun kuin puhuttukin kieli. Heille puhetaitoa arvokkaampaa oli johdonmukaisen ajattelun opettaminen kuuroille. (Salmi & Laakso 2005, 24–27; Wallvik 2001, 33–34, 45–52.)

1800-luvulla nämä kaksi metodia taistelivat johtoasemasta Euroopan kuurojen opetuksessa, kunnes vuosisadan lopulla saksalainen puhemetodi päihitti viittomakieltä korostavan ranskalaisen mallin (Salmi & Laakso 2005, 27–28). Puhemetodin läpimurtoa edesauttoi 1800-luvun aateympäristö. Evolutionismilla perusteltiin puhuttujen kielten kehittyneisyyttä viittottuihin nähden, nationalismi tavoitteli yhtä yksikielistä kansaa yhdessä valtiossa ja teollistuminen puolestaan toi tehokkuuden vaatimuksen, minkä nähtiin kuurojen kohdalla täyttyvän kun heidätkin opetettaisiin puhumaan. (Salmi 2010, 5–6.)

Suomessa kuurojen opetus aloitettiin 1846 C.O. Malmin johdolla ranskalaisen metodin mukaisesti vahvasti viittomakieltä korostaen (Salmi 2010, 7). Malmin johtotähtenä oli ajatus sivistyneistä, itsenäisesti ajattelevista kuuroista. Ensimmäisten kuurojen koulujen myötä kuuroja kokoontui ensi kertaa yhteen ja näin sai alkunsa suomalainen kuurojen yhteisö. Koulujen kautta levisi Suomeen myös alun perin Malmin Ruotsissa oppima ruotsalainen viittomakieli. Muutamassa vuosikymmenessä se levisi ja muotoutui lingvistisesti omaksi kielekseen, suomalaiseksi viittomakieleksi. (Salmi & Laakso 2005, 38–41; Wallvik 2001, 98–105.)

Uudet tuulet puhalsivat kuitenkin Euroopasta, jossa puhemetodi oli vallannut kuurojen opetuksen alaa. Jo 1800-luvun lopulla myös Suomessa siirryttiin ns. oralistiseen, puhemetodiin perustuvaan opetukseen, joka jatkui lähes vuosisadan ajan. Viittominen oli oralismin ajan kouluissa kiellettyä ja kiinnijäämisestä rangaistiin usein fyysisesti. Puhetta opeteltiin peilien ja erilaisten apuvälineiden avulla sekä tarkkailemalla ja koskettamalla opettajan ääntöelimiä tämän puhuessa. Opetus keskittyi puheen tuottamiseen, oli oppiaine mikä tahansa. Ei ole siis yllättävää, että oppimistulokset jäivät heikoiksi. Traagisin tilanne oli sellaisilla kuuroilla lapsilla, jotka eivät olleet kotona oppineet viittomakieltä, sillä heillä ei ollut mitään välineitä ymmärtää koulussa toistettavien sanojen merkitystä. Toisaalta kuurojen vanhempien kuurojen lasten kautta viittomakieli siirtyi myös kuulevien perheiden lapsille, ja kieli eli kouluissa ikään kuin piilossa. Tästä näkökulmasta katsottuna kouluaika avasi monelle lapselle aivan uusia maailmoja, mutta ei opetuksen ansiosta, vaan pikemminkin siitä huolimatta. (Salmi & Laakso 2005, 170–181.)

Eeva Salmi (2010) hahmottaa kuurojen opetuksen historiaa Suomessa kielellisten käännteiden näkökulmasta. Ensimmäinen käänne sijoittuu 1800-luvun loppuun, jolloin viittomakieli syrjäytettiin opetuksesta ja oralismin kausi alkoi. Toinen kielellinen käänne kuurojen opetuksessa tapahtui 1960-luvun lopulla, kun koulut hitaasti palasivat viittomakielen käyttöön kuurojen opetuskielenä. (Salmi 2010, 7.) Vuonna 1957 hyväksyttiin Kuurojen Liiton esitys yhden viittomakielen opiskeluun varatun viikkotunnin saamisesta yläluokkien opetusohjelmaan. Vaikka tämä ei heti käytännössä toteutunutkaan ja vaikka päätös herätti myös paljon kritiikkiä, oli se merkki opetusviranomaisten asennemuutoksesta. (Salmi & Laakso 2005, 335.) Hitaasti ja pienin askelin viittomakieli alkoi saada jalansijaa koulumaailmassa. Aluksi siirryttiin ns. simultaanimetodin käyttöön,

jossa opettaja puhuu ja viittoo suomen kielen mukaisesti samanaikaisesti. Myöhemmin opetuksen tavoitteeksi tuli kaksikielisyys. Suomen kieltä opetettiin luku- ja kirjoitustaitoa varten, mutta koulussa kommunikointiin viittomakielellä. Silti koulukohtaiset erot pysyivät suurina. (Mts. 349–366.)

1980- ja 1990-lukuja on kutsuttu kuurojen yhteisön kannalta Suomessa hyväksi vuosikymmeniksi (Takkinen & Tapio 2012, 284). Viittomakielen käyttö oli sallittua ja sen opiskeluun kannustettiin. Kunnat kustansivat kuurojen lasten vanhemmille viittomakielen opetusta, ja perheille oli tarjolla myös monenlaista vertaistukea ja -toimintaa viittomakielen opiskelun ympärillä. (Mt.; Salmi & Laako 2005, 330–367.) Merkittävä uudistus kuurojen koulutukselle ja koko yhteisölle muutenkin oli viittomakielen saaminen perustuslakiin vuonna 1995 (Suomen perustuslaki 17§ 3.momentti). Laki tarjosi mahdollisuuden merkittävimpään uudistukseen vuosikymmeniin, kun viittomakielinen luokanopettajakoulutus alkoi Jyväskylässä vuonna 1998. Muutos oli entiseen verrattuna radikaali: aiemmin kuurojen opettajat olivat saaneet tavallisen luokanopettajakoulutuksen lisäksi kuulovammaisten erityisopettajakoulutuksen, mutta nyt opettajakoulutus oli tavallista luokanopettajakoulutusta viittomakielellä. Koulutuksessa keskityttiin erityisesti viittomakielen opettamiseen äidinkielenä sekä suomen kieleen toisena kielenä. (Salmi & Laakso 2005, 365–366.)

Ensimmäiset opettajat valmistuivat koulutuksesta vuonna 2004. Siihen mennessä tilanne oli kuitenkin jo täysin muuttunut. Viittomakieliseksi luokanopettajaksi opiskelevan Juha Oksasen mukaan:

”Silloin kun aloitimme opettajaopiskelun vuonna 1998, koulut olivat innoissaan, ja vaikutti siltä, että meistä tulisi kilpailemaan kovasti. Jo silloin puhuttiin siitä, mikä kuurojenkoulu olisi niin onnekas, että saisi jonkun meistä opettajakuntaansa. Nyt kun valmistuminen häämöttää, tilanne on aivan toinen: implantti ja kuntoutusnäkökulma koulussa ovat vieneet opetuksen ihan toiseen suuntaan. [...] Nykytilannehan vaikuttaa siltä, että oralistiset asenteet olisivat palanneet takaisin, eikä viittomakieltä taaskaan hyväksytä.” (Salmi & Laakso 2005 365.)

Oksasen kommentti kertoo hyvin muutoksesta, joka suhtautumisessa viittomakieleen tapahtui 1990- ja 2000-lukujen vaihteessa. Sisäkorvaistutekehityksen myötä oralististen asenteiden nähtiin palanneen. Valtaväestön puhekieli on ensisijainen kuurojen lasten kieli ja vanhempia on kielletty käyttämästä viittomakieltä kuuron lapsensa kanssa kommunikoitaessa. (Takkinen & Tapio 2012, 285). Tähän palaan myöhemmin luvussa 3.

Eugeniikka

Oralismiin voi nähdä pyrkimyksenä tehdä kuuroista mahdollisimman kuulevia ja siis samalla ”erilaisista” mahdollisimman ”normaaleja”. Vielä rajummaksi normalisaation muodoksi voi nähdä eugeniikan, joka pyrki vähentämään ja hävittämään erilaisuuden olemassaoloa kokonaan.

Charles Darwinin evoluutioteoria ravisteli länsimaista maailmankuvaa 1800-luvulla. Ajatus siitä, että maailma ja ihminen eivät olisikaan Jumalan luomistyön, vaan luonnonlakien ja -valinnan tulos oli uusi ja johti monenlaisiin surullisiinkin seurauksiin. Darwinin teorian nähtiin paitsi perustelevan ihmiskunnan ylivaltaa muihin eläimiin nähden, myös antavan oikeutuksen tiettyjen ihmisryhmien alempana pitämiselle. (Branson & Miller 2002, 26.) Tiettyjen ominaisuuksien, niin toivottavien kuin ei-toivottavienkin, ymmärrettiin olevan perinnöllisiä. Vaikka perinnöllisyyden mekanismeja ei vielä kovin tarkasti tunnettu, alettiin tiettyjä ominaisuuksia kantavia ihmisiä kutsua roduiksi. Kuurouden tiedettiin joissain tapauksissa olevan perinnöllistä ja siksi sen leviämistä olisi mahdollista torjua. Etenkin puhelimen keksijänä laajemmin tunnettu Alexander Graham Bell ajoi politiikkaa, jolla kuuron rodun syntyminen ja leviäminen voitaisiin ehkäistä. Välineenä Bell kannatti eugeniikan, eli valikoivan jalostamisen niin kutsuttua positiivista muotoa. Sen mukaan toivottujen ominaisuuksien kantajia tuli rohkaista hankkimaan jälkeläisiä keskenään ja näin tuottaa mahdollisimman puhtaita yksilöitä. (Davis 2008, 315.)

1900-luvulla natsit omaksuivat eugeniikan idean, mutta sovelsivat sitä sen ns. negatiivisessa muodossa. Negatiivinen eugeniikka tarkoittaa järjestelmällistä ei-toivottujen ominaisuuksien eliminointia, eli käytännössä pakkosterilisoiteja ja teloituksia. (Davis 2008, 315.) Kuurous oli yksi niistä ominaisuuksista, joiden leviämistä negatiivisen eugeniikan avulla pyrittiin estämään. 1930- ja 1940-luvuilla tuhansia kuuroja pakkosterilisoitiin, pakotettiin aborttiin ja surmattiin osana Hitlerin T4-ohjelmaa. (Bieshold 1999.) Suomessakin kuurojen avioliitoista tehtiin luvanvaraisia vuonna 1929, ja sääntö poistettiin kokonaisuudessaan lainsäädännöstä vasta vuonna 1969. Avioliittoa varten viranomaiset vaativat todistuksen siitä, ettei kumpikaan avioliittoon aikovista ollut synnynnäisesti kuuro, vaan elämän aikana kuuroutunut. Näin pyrittiin välttämään perinnöllisen kuurouden siirtyminen sukupolvilta seuraaville. Tämän välttämättömyys perusteltiin mm. kuurojen tylsämielisyydellä ja heikolla henkisellä tasolla. 1930-luvulla

kuurojen avioliiton ehdoksi asetettiin naisen pakkosterilointi suvunjatkamisen estämiseksi – tämäkin sääntö poistettiin vasta 1970-luvulla. (Salmi & Laakso 2005, 203–205)

2.3 Sosiaalisen vammaistutkimuksen lähtökohtia

Vammaisuuden yksilöllistä tulkintaa haastava vammaisuuden sosiaalinen malli (*social model*, suomennettu myös ’yhteiskunnallinen malli’, ks. Reinikainen 2007) alkoi hahmottua vammaisten ihmisten poliittisen aktivoitumisen myötä 1960- ja 1970-luvuilla. Vammaiset halusivat lopettaa lääkäreiden ja muiden ammattilaisten ylivallan omaa elämäänsä koskevissa asioissa ja vaativat oikeutta saada määrätä ja määritellä elämäänsä itse. Professiovetoinen vammaisuuteen liittyvien ongelmien käsittely ja ratkaisu oli nojannut liikaa lääketieteeseen ja jättänyt huomiotta vammaisten elämään vaikuttavat sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät, joihin vammaiset nyt halusivat kiinnittää huomiota. (Vehmas 2005, 109–110.) Vammaisuuden sosiaalisen mallin juuret ovat siis akateemisen yhteisön ulkopuolella, vammaisten ihmisten omassa aktiivisuudessa.

Materialistinen malli

Sosiaalista vammaistutkimusta voi hahmottaa kahdesta näkökulmasta käsin, materialistisesta ja sosiaaliskonstruktivistisesta (Vehmas 2005, 119). Sosiaalisesta mallista puhuttaessa viitataan usein juuri materialistiseen malliin (mts. 120). Näkökulma perustuu Marxin ajatukseen taloudellisten tekijöiden yhteydestä yhteiskunnallisiin muutoksiin. Huomion keskipisteessä ei ole yksilö tai hänen elimellinen vammansa, vaan vammauttava, ”normaalien tyrannian” varaan rakentunut yhteiskunta. Iso-Britanniassa vuonna 1972 perustettu järjestö *Union of the Physically Impaired Against Segregation* (UPIAS) julkaisi vuonna 1975 julistuksen vammaisuuden peruseriaatteista. Sen ydinsisällöstä kehittyi erityisesti englantilaisen vammaisliikkeen ja -tutkimuksen peruspilari. (Vehmas 2005, 110, 120; Oliver 1996, 22.)

Meidän mielestämme yhteiskunta vammauttaa ihmiset, joilla on elimellisiä vammoja. Vammaisuudesta on tehty meille rasite elimellisten vammojemme lisäksi. Tämä tarkoittaa sitä, että meidät on tarpeettomasti eristetty sekä suljettu ulos täydeltä osallistumiselta yhteiskunnassa. Vammaiset ihmiset ovat siis sorrettiu ryhmä yhteiskunnassa. (UPIAS 1957, 14; suom. Simo Vehmas 2005, 110)

Vammaisuudeksi ei määritellä ihmisen fyysistä tai psyykkistä ”epänormaaliutta”, vaan kaikki ne tekijät, jotka yhteiskunnassa rajoittavat näiden ihmisten täysivaltaista osallisuutta

yhteiskuntaan. Tällaisiksi luetaan esimerkiksi ihmisten ennakkoluuloiset asenteet, julkisten tilojen ja liikenteen saavuttamattomuus, segregoiva opetus ja eksklusiiviset työjärjestelmät. (Oliver 1996, 33.) Vammaisuus ei palaudu yksilöön, vaan häntä ympäröivään maailmaan, joka ei pysty vastaamaan kaikkien yksilöiden tarpeisiin. Silloin oleellista ei ole ”korjata” yksilöitä, vaan muuttaa yhteiskuntia. Vammaisuus nähdään yhtenä syrjinnän ja sorron muotona, joka todellistuu erilaisissa yhteiskunnan vammauttavissa rakenteissa. (Mts. 32–33; Vehmas 2005, 121.)

Michael Oliver havainnollistaa yksilöllisen (Y) ja sosiaalisen (S) ajattelutavan eroja vammaisuutta koskevilla kysymyksillä (Oliver 1990, 7–8, suom. Vehmas 114–115):

Y: Voisitko kertoa mikä sinussa on vialla?

S: Voisitko kertoa mikä yhteiskunnassa on vialla?

Y: Onko sinulla vaikeuksia ymmärtää ihmisiä pääasiassa kuulovamman takia?

S: Onko sinulla vaikeuksia ymmärtää ihmisiä johtuen pääasiassa heidän kyvyttömyydestä kommunikoida kanssasi?

Y: Estääkö vammasi sinua käymästä ulkona niin usein kuin haluaisit?

S: Mikä paikallisympäristössäsi on sellaista, joka tekee liikkumisen asuinalueellasi vaikeaksi?

Y: Vaikuttaako vammasi työhösi millään tavalla?

S: Onko sinulla ongelmia työssäsi fyysisen ympäristön tai muiden asenteiden takia?

Kysymyksissä konkretisoituu erilaiset tavat tulkita vammaisuutta. Yksilöllinen malli näkee vammaisuuden yksilön viallisuutena ja vammaisuudesta aiheutuvien ongelmien perimmäisenä syynä vamman sinänsä. Sosiaalinen malli puolestaan tulkitsee ongelmien lähteeksi ympäristön luomat esteet ja ennakkoluulot.

Sosiaalisen konstruktionismin malli

Sosiaalisen konstruktionismin malli ei tarkastele vammaisuutta niinkään yhteiskunnallisten rakenteiden, vaan kielen, ideoiden ja arvojen pohjalta. Todellisuus ei sosiaalisen konstruktionismin mukaan ole universaali tai absoluuttinen, vaan vuorovaikutuksessa yhä uudelleen luotava konstruktio (esim. Gergen 2009, 2–4). Vammaisuuskaan ei ole universaali ilmiö tai absoluuttinen käsite, vaan se luodaan aina kulttuurisessa kontekstissa ja sosiaalisessa yhteydessä. Se ei ole objektiivisesti havaittava, vaan kulttuurisesti tuotettu ilmiö: vammaisuus on sitä, mitä sen milloinkin sanotaan olevan. (Oliver 1990, 78.) Harlan

Lanen (2008) mukaan vammaisuuden käsite on aikaan ja kulttuuriin sidottu sosiaalisen luokittelun ja aina myös tietyn valtataistelun tulos. Vammaisen ihmisen näkökulman Lane kiteyttää näin: *”Disability is not something you have, it is a label you acquire”*. Vammaisuus on siis ikään kuin rooli tai status, jonka tietynlaisia ominaisuuksia kantavat ihmiset yhteiskunnassa itsestään omaksuvat. (Mts. 284–285.)

Vehmas (2005) käyttää esimerkkinä kehitysvammaisuuden käsitettä. Sen määrittelyn kuvitellaan usein olevan älyllisiin ja sosiaalisiin testeihin perustuvaa ja siten tieteellistä ja objektiivista, mutta on myös väitetty koko käsitteen olevan sosiaalisesti luotu myytti. Kriitikoiden mukaan ’kehitysvammaisuus’ ei kuvaa määrittelyn kohteena olevien henkilöiden ominaisuuksia, vaan määrittelijöiden tarvetta määrittellä heidät viallisiksi. Käsitteenä sen on sanottu olevan olemassa ainoastaan määrittelijöiden – ei määrittelyn kohteiden mielissä. Vammaisuutta konstruoidaan etenkin siitä käytetyn kielen avulla. Kielellä on Vehmaksen mukaan merkitystä sille, miten muut ihmiset ajattelevat vammaisuudesta ja toimivat vammaisia kohtaan. Vanhanaikaiset ilmaukset, kuten ”rampa” tai ”idiootti” luovat kuvan vastenmielisistä ja riippuvaisista yksilöistä, mutta nykyajankin kielenkäyttö välittää negatiivisesti latautunutta kuvaa vammaisuudesta. Henkilön voidaan sanoa ”kärsivän Downin syndroomasta” tai olevan ”pyörätuoliin sidottu”. Lisäksi nykyajankin käsitteet, kuten ”liikuntavammainen” tai ”kehitysvammainen” paikantavat vammaisuuden yksilön ominaisuudeksi. (Mts. 122–123.)

Äärimmilleen vietyä sosiaalisen konstruktionismin tulkintaa vammaisuudesta on kritisoitu. Vehmas (2006) kysyy, mitä hyötyä esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaiselle on siitä, että hänen vammansa tulkittaisiin olevan vain vammattomien ihmisten mielissä. Huolenpito ja hoito perustuvat joka tapauksessa käsitykselle vammasta empiirisenä faktana. (Mts. 229–230.) Sama koskee esteettömyyteen tähtääviä toimenpiteitä ja tasa-arvoa edistäviä pyrkimyksiä: jos jonkun ihmisen pitäminen vammaisena on vain päidemme sisäinen rakennelma, miksi toimisimme auttaaksemme häntä? Äärimmäinen sosiaalinen konstruktionismi kumoaa myös oletuksen universaalien moraalisten normien olemassaolosta. Yhtä mahdotonta kuin vammaisuuden pitäminen tosiasiallisena faktana on siis myös esimerkiksi tasa-arvoon pyrkimisen tulkitseminen kaikkia velvoittavana ohjenuorana. (Mts. 230.)

2.4 Kuurous sosiaalisen vammaistutkimuksen näkökulmista

Sosiaalisen vammaistutkimuksen materialistisen mallin mukaan vammaisuus ei palaudu yksilön fyysiseen tai psyykkiseen poikkeavuuteen, vaan ”normaalien” ehdoilla rakennettuun yhteiskuntaan. Lyhytkasvuisuus, liikuntakyvyttömyys tai kuurous ovat sinänsä neutraaleja ominaisuuksia, jotka normaalipituisten, kävelevien ja kuulevien tarpeita palvelemaan rakennettu yhteiskunta muuttaa toimintakykyä rajoittaviksi vammoiksi.

1970-luvulla luotiin *audismin* käsite kuvaamaan niitä mekanismeja, jotka yhteiskunnassa vammauttavat kuuroja. Rasismin, soviniismin tai vaikkapa heteroseksismin tapaan audismin käsite kuvaa tapaa tulkita tietyt ominaisuudet muita paremmiksi. Audismin ytimessä on länsimaiselle kulttuurille ominainen kuulon ja puhekyvyn yliverisuus kuurouteen ja puhumattomuuteen nähden. (Bauman 2004, 239–240.) Genie Gertzin mukaan juuri yhteiskunnassa vallitseva audismi on syy kuurouden medikalisaatiolle ja vamma-tulkinnalle. Se leimaa kuurot alempiarvoisiksi kuin kuulevat ja viitotut kielet puhuttuja huonommiksi (Gertz 2008, 223). Lanen mukaan yhteiskunnan audismi vähentää kuurojen mahdollisuuksia, ei kuulon puute sinänsä (Lane 2005, 282). Audismin käsite luotiin irrallaan sosiaalisen vammaistutkimuksen perinteestä, mutta on mahdollista yhdistää nämä ja tulkita juuri audististen asenteiden olevan yhteiskunnan kuuroja vammauttava elementti.

Maailmalla tunnetaan muutamia viittomakielisiä yhteisöjä, usein pienehköjä kyliä, joissa myös kuulevat viittovat. Kuurous leviää näissä yhteisöissä perinnöllisesti ja kuuroja on siksi tavallista enemmän. (Esim. de Vos 2011, Groce 1991.) Nämä yhteisöt eivät ole rakentuneet yksin puheen ja kuulon varaan, eikä niissä esiinny myöskään audistiseksi luettavia piirteitä – kuurous ja viittomakielisyys ovat enemmänkin normi kuin poikkeus. Tästä seuraa se, että kuurous ei muotoudu esteeksi normaaliin yhteiskunnalliseen elämään ja määrity siksi vammaksi. Tällaiset tapaukset tarjoavat mielenkiintoisen esimerkin vammaisuuden sosiaalisesta rakentumisesta ja ennen muuta kuurouden vamma-näkökulman suhteellisuudesta.

Mairian Corker (1998) on hahmotellut sortavan yhteiskunnan vaikutuksia kuuroihin mallilla, joka kuvaa kuurojen neljää erilaista mahdollisuutta. Ensimmäinen vaihtoehto on sisäistää yhteiskunnan syrjintä ja hyväksyä kuulon puutteesta johtuva elämän rajoittuneisuus. Toinen vaihtoehto on pyrkiä integroitumaan yhteiskuntaan sopeutumalla

siihen itse ja kenties joustamalla omista tarpeistaan ja toiveistaan. Tällaista asennetta voi nähdä leimaavan medikalistisen vammaisnäkemyksen ajatus yksilöstä vammaisuuden ongelman ytimenä. Yhteiskuntaan voi pyrkiä integroitumaan myös toista reittiä pitkin, ja toimia aktiivisesti sellaisen yhteiskunnan puolesta, joka ottaa myös kuurojen tarpeet huomioon. Tällöin henkilö ei pyri muuttamaan itseään yhteiskuntaan sopivaksi, vaan yhteiskuntaa itselle sopivammaksi ja toimii siis sosiaalisen vammaistutkimuksen ideologian mukaisesti Neljäs vaihtoehto on ”etsiä suojaa” kuurojen yhteisöstä ja rakentaa identiteettiä tämän yhteisön varaan. (Mts. 26.) Tällaista näkökulmaa lähestyn seuraavaksi.

2.5 Kuurous yhteisönä, kulttuurina ja kielenä

Olen edellä tarkastellut kuuroutta erilaisten vammaisuuteen liittyvien käsitysten näkökulmasta. Harlan Lanen mukaan suurin osa kuulevista pitää itsestään selvänä, että puuttuva kuuloaisti on vamma (Lane 2008, 277). Kuurojen oma tulkinta on kuitenkin erilainen. Lanen (2008) mukaan tärkeä ero kuurojen ja vammaisryhmien välillä on siinä, että kuurot eivät kutsu itseään vammaisiksi, toisin kuin monet vammaisliikkeen aktiivit – kuurot siis identifioivat itsensä eri tavoin kuin vammaiset. Vammaisten oikeuksia ajavien toiminta on Lanen mukaan ristiriitaista: yhtäältä he haluavat ymmärtää vamman osaksi ihmisen identiteettiä ja kokonaispersoonaa, toisaalta taas toimia vammaisuuden vähentämiseksi kampanjoimalla mm. sotia, onnettomuuksia, sairauksia ja köyhyyttä vastaan. Kuurojen suhtautuminen kuurouteensa on yksiselitteisempää: he pitävät sitä ainoastaan positiivisena asiana. Vammaiset ihmiset eivät toivo omista lapsistaan vammaisia, kun kuurot taas tyypillisesti toivovat kuuroja lapsia. (Lane 2008, 285.)

Identiteetin lisäksi oleellinen ero on Lanen (2008) mukaan siinä, mihin vammaisryhmät ja toisaalta kuurot pyrkivät. Vammaiset toivovat parempia kuntoutuspalveluita, henkilökohtaista apua ja mahdollisuutta itsenäiseen elämään. Kuuroille nämä eivät ole relevantteja teemoja sen enempää kuin muillekaan vammattomille ihmisille. Kuurojen tarpeet yhteiskunnassa perustuvat kieleen, ei fyysiseen vammaan. Kun vammaiset toivovat yhteiskuntaan integroitumista, kuurot tavoittelevat tunnustusta omalle erityisyydelleen. (Lane 2008, 285.) Mairian Corkerin (1998, 31) mukaan kuurojen yhteisö korostaa todellista eroa kuurojen ja kuulevien välillä, kun vammaisliike perustuu ajatukselle vammaisuudesta sosiaalisena ilmiönä ja konstruktiona.

Vammaiseksi leimautumisen vastustaminen edellyttää jotain muuta tapaa selittää ja perustella kuurojen erityisyyttä. Suomessa kuurotietoisuus-nimellä tunnettu liike tarjosi muutama vuosikymmen sitten perustan kuurouden uudelleenmäärittelyille. Ideologia syntyi alun perin Yhdysvalloissa ja sen voi nähdä osana samaa kansanliikkeiden sarjaa, jossa mm. afroamerikkalaiset ja seksuaalivähemmistöt alkoivat vaatia tasavertaisia kansalaisoikeuksia. Samaan aikaan ilmapiiri alkoi muuttua avoimemmaksi erilaisten vähemmistöjen suhteen ja erilaisuutta ymmärrettiin uudella tavalla. Suomeen ideologia rantautui 1990-luvun alussa erityisesti Markku Jokisen työn kautta. Kuurotietoisuusliike vaatii kuuroa yhtäältä kasvamaan yksilönä ja saavuttamaan ehjän minäkuvan, toisaalta se aktivoi kuuroja vaatimaan yhteiskunnalta tasapuolista kohtelua. Kun Yhdysvalloissa kuurotietoisuusliike keskittyi perheisiin ja kuurojen koulutukseen liittyviin asioihin, pyrittiin Pohjoismaissa muuttamaan koko sitä yhteiskuntaa, jossa kuurot elävät. (Salmi & Laakso 2005, 302–305.) Uudemmissa määritelmissä kuurotietoisuuden on nähty merkitsevän ennen kaikkea kuurojen oikeuksien puolustamista (mts. 309–310).

Tyypillisin tapa kuvata kuuroutta ei-vammana on kielen ja kulttuurin näkökulma. Kuurojen yhteisöissä on tehty ero termien *deaf* ja *Deaf* välille: edellisellä tarkoitetaan kuuroutta kuulon puutteena ja jälkimmäisellä kuuroutta identiteettinä ja viittomakieleen ja visuaalisuuteen perustuvana kulttuurina. Termin *Deaf* taustaan liittyy Lanen (2008) mukaan samanlainen ”in your face” -mentaliteetti, jolla myös tummaihoiset omaksuivat termin *black* tai seksuaalivähemmistöt Yhdysvalloissa termin *queer*. (Lane 2008, 284.) Näille ennen pilkkaniminä käytetyille ja negatiivisesti latautuneille sanoille rakennettiin uudenlainen merkitys, joka korostaa ryhmän yhtenäisyyttä ja yksilön ylpeyttä ryhmään kuulumisesta. *Deaf* (isolla alkukirjaimella) -merkityksessä kuurous ei palaudu ei-kuulevuuteen, vaan tietyn kulttuurin ja yhteisön osana elämiseen. Tätä kulttuuria on kuvattu englanninkielisessä kirjallisuudessa amerikkalaisesta viittomakielestä lainatulla termillä termillä *Deaf world* (esim. Lane 2008, 284), ja suomessa niinkään viittomakielestä lainatuilla käsitteillä kuurojen maailma tai kuurojen kulttuuri (Jokinen 2000, 82, 97). Kun jatkossa kirjoitan kuurojen yhteisöstä, viittaan nimenomaan *Deaf*-kuurouteen.

Markku Jokisen (2000) hahmotelma kuurojen yhteisöstä ja siihen kuuluvista purkaa kuurojen yhteisöön identifioitumisen ja kuulon tason yhteyttä. Jokisen mallissa kuurojen yhteisöä kuvataan sisäkkäisistä kehistä muodostuvana soikiona, jonka keskellä on ikään

kuin yhteisön ydin ja ulkokehillä yhteisöön löyhemmin kuuluvat ryhmät. Sisän ympyrä koostuu kuurojen vanhempien kuuroista lapsista ja seuraava kuurojen vanhempien kuulevista lapsista sekä kuuroista, joilla on kuulevat vanhemmat. Nämä kaksi ryhmää muodostavat Jokisen mukaan ns. viittomakielisten ryhmän. (Mts. 85.) Suomessa nopeasti yleistynyt termi *viittomakielinen* viittaa henkilöön, joka on kuulon tasosta riippumatta omaksunut viittomakielen jo lapsuudessa (mts. 81). Mallin toisiksi uloimmalla kehällä ovat kuurojen lasten kuulevat vanhemmat sekä monenlaisia viittomakielellä kuurojen parissa työskenteleviä kuulevia. Uloimmalle kehälle sijoittuu ”muut kuulevat, jotka suhtautuvat myönteisesti yhteisöön, osallistuvat yhteisön toimintaan ja tukevat yhteisön päämääriä”. (Mts. 85.)

Toinen tapa määritellä kuuroutta ja kuurojen yhteisöä on tulkita se etniseksi ryhmäksi. Kuurojen yhteisön on nähty täyttävän etniselle ryhmälle annetut kriteerit: sillä on muun muassa kollektiivisesti käytetty nimi, jaettu tapakulttuuri ja käyttäytymisnormit, yhteisiä arvoja, jaettua tietoa, ominaista taidetta ja kulttuuria, yhteistä historiaa ja yhteinen kieli. Ennen muuta ryhmän jäsenet kokevat yhteenkuuluvuuden tunnetta toisiinsa. (Lane 2005, 292–294.) Etnisen ryhmän määritelmä ei ole Suomessa saanut niin sanotusti tuulta siipiensä alle, mutta se on tärkeä näkökulma kuurouden ei-vammaisuuteen perustuvaa määritelmää pohtivassa keskustelussa.

Kuurojen heikomman aseman yhteiskunnassa voi yksilökeskeisestä vammaisnäkökulmasta tulkita johtuvan kuurojen poikkeavuudesta. Sosiaalisen vammaistutkimuksen lähtökohdista epätasa-arvo johtuu yhteiskunnan kyvyttömyydestä vastata kuurojen tarpeisiin ja kuulevien tavasta konstruoida kuulemattomuudesta vamma. Vammaisuus-käsitteen hylkääminen kokonaan ja kuurouden näkeminen kieli- ja kulttuurivähemmistönä asettaa kuurojen historiaa leimaavat piirteet ja nykypäivän haasteet erilaiseen valoon ja vaatii niiden erilaista tulkintaa. Paddy Ladd (2008) tarkastelee kuurojen kokemaa sortoa *kulttuurisena ja kielellisenä kolonialismina*. Hän määrittelee sen rakenteiden ja prosessien kokonaisuudeksi, jonka kautta toinen ryhmä kontrolloi ja määrää toista ja pyrkii siirtämään omaa kulttuurista järjestystään itselleen alistaiseksi nähtyyn ryhmään. Ladd tulkitsee muun muassa viittomakielen aseman polkemisen ja oralismin tällaisiksi kolonialismin muodoiksi. (Mts. 42.) Jan Bransonin ja Don Millerin (2002) näkökulma on samantapainen, sillä he näkevät normalisaatioon perustuvan oralismin *kielellisenä imperialismina* (mts. 247). Suomessa Jokinen (2000) on käyttänyt vieläkin rajumpaa kieltä ja liittänyt kuurojen

tilanteeseen *kielellisen kansanmurhan* käsitteen. Erilaisina kieltoina ja sortona ilmenevä kansanmurha voi Jokisen mukaan olla suoraa ja ilmetä esimerkiksi lainsäädännön tasolla, vankeutena, kidutuksena tai uhkailuna, tai (kuten kuurojen kohdalla yleensä) epäsuorana, piilevänä ja rakenteellisesti ilmenevänä. (Mts. 95–96.)

2.6 Vammaisuus postmodernissa maailmassa ja pluralistinen kuurous

Olen tässä luvussa tarkastellut vammaisuuden ja kuurouden käsitteitä ja niiden erilaisia tulkintoja siinä kronologisessa järjestyksessä, jossa ne historiassa ovat esiintyneet. Vammaisuuden historiaa leimaa medikalistinen näkökulma, jossa vamma nähdään yksilötason ilmiönä ja viallisenä kehona tai mielenä. Sille vastalauseeksi syntynyt vammaisuuden sosiaalinen malli siirtää painopisteen yksilötason poikkeavuudesta vammaista ympäröivään yhteiskuntaan. Tätäkään näkökulmaa eivät kaikki halua niellä pureksimatta. Sosiaalisia malleja kritisovia puheenvuoroja on kutsuttu postmoderniksi näkökulmaksi vammaisuuteen (Vehmas 2005, 119). Pääasiassa kritiikin kohteena on ollut sosiaalisen mallin kyvyttömyys ottaa huomioon yksilöiden välisiä eroja. Malli pyrkii selittämään vammaisuutta universaalisti ja ohittaa silloin väkisinkin oleellisia eroja ihmisten välillä. Vammat ovat erilaisia, eikä samanlainen vammakaan aina tuota samanlaista vammaisuutta. Vammaisuus yhdistyy moniin ihmisen elämän ulottuvuuksiin kuten sukupuoleen, rotuun, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sosiaaliekonomiseen asemaan, ja näin syntyy erilaisia kokemuksia vammaisena elämisestä. Toisaalta sosiaalisten mallien on nähty väheksyvän elimellisten vammojen merkitystä yksilön elämälle. Pyörätuolia tarvitsevan henkilön selviämistä ei helpota hänen vammansa näkeminen sosiaalisena konstruktiona tai yhteiskunnan esteiden synnyttämänä. (Mts. 141–142.)

Myös kuurouden määritelmä on elänyt ajassa. Viime vuosikymmeniin saakka se on nähty vammana ja medikalistisen mallin mukaan kuurouden tragediaa on pyritty parantamaan muun muassa opettamalla kuuroja puhumaan. Vammaisuuden sosiaalisen mallin ajatus näkyy etenkin audismin käsitteessä, jolla on kuvattu yhteiskuntaa kuurojen vammauttajana. Kuurojen keskuudessa viime vuosikymmeninä on korostunut kuurouden erottaminen vammaisuudesta ja ryhmän näkeminen kieli- ja kulttuurivähemmistönä. Tätäkään määrittelyä eivät kaikki pidä valmiina tai lopullisena.

Davisin (2008, 320) mukaan identiteetin lukitseminen vain yhteen kategoriaan (tässä tapauksessa *Deaf*) ei vastaa todellisuutta, jossa yksilöt määrittelevät itseään monenlaisten määreiden ja tasojen kautta. Mikään yksi status harvoin määrittelee ihmistä kokonaisuutena: tätä minä olen. Davis kyseenalaistaa Deaf-määritelmän kuuroudesta ja tulkitsee sen keinotekoiseksi konstruktioksi. Siihen kuulumisen kriteerit ovat hänen mielestään epämääräiset ja mielivaltaiset ja sen olemassaolo perustuu eksklusioon. Esimerkkinä Davis käyttää kuurojen vanhempien kuulevia lapsia, joita kutsutaan suomeksikin nimellä *coda* (Children of Deaf Adults). Usein he ovat äidinkieleltään viittomakielisiä ja tuntevat kuurojen kulttuurin tavat ja normit hyvin. Kaikki eivät kuitenkaan halua nähdä kuulevaa codaa Deaf-yhteisön jäsenenä, vaan haluavat säilyttää kuurouden yhtenä kriteerinä yhteisön jäsenyyteen. Tämä johtaa ristiriitaan, sillä Deaf-määritelmän perusajatus on juuri kuurouden näkeminen muuna kuin kuulon puutteena. Mikäli Deaf-yhteisöön hyväksytään vain viittomakieltä käyttävät ja yhteisöön identifioituvat kuurot, jätetään ulkopuolelle codien lisäksi viittomakieltä käyttävät huonokuuloiset, puhetta käyttävät kuurot sekä sellaiset kuurot, joilla ei ole ikinä ollut mahdollisuutta oppia viittomakieltä. (Mt.)

Minna Luukkainen (2008) on väitöskirjassaan tutkinut nuorten kuurojen aikuisten tapaa puhua kuuroudesta. Hän nimeää kolme haastattelemiensa kuurojen tuottamaa kertomusta kuuroudesta: tyypistävää kertomusta kuuroudesta poikkeavuutena, vanhentunut vastakertomus ja pluralistinen kertomus. Tyypistävää kertomusta kuuroudesta poikkeavuutena viittaa kuurouden tulkitsemiseen kuulon puutteena. Se esiintyy haastateltavien puheessa ulkoapäin tulevana määrittelyinä, johon he eivät itse samaista itseään, mutta joka kuitenkin vahvasti määrittelee heitä muiden silmissä. Myös vanhentunut vastakertomus esiintyy nuorten aikuisten puheessa sellaisena kertomuksena, johon he eivät itse yhdy, mutta joka kuitenkin vaikuttaa heidän arjessa ja jokapäiväisessä elämässä. Vastakertomuksen ytimessä on kuurojen ja kuulevien näkeminen erillisinä ryhminä, joiden välistä rajaa tuleekin korostaa ja ylläpitää. Kuulevista muodostuu negatiiviseksi värittyvä vastakategoria kuuroille. Erityisesti vanhempien kuurojen sanotaan edustavan tällaista näkökulmaa. (Mts. 132–139.)

Typistävää kertomusta poikkeavuudesta yhtyy selvästi medikalistiseen näkökulmaan kuuroudesta parannusta vaativana vamma ja kuurouden määrittymiseen kuulon puutteeksi. Vanhentunut vastakertomus taas viittaa melko äärimmäiseen tulkintaan

kuuroudesta omana, kuulevista erillisenä ryhmänä. Luukkainen ei puhu tässä yhteydestä kieli- tai kulttuuriryhmästä, eikä toisaalta ota kantaa kuurouteen sosiaalisen vammaistutkimuksen näkökulmasta. Sen sijaan hän arvioi, että kuurojen menneisyyden sorto ja syrjintä on vaikuttanut oralismin ajan kokeneisiin vanhempiin kuuroihin ja synnyttänyt heissä vahvaa koheesion ja yhteenkuuluvuuden tunnetta (Luukkainen 2008, 139). Tällaiset kokemukset selittävät tiukkaa rajanvetoa kuurojen ja kuulevien, meidän ja muiden välillä. Ne saattavat osaltaan perustella myös Davisin (2008) kuvailemaa joidenkin kuurojen haluttomuutta hyväksyä kuurojen kuulevia lapsia osaksi kuurojen yhteisöä.

Vastapainona edellisille kuuroja kategorisoiville kertomuksille haastatellut luovat pluralistista, moniarvoista kertomusta kuuroudesta. Kuuroutta ei pluralistisen kertomuksen mukaan tarvitse määritellä valmiiksi ja ikään kuin pukea tätä kuuron olemusta yllensä, vaan kuuro on ennen muuta omanlaisensa yksilö. Kuurot ovat heterogeeninen joukko yksilöitä, jotka tekevät ratkaisuja ja rakentavat omien mieltymystensä ja kiinnostustensa mukaista elämää. Yhteinen kieli ei yksin riitä luomaan vahvaa sidettä ihmisten välille, vaan siihen tarvitaan esimerkiksi yhteisiä kiinnostusten kohteita. Monilla nuorilla aikuisilla on sekä kuuroja että kuulevia ystäviä, eikä jyrkkää erontekoa näiden ryhmien välillä koeta tarpeelliseksi tai tarkoituksenmukaiseksi. Tällainen tiukat rajanvedot hylkäävä näkökulma liittyy Luukkaisen mukaan viittomakielen ja kuurojen yhteiskunnallisen aseman paranemiseen. Kun ”vihollinen” häviää, häviää myös tarve määritellä itsensä tiukasti siitä erilleen. (Luukkainen 2008, 139–143.)

3 SISÄKORVAISTUTE JA SEN EETTINEN PROBLEMATIIKKA

Sisäkorvaistute on lääketieteen näkökulmasta ollut mullistava kehitysaskel, joka mahdollistaa asioita, joista sata vuotta sitten voitiin vain haaveilla. Sen vastaanotto on kuitenkin ollut ristiriitainen, ja verrattuna vaikkapa samankokoiseen ja yhtä käänteentekevään laitteeseen, sydämentahdistimeen, sen ympärillä on käyty valtava määrä keskustelua. Tässä luvussa kerron lyhyesti sisäkorvaistutteen teknisenä laitteena ja sen jälkeen avaan sen ympärillä käydyn keskustelun pääteemoja. Lopuksi pohdin kuurouden määrittelyn ja sisäkorvaistutteen keskustelun teemoja sosiaalityön näkökulmasta.

3.1 Sisäkorvaistute lääketieteellisenä läpimurtona

Sisäkorvaistute (SI, kokelaimplantti, implantti, Cochlear implant, CI), on uudenlainen, osittain pään sisäpuolelle leikattava sähköinen kuulokoje. Pään ulkopuolelle asetettava pieni mikrofoni poimii ympäristöstä ääniä ja muuttaa ne sähkösignaaleiksi, jotka puheprosessori koodaa digitaaliseen muotoon. Impulssit etenevät ihon alla olevaan vastaanottimeen, joka purkaa signaalikoodin ja lähettää impulssit sisäkorvaan asetettuun elektrodinauhaan. Elektrodien lähettämät signaalit ärsyttävät kuulohermoa säikeitä, ja kuulohermo lähettää viestit aivojen kuulokeskuksiin. Impulssi siis ohittaa korvakäytävän, ja korvaa sisäkorvan puutteellista toimintaa. (Määttä, Lehto, Hasan & Parkas 2005, 46–48.)

Perinteisen kuulokojeen toiminta perustuu äänen voimistamiseen ja vahvistamiseen. Äänisignaalin suoraan kuulohermoon siirtävä sisäkorvaistute on mahdollinen vaihtoehto silloin, kun perinteisistä kuulolaitteista ei saada riittävää hyötyä. (Määttä, Lehto, Hasan & Parkas 2005, 2005, 48.) Sisäkorvaistutteen avulla vaikeasti kuulovammaisen tai kuuro voi oppia kuulemaan niin paljon, että puhekielen oppiminen voi olla mahdollista. Istute ei kuitenkaan poista kuulovammaa: sen avulla saavutettava kuulo vastaa huonokuuloisen henkilön kuuloa, ja esimerkiksi suihkussa, saunassa ja uimassa ei sitä voi käyttää, joten näissä tilanteissa henkilö on täysin kuuro. Istutteen saatava hyöty on yksilöllinen, eikä lopputulosta voi täysin ennustaa ennen leikkausta. Suomessa on yhteensä noin 450 sisäkorvaistutteen käyttäjää, ja heistä lapsia on hiukan alle puolet. Vuosittain Suomessa leikataan noin 50–70 istutetta, ja niistä puolet lapsille. (Jero & Kentala 2007.)

Sisäkorvaistute tarjoaa mahdollisuuden kuulla ääntä – ei automaattisesti taitoa hahmottaa kuulemaansa tai ymmärtää puhetta. Äänen tunnistaminen ja ymmärtäminen vaativat pitkän, usein vuosia kestäväntä kuntoutuksen (Kronlund 2000, 348). Istutteen tuottama ääni on erilaista kuin luonnollisesti korvalla kuultu. Normaalikuuloisen ihmisen sisäkorvassa toimii tuhansia kuulosoluja, kun implantissa vastaavia elektrodeja on 8–22 (Välimaa 205–206). Ideaalitulanteessa implanttileikkaus tehdään mahdollisimman lähellä lapsen 1-vuotis syntymäpäivää, jolloin saadaan puheen kuntoutus alkamaan mahdollisimman varhain ja pystytään hyödyntämään koko puheen- ja kielenoppimiselle otollinen ikäkausi (Christiansen & Leigh 2002, 24). Sisäkorvaistutteita käytetään kuntoutusmuotona myös mm. kuuroutuneilla aikuisilla, ja ainakin Yhdysvalloissa on myös syntymäkuuroja aikuisia, jotka ovat halunneet implantin. Tutkielmassani keskityn kuitenkin yksinomaan syntymäkuurojen lasten implantointia koskevaan keskusteluun.

3.2 Keskustelun ydinkysymyksiä

Lapsen etu ja oikeudet ovat keskeinen perusta, jonka varassa keskustelua sisäkorvaistutteesta on käyty. Istutteen kannattajat näkevät kuurouden korjaamisen lapsen etuna ja perustelevat sitä kommunikoinnin helpottumisena, auditorisen nautinnon mahdollistumisena ja äänimaailman tuoman turvallisuuden lisääntymisenä. Myös koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksien nähdään moninkertaistuvan ja ihmissuhteiden solmimisen helpottuvan. Implantoinnin nähdään avaavan mahdollisuuden lapsen myöhempään valintaan siitä, haluaako hän identifioida itsensä kuulevien vai kuurojen maailmaan, vai kenties molempiin. Kannattajat korostavat perheen autonomiaa ja vanhempien oikeutta valita kuuron lapsensa kannalta paras ratkaisu. (Christiansen & Leigh 2002, 294–295.)

Vastustajien mielestä kuuroutta ei tarvitse parantaa. Kuurojen yhteisön mukaan sisäkorvaistute vie lapselta oikeuden olla kuuro ja elää kuurojen yhteisön jäsenenä. Lisäksi se altistaa lapsia turhaan aivoleikkauksille, jotka eivät koskaan ole riskittömiä. Etenkin implantoinnin alkuvuosina vastustajat olivat huolissaan pitkittäistutkimuksen puutteesta, eivätkä he olleet vakuuttuneita implantin tarjoamasta mahdollisuudesta oppia kieltä ilman viittomakielen tukea. Autonomiasta ja perheiden valinnanvapaudesta istutteen suhteen vastustajat ovat periaatteessa sama mieltä kannattajien kanssa, mutta näkivät perheille annetun tiedon olevan niin yksipuolista ja vääristynyttä, että realistinen faktoihin perutuva päätöksenteko on käytännössä mahdotonta. (Christiansen & Leigh 2002, 299–304.)

Keskustelua on myös värittänyt kysymys kielestä. Jotkut tahot näkevät viittomakielen ja puheen toisensa poissulkevinä elementteinä kuulovammaisten lasten kuntoutuksessa. Korvalääkärit ja sairaaloiden kuulokeskukset ovat antaneet ohjeita, joiden mukaan viittomakieli ei kuulu sisäkorvaistutteen saaneiden lasten kuntoutukseen, vaan kieli tulee oppia yksinomaan puheen kautta. Tukiviittomat ja suomen kielen mukaan viittominen voi tulla kysymykseen, mutta vain apuvälineenä puheen kuntoutuksen alkuvaiheessa. (Esim. Kotti, 2012.) Selvitysten mukaan vanhemmat eivät saa sairaaloiden kuulokeskuksista juurikaan tietoa viittomakielestä ja kuurouden kulttuurisista elementeistä (Järvenpää ym. 2010, 36–37), ja viittomakielen käyttöä istutteen saaneen lapsen kanssa jopa paheksutaan (Widberg-Palo 2012, 75).

Tällaisten viittomakielen tarpeellisuutta kyseenalaistavien kommenttien on sanottu vievän kehitystä jopa vuosisadan taaksepäin aikaan, jolloin viittomakielen tutkimus oli vasta lapsen kengissä. Nykytutkimus on todennut viitotut kielet samanlaisiksi luonnollisiksi ja yhtä oikeiksi kieliksi kuin puhututkin (esim. Sandler & Lillo-Martin, 2001). Tutkimuksella ei ole voitu osoittaa viittomakielen haittaavan puheen oppimista (Rainò 2012, 84), vaan viittomien käytöllä on havaittu olevan jopa myönteistä vaikutusta puheen kehitykseen (Goodwyn, Acredolo & Brown 2000). Lapsen sanotaan tarvitsevan kielellistä syötöstä jo vauvaikäisestä saakka, jotta symbolifunktion kehitys mahdollistuisi ja lapsi saisi kielellisiä tapoja hahmottaa maailmaa (Takkinen 2012, 86). On myös nähty tärkeäksi, että lapsella olisi kieli, jonka avulla hän voi tutustua äänimaailmaan, mikäli vanhemmat päätyvät implantaatioon. Viittomakielellä on mahdollista selittää lapselle kuuntelemiseen ja ääniin liittyviä asioita, ja motivoida lasta myös puhumaan. Aivan vailla merkitystä ei ole sekään seikka, että viittomakielellä lapselle on mahdollista selittää istutteeseen, leikkaukseen ja sairaalaan liittyviä asioita jo ennen toimenpidettä. (Mts. 86–87.)

Viittomien ja viittomakielen osaaminen on nähty tärkeäksi myös niiden tilanteiden helpottajana, kun istutetta ei voi käyttää. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi saunominen ja uiminen, tai istutteen hajoaminen ja paristojen loppuun kuluminen. (Rainò 2010, 8–9.) Vaikka tavoitteena pidettäisiinkin viittomien käytöstä luopumista puheen kehityksen edetessä, monet perheet tukeutuvat viittomiin silloin, kun lapsi ei ymmärrä viestiä tai puheessa esiintyviä käsitteitä (Sume 2008, 108). Rainòn mukaan lääketieteen edustajien puhekeskeisyydestä huolimatta viittomien tai viittomakielen osaaminen voi olla tärkeää

kognitiivisesti ja kielellisesti haastavissa tilanteissa, ja näin siis istutteen saaneen lapsen ja tämän perheen edun kannalta hyvin oleellista (Rainò 2010, 9).

Kuurojen lasten kuulevien vanhempien on nähty päätyvän sisäkorvaistuteleikkaukseen siitä syystä, että lapsi saa mahdollisuuden kasvaa samassa kieli- ja kulttuuriympäristössä perheen ja muun lähipiirin kanssa (esim. Lindström 2012, 34). Lane (2005) kääntää asian toisinpäin ja tulkitsee vanhempien ajavan ratkaisulla omaa, ei lapsen etua. Kuulevat vanhemmat eivät tunne kuuroutta, kuurojen maailmaa ja viittomakieltä ja valitsevat siksi itselleen tutun ja helpommaksi koetun tavan kommunikoida ja kasvattaa lastaan. Mikäli ratkaisu korjaavasta leikkauksesta tehtäisiin esimerkiksi kuuroilta, lyhytkasvuisilta tai intersukupuolisilta aikuisilta saatujen tietojen ja kokemusten perusteella, ei Lanen mukaan mitään näistä ”ongelmista” pyrittäisi parantamaan leikkauksella. (Mts. 300–301.)

Sisäkorvaimplantaatiota on pohdittu myös abstraktimmalla tasolla, jolloin fokus ei ole yksittäisen kuuron lapsen tilanteessa ja edun varmistamisessa. Hanssonin (2005) mukaan istutteen vastustajat tulkitsevat kuurot kieli- ja kulttuurivähemmistöksi, jota tulisi suojella ja vaalia. Lääkäreiden eettisen koodiston mukaan minkään kulttuurisen ryhmän tarpeet eivät voi mennä yksilön edun edelle, eikä lääkärin vastuuta potilaastaan voi uhrata ”alakulttuurin tarpeelle värvätä lisää jäseniä”. (Hansson 2005, 524.) Vastakkain tuntuu olevan kaksi tärkeää, eri lähtökohdista kumpuavaa eettistä kysymystä, joista on molemmista vaikea joustaa: kieli- ja kulttuurivähemmistön puolustaminen ja lääketieteen velvollisuus toimia ihmisten hyvinvoinnin parhaaksi.

Lääketieteen kehitys on mahdollistanut sen, ettei ihmisen fysiologia ole enää kohtalo, johon on alistuttava. Sisäkorvaistute on vain yksi esimerkki siitä, miten ihmiskehoa voidaan korjailla ja parannella, mutta rinnastaminen esimerkiksi sydämentahdistimeen tai keinoniveliin ei tunnu luontevalta. Kuurous ei ole sairaus tai hengenvaarallinen tila eikä sisäkorvaistutteen avulla pelasteta ihmishenkiä. Harva sydänpotilas kieltäytyisi sydämentahdistimesta, mutta sisäkorvaistutetta ei suurin osa kuuroista ole halunnut. Sisäkorvaistute haastaa pohtimaan lääketieteen kulttuurisia vaikutuksia. Myös lyhytkasvuiset tai ylipainoiset ovat esittäneet vastustusta heidän ”vikojensa” korjaamista kohtaan ja toivoneet yhteiskunnan kunnioittavan heitä sellaisenaan. Vahvimmin tällaista keskustelua on kuitenkin käyty sisäkorvaistutteen ympärillä. (Hansson 2005, 523–524.)

Sisäkorvaistutteen on nähty jatkavan vammaisuuden yksilöllistävää perinnettä ja olevan tapa muuttaa liian erilaisiksi koetut ihmiset ”normaalimmaksi”. Lane (2005, 301–302) kirjoittaa *normalisaation teknologiasta*, jolla kuuroja yritetään muuttaa kuuleviksi ja liittää sisäkorvaistutteen siihen samaan historian kehityskaareen, jossa kuuroja on vuosisatojen ajan pyritty muuttamaan kuuleviksi ja puhuviksi tai pyritty hävittämään kuuroutta kokonaan. Bransonin ja Millerin (2002, 243) mukaan kuuleva enemmistö ei edelleenkään näe kuuroutta kielellisenä ja kulttuurisena ilmiönä, vaan yksilöön ja tämän korvaan paikantuvana puutteena. He liittävät sisäkorvaistutteeeseen ajatuksen uudesta oralismista (mts. 228) ja kirurgisesta väkivallasta (mts. 203). Vaikka näin rajuja kielellisiä ilmaisuja ei käytettäisikään, ei sisäkorvaistutteen kulttuurisia ja identiteettiin liittyviä vaikutuksia voi ohittaa.

Keskustelu sisäkorvaistutteesta kävi etenkin 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa kuumana ja vastakkainasettelut olivat jyrkkiä. Nykyaikaa kohti tultaessa yhteistyö on lisääntynyt ja esimerkiksi 1990-luvulla erilaisia lausuntoja sisäkorvaistutteesta antaneet järjestöt ovat yhdessä kantaneet huolta kuulovammaisten lasten kuntoutustilanteesta (esim. Kuurojen Liiton ja Kuulonhuoltoliiton yhteinen kannanotto Sosiaali- ja terveysministeriölle). Eri rintamalla työskentelyn ja ehdottomiin normeihin vetoamisen sijaan huomiota on enenevässä määrin annettu perheiden erilaisille ratkaisuille ja lapsen edun takaamiselle kaikissa kuntoutusvaihtoehdoissa (Aula 2012, 8–9; Jokinen 2012, 10; Paloposki 2012, 11).

3.3 Sosiaalityön ytimenä heikomman puolustaminen

Kuurouden määritelmä ei tunnu olevan lukkoon lyöty, mutta sosiaalityön kannalta se ei ole yhdentekevä. Sosiaalityöllä sanotaan olevan velvollisuus ylläpitää keskustelua yhteiskunnassa heikompiensaisten asemasta ja tilanteesta ja pyrkiä työskentelemään sen parantamiseksi (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005, 25–27). Kuuroja voidaan tarkastella tällaisena asemaltaan eriarvoisena ryhmänä erilaisin perustein: ainakin keholtaan vammaisina yksilöinä, yhteiskunnan vammauttamana ryhmänä tai kieli- ja kulttuurivähemmistönä.

Mikäli kuurous tulkitaan yksilötason ongelmana yksilöllisen vammaisuuden tulkinnan mukaisesti, voi sosiaalityöntekijän velvollisuuden kuurojen auttamiseksi tulkita

tarkoittavan fyysisestä vammasta huolimatta mahdollisimman hyvän ja normaalin elämän tukemista. Sisäkorvaistute on helppo nähdä kuulovammasta aiheutuvan haitan vähentäjänä ja elämän helpottajana.

Heikommassa asemassa olevan ryhmän puolustamisen perustana voi ajatella olevan tämän ryhmän aito kuuleminen ja heidän asettaminen tavoitteiden ottaminen myös oman työn tavoitteiksi. Olennaisena voi pitää myös yksilön ja ryhmän oikeutta määritellä itse itsensä. Kuten olen luvussa kaksi todennut, kuurot eivät ole halunneet tulla määritellyksi fyysisen vammaisuuden kautta, vaan esimerkiksi kielivähemmistönä, jonka heikko asema johtuu rakenteellisista tekijöistä. Kuurouden tulkitseminen yhteiskunnan luomana vammana tai toisaalta kielivähemmistönä muuttaa sosiaalityön fokusta yksilöiden kuntouttamisesta heidän asemansa parantamiseen yhteiskuntaa kehittämällä ja muuttamalla. Tällaisen työn kannalta ei välttämättä ole edes kovin oleellista, tarkastellaanko kuuroja kielen vai vammauttavan yhteiskunnan perspektiivistä. Sosiaalityön keskiössä tulisi joka tapauksessa olla rakenteiden muuttaminen kaikki kansalaiset paremmin huomioiviksi. Sosiaalisen vammaistutkimuksen kielellä se tarkoittaisi yhteiskunnan vammauttavuuden vähentämistä ja kielivähemmistön näkökulmasta parempaa kielellisten oikeuksien toteutumista.

Kuuron lapsen elämää voi siis pyrkiä helpottamaan sisäkorvaistutteen avulla, mutta toisaalta kuurojen ryhmää tulisi tukea puolustamalla kuurojen oikeuksia ja viittomakielisiä palveluita. Sisäkorvaistuttekysymyksessä toistuu sosiaalityölle tyypillinen kysymys hyvän suhteellisuudesta. Tässä tilanteessa hyvä voi koskea yksittäistä kuuroa lasta tai koko kuurojen ryhmää. Jos eri tahoilla on toisistaan eroavat käsitykset siitä, mikä on hyvää, ketä kuunnellaan? Kuka saa määritellä hyvän? Näyttäisi siltä, että sekä sisäkorvaistutteen vastustamista että kannattamista on mahdollista perustella yhtä uskottavasti ja vieläpä samaan heikommassa asemassa olevien auttamiseen liittyvään eettiseen periaatteeseen vedoten.

Sisäkorvaistutekeskustelu tarjoaa kiinnostavan näköalapaikan sosiaalityön ydintehtävän suhteellisuuteen, mutta keskustelun teemoihin tutustuminen on sosiaalityöntekijälle muutenkin hyödyllistä. Keskustelun teemat antavat välineitä pohtia vähemmistöihin ja erilaisuuteen liittyviä kysymyksiä laajemminkin. Kenellä yhteiskunnassamme on ihmisiä koskeva määrittelyoikeus? Onko se ihmisellä itsellään vai ulkopuolisilla tahoilla? Saako vähemmistö määritellä itse itsensä, vai toimitaanko lopulta aina enemmistön näkemyksen

mukaan? Myös itsemääräämisoikeuden ja autonomian kunnioittamisen teemat ovat relevantteja sisäkorvaistutokeskustelussa. Kuka sanelee mitä kulloinkin tarkoittaa lapsen etu? Onko perheellä oikeutta toimia vastoin enemmistön käsitystä lapsen parhaasta? Kysymyksiä voisi esittää lähes loppumattomiin, mutta vastauksia tuntuu olevan vähemmän.

Sisäkorvaistutokeskustelu on kiinnostava esimerkki tilanteesta, jossa samaa asiaa on mahdollista tavoitella täysin päinvastaisin keinoin. Tässä tapauksessa lapsen etu on se yhteinen tavoite, johon sekä istutteen kannattajat että vastustajat aidosti pyrkivät. Sosiaalityölle voi nähdä tyypillisiksi tällaiset kysymykset, joissa totuus on suhteellinen ja kontekstisidonnainen asia. Lopullisia vastauksia ei ole ja monenlainen toiminta on eettisesti ja järkevästi perusteltavissa.

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TYÖKALUT

Tässä luvussa lähestyn omaa analyysiäni neljästä eri suunnasta käsin. Aluksi esittelen tutkimusaineistoani sekä lyhyesti sitä, millaista tulokulmaa kuulovammaisuuteen eri lehdet edustavat. Sitten esiin muutamia tärkeitä eettisiä kysymyksiä, joihin olen tutkimusprosessin aikana joutunut ottamaan kantaa. Tieteellistä analyysiä sitoo aina tietyt perusehdot, joiden on täyttyvä, jotta tutkimusta voidaan pitää eettisesti kestäväenä ja luotettavana. Oma aiheeni käsittelee pientä vähemmistöä, jonka asema yhteiskunnassa jää helposti valtaväestön jalkoihin. Tällainen asetelma edellyttää tutkijalta erityistä tietoisuutta tutkimusetiikan merkityksestä. Luvun kolmannessa osassa esittelen tutkielmani teoreettista viitekehystä, sosiaalista konstruktionismia ja sen kautta siirryn tarkastelemaan kieltä ja erityisesti retoriikkaa todellisuuden rakennusvälineenä. Esittelen retoriikan tutkimuksen historiaa niiltä osin, kuin sen oman analyysini kannalta on relevanttia. Lopuksi esittelen oman tapani hyödyntää retoriikka-analyysiä aineistoni analyysissä.

4.1 Aineisto

Tutkimusaineistoni on kerätty kolmen erilaisen kuulovamma-alan järjestön vuosina 1995–1999 julkaisemista lehdistä: Kuurojen Liitto ry:n julkaisemasta Kuurojen lehdestä; Kuulonhuoltoliitto ry:n (nyk. Kuuloliitto) julkaisemasta Kuuloviestistä sekä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry:n Nappi-lehdestä. Perustelen tarkastelun aikarajausta sillä, että näinä vuosina sisäkorvaistuteasia oli Suomessa uusi, ja järjestökentän toimijoilta edellytettiin kannanmuodostusta. Keskustelua käytiin paljon, ja se oli paikoitellen hyvinkin kirjavaa ja emotionaalisesti latautunutta.

Kuurojen Liitto ry on 43 jäsenyhdistyksen keskusliitto, jonka ideologia on vahvasti viittomakielisyyteen ja kulttuuriseen kuurouteen perustuvaa. Liiton tehtävä on edistää viittomakielen asemaa yhteiskunnassa ja varmistaa viittomakielisten oikeuksien toteutuminen Suomessa. (http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Kuurojen_Liiton_toiminta/) Liiton äänenkannattaja **Kuurojen Lehti** julkaisee alan uutisia ja asiantuntija-artikkeleita sekä välittää kuurojen yhteisön mielipiteitä ja liiton kannanottoja. Lehti on tiedonlähde liiton yhteistyökumppaneille ja alasta kiinnostuneille, ja sen kuvataan myös yhdistävän maamme viittomakieliset. Kuurojen lehden levikki kuluvana vuonna on 1800 kpl. (<http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Kuurojen-lehti/>)

Kuuloliitto ry (vuoteen 2008 saakka Kuulonhuoltoliitto ry) on 90 jäsenyhdistyksen kattojärjestö, jonka toiminnan ytimessä on kuulovammaisten oikeuksien ajaminen. Liitto pyrkii edistämään kuulovammaisille esteetöntä ja saavutettavaa yhteiskuntaa. (<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/>) **Kuuloviesti** on Kuuloliiton julkaisema jäsen- ja tiedotuslehti, jonka lukijakunnaksi kuvataan jäsenistön lisäksi kuulovamma-alan asiantuntijat, sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset sekä yhteiskunnan päättäjät. Lehti sisältää mm. alan uutisia ja haastatteluja sekä tietoa kuulosta, apuvälineistä ja sosiaaliturvasta. Levikiltään lehti vuonna 2012 on 16 500. (<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloviesti-lehti/>)

Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto ry on kuurojen, huonokuuloisten ja kuulomonivammaisten lasten ja heidän perheidensä valtakunnallinen järjestö. Liitto tarjoaa vertaistukea ja tietoa koko perheelle ja lapsen lähipiirille. Liitto pyrkii tarjoamaan perheille erityisesti monipuolista tietoa ja vertaistukea. (<http://www.klvl.org/faktaa-klvlsta/>) Liitto julkaisee Nappi-lehteä, jota kuvataan sekä kuuroille että kuuleville tarkoitetuksi monipuoliseksi tiedotuslehdeksi. Lehti julkaisee ajankohtaista tietoa mm. kuulosta, apuvälineistä, viittomakielestä, lainsäädännöstä ja sosiaaliturvasta. Lisäksi siinä tiedotetaan erilaisista huonokuuloisille ja kuuroille tarkoitetuista kursseista, leireistä ja kulttuuritapahtumista. Lehden levikki vuonna 2012 on 2000 kpl. (<http://www.klvl.org/nappi-lehti/>,http://www.klvl.org/wp-content/uploads/2012/02/Nappi_Mediakortti_2012_2.pdf)

Jokainen kolmesta järjestöstä edustaa hiukan erilaista näkökulmaa kuulovammaisuuteen ja kuurouteen. Tarkasteluajanjaksolla 1995–1999 jokainen järjestö julkaisi lehdessään virallisen lasten sisäkorvaistuteleikkauksiin liittyvän julkilausuman tai kannanoton. Huhtikuussa 1995 Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto antoi julkilausuman, jossa se otti negatiivisen kannan lasten sisäkorvaistuteleikkauksiin. Lokakuussa 1996 Kuulonhuoltoliitto ilmoitti suhtautuvansa leikkauksiin myönteisesti, ja tammikuussa 1997 Kuurojen Liitto julkisti kielteisen kannan istuteleikkauksiin.

Kävin läpi näiden kolmen lehden kaikki numerot vuosilta 1995–1999. Yhteensä sisäkorvaistutetta koskevia tekstejä löytyi 54 kappaletta. Valitsin tästä heterogeenisestä tekstien joukosta tekstit, jotka ovat joko 1) järjestön virallisia julkilausumia, niiden

perusteluja tai raportointia niistä, 2) lehden pääkirjoituksia, 3) mielipidetekstejä, jotka julkaistaan joko ainoastaan ko. lehdessä, tai jotka on alun perin julkaistu Helsingin Sanomissa tai 4) alun perin Helsingin Sanomissa julkaistuja, liiton toimintaan ja näkemyksiin kantaottavia tekstejä. Näin aineistokseni rajautui lopulta 25 vahvasti kantaottavaa kirjoitusta.

Vuosi	1995	1996	1997	1998	1999	Yhteensä
Teksti						
Kuurojen Lehti						
Julkilausuma ja sen perustelut	1		1			2
Pääkirjoitus				1	2	3
Mielipidekirjoitus						
HS:ssa julkaistu ei-mielipide						
Kuuloviesti						
Julkilausuma ja sen perustelut		1				1
Pääkirjoitus/pj:n palsta		1				1
Mielipidekirjoitus				1		1
HS:ssa julkaistu ei-mielipide						
Nappi						
Julkilausuma ja sen perustelut	1	1				2
Pääkirjoitus	1	1		2	1	5
Mielipidekirjoitus	1	4	3			8
HS:ssa julkaistu ei-mielipide		2				2
Yhteensä	4	10	4	4	3	25

Taulukko 1: Aineiston jakautuminen julkaisuvuoden, lehden ja tekstikategorian perusteella

Analyysin ulkopuolelle jäävät tekstit ovat enimmäkseen artikkeleita istutteen saaneista lapsista ja aikuisista, asiantuntijahaastatteluja sekä ulkomaisista lehdistä suomeksi käännettyjä tekstejä. Analyysin ulkopuolelle jäi Kuurojen Lehdestä seitsemän tekstiä, Kuuloviestistä viisi tekstiä ja Napista seitsemäntoista tekstiä. Nappi julkaisi lisäksi sekä Kuurojen Liitto ry:n että Kuulonhuoltoliitto ry:n julkilausumat, mutta päällekkäisyyden välttämiseksi lasken mukaan aineiston kokonaismäärään vain järjestöjen omissa lehdissä julkaistut julkilausumat. Lisäksi eräs artikkeli julkaistiin sekä Kuurojen Lehdessä että Napissa. Laskin sen mukaan ainoastaan Kuurojen Lehden lukumäärään, sillä artikkelin kirjoittaja on Kuurojen Liiton edustaja. Tekstimäärän jakautuminen säilyttää suhteensa riippumatta siitä, otetaanko huomioon koko 54 tekstin aineisto, vai ainoastaan omassa analyysissä käyttämäni 25 tekstin otos. Nappi-lehti julkaisi tekstejä eniten (34 kpl), Kuurojen Lehti toiseksi eniten (12 kpl) ja Kuuloviesti vähiten (8 kpl).

4.2 Tutkimuksen etiikasta

Pyrin toteuttamaan tutkielmani mahdollisimman hyvin tieteen eettisiä periaatteita noudattaen. Lähtökohtana näin toimimiselle pidän Tieteen eettisen neuvottelukunnan (TENK) hyvän tieteellisen käytännön ohjeita (TENK 2012). Pyrin noudattamaan huolellisuutta, rehellisyyttä ja avoimuutta läpi tutkimusprosessin ja olen tarkka siitä, että annan muiden tutkijoiden työlle sille kuuluvan arvon. Tutkielmani on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Vuonna 2009 Tieteen eettinen neuvottelukunta julkaisi esityksen humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettisistä periaatteista (TENK 2009). Ensimmäinen esityksen kolmesta pääperiaatteesta liittyy tutkittavien itsemääräämisen kunnioittamiseen. Sen mukaan tutkimukseen osallistuminen tulee olla vapaaehtoista (TENK 2009, 4) ja tutkittavilla tulee olla oikeus keskeyttää osallistuminen koska tahansa (Rauhala & Virokannas 2011, 241). Omassa tutkielmassani ei ole varsinaisesti käytetty tutkittavia henkilöitä, joten nämä kysymykset eivät ole kovin olennaisia. Rauhalan ja Virokannaksen (mt.) mukaan tutkittavalla tulisi olla mahdollisuus puuttua siihen, mitä ja miten hänestä kirjoitetaan, vaikka henkilöllisyys ei tulisikaan julki. Omassa työssäni aineisto on jo julkaistua lehtiartikkelimateriaalia, jolloin ongelmana voi nähdä sen, että kirjoittajat eivät tienneet osallistuvansa vuosia kirjoituksen julkaisun jälkeen tekstejä analysoivaan tutkimukseen. Aineiston tuottajat eivät siis tiedä olevansa mukana tutkimuksessa. Katson kuitenkin, että koska aineisto on julkista, tällainen eettinen problematiikka ei estä tutkimuksen toteuttamista.

Toinen yhteiskuntatieteitä koskeva keskeinen eettinen periaate on Tieteen eettisen neuvottelukunnan mukaan vahingoittamisen välttäminen (TENK 2009, 4, 7–8). Omassa tutkielmassani ei ole käytetty ihmisiä informanteina, jolloin kysymys siitä, tuottaako esimerkiksi haastattelutilanne tutkittavalle vahinkoa, ei ole relevantti. Vahingoittamisen välttäminen liittyy myös tapaan, joilla henkilöistä kirjoitetaan tutkimuksessa. Vaikka omassa tutkielmassani ei mainita kirjoittajia nimeltä, on neutraali ja kunnioittava sävy silti tärkeä.

Rauhalan ja Virokannaksen (2011, 236) mukaan tutkimuksella tuotetulla tiedolla saattaa olla tutkittavia leimaavia vaikutuksia. Vaikka en tutkielmaani varten ole käyttänyt kuuroja

tutkittavia, liittyy aiheeni vahvasti kuurojen yhteisöön, ja olenkin pohtinut vahingoittamisen tematiikkaa paljon juuri tästä perspektiivistä. Eräs tapa välttää kuurojen ryhmän negatiivinen leimaaminen on tarkastella kuurouden määritelmää mahdollisimman analyttisesti ja ottamatta mitään vaihtoehtoa annettuna. Rauhalan ja Virokannaksen mukaan (mt.) tutkijan tulee välttää vahingoittamista silloinkin, kun mahdollisen vahingon arviointi ja ennustus on vaikeaa. Olen pyrkinyt tähän noudattamalla TENK:n (2009, 8) ohjetta tutkimuksen huolellisesta ja systemaattisesta suorittamisesta, tulosten asiallisesta argumentoinnista sekä eri näkökulmien huomioon ottamisesta.

Kolmas periaate liittyy tutkittavien yksityisyyteen ja tietosuojaan. Kuten edellä kirjoitin, ei lehtiartikkeliaineistooni sinänsä liity näihin teemoihin liittyviä ongelmia. Tekstissäni ei kirjoittajien nimet tule ilmi, mutta lukijalla on mahdollisuus tarkastaa ne alkuperäisaineistosta. Osa alkuperäisteksteistä on kirjoitettu nimimerkillä, ja tällöin kirjoittajan henkilöllisyys ei ole minunkaan tiedossani.

Kautta tutkimusprosessin olen kantanut hieman huolta oman positioni vaikutuksesta tutkielmani lopputulokseen. Oma motiivini tällaiseen aiheeseen tarttumiseen liittyy omakohtaiseen kokemukseeni kuurojen yhteisöön tutustumisesta. Tutustuin sisäkorvaistutekeskusteluun vahvasti kuurojen yhteisön perspektiivistä, ja minulle hahmottui hyvin mustavaloinen kuva tilanteesta. Minun oli helppo samaistua kuurojen kantaan, jonka hahmotin jyrkkänä hyvät kuurot, paha sisäkorvaistute -asetelmana. Keskusteluun lähemmin tutustuttuani ja erilaisten ihmisten kanssa keskusteltuani olen ymmärtänyt asetelman olevan moniulotteisempi ja luopunut ehdottomista normeista ja valmiista vastauksista. Positioni tutkijana ei silti ole aivan neutraali. Olen välillä joutunut pohtimaan sanavalintojani tarkkaan ja keskittymään analyttiseen kirjoitustapaan kenties enemmän, kuin asian suhteen täysin ulkopuolinen kirjoittaja. Olen lukenut tekstiäni ja miettinyt miltä se mahtaa tuntua kuurojen yhteisön aktiivien tai toisaalta sisäkorvaistutteita leikkaavan kirurgin mielestä. Luotan siihen, että ratkaisuna tähän oman positioni luomaan haasteeseen toimii samat eettiset periaatteet, joista olen edellä kirjoittanut. Etenkin tulosten avoin argumentointi ja erilaisten näkökulmien huomioiminen on oleellista, ja uskon oman position tunnistamisen ja tunnustamisen olevan hyvä lähtökohta tässä onnistumiseen.

4.3 Sosiaalisesti rakentunut todellisuus

Tutkielmani rakentuu ajatukselle todellisuudesta sosiaalisesti rakentuneena. Lähtökohtana pidän Bergerin ja Luckmannin sosiaalisen konstruktionismin klassikoksi muodostunutta esitystä (Berger & Luckmann 1994), joka käsittelee ihmisten tapaa hahmottaa ja ymmärtää arkitodellisuutta. Sosiaalinen konstruktionismi ei ole todellisuutta absoluuttisena ja kaikille samanlaisena, vaan sosiaalisesti määrittyneenä. Kenneth Gergenin (2009, 2) mukaan kuvamme maailmasta riippuu tavastamme lähestyä sitä, ja se puolestaan on riippuvainen niistä sosiaalisista suhteista, joiden osana elämme. Gergenin mukaan sosiaalinen konstruktionismi haastaa siten esimerkiksi totuuden, tiedon ja objektiivisuuden käsitteet. Maailman olemassaolo ei sinänsä ole ihmisestä riippuvainen, mutta se merkityksellistyy ihmiselle sosiaalisen kanssakäymisen kautta. (Mts. 3.)

Gergen (2009, 3) havainnollistaa sosiaalisen konstruktion käsitettä ottamalla esimerkiksi yksivuotiaan lapsen, joka katselee rattaistaan ympäröivää maailmaa. Hänelle maailman objektit eivät vielä tarkoita mitään: puut, talot, autot ja ihmiset ovat vailla merkityksiä ja yhteyksiä toisiinsa. Poliisi ja lehtimyyjä eivät erotu toisistaan, eivätkä lehtien kirjavat värit yhdisty ajatukseen syksystä ja talven lähestymisestä. Rattaita työntävä aikuinen näkee silmillään saman maailman kuin vauva, mutta siihen samalla yhdistyy monenlaisia merkityksiä. Berger ja Luckmann (1994, 149–150) käyttävät sisäistämisen ja sosialisointin käsitteitä kuvaamaan sitä prosessia, jossa ihminen kasvaa sisään samaan merkitysmaailmaan jossa hänen läheiset ihmiset elävät.

Erilaisin silmilasein maailmaa katsellessa kaikille yhteinen maailma ja sen samat objektit näyttävät erilaisina. Gergenin esimerkissä saman henkilön voi nähdä nisäkkäänä, oppilaana, heterona, loistavana mallina, neuroottisena, mahdollisena asiakkaana tai luotettavana ystävänä (Gergen 2009, 3–4). Tutkielmani toisessa luvussa käsitteelin vammaisuuden ja kuurouden määritelmiä. Sosiaalisen konstruktionismin kielellä ne voi nähdä eri ajassa ja konteksteissa luoduiksi konstruktioiksi sinänsä muuttumattomana säilyneistä ihmisten ominaisuuksista.

Omassa analyysissäni tarkastelen sisäkorvaistutokeskustelussa käytettyä retoriikkaa. Oleellista näkökulmassani on kielen tarkastelu todellisuuskuvan rakentajana. Jonathan Potter (1996) kuvaa käsityksiä kielen ja todellisuuden suhteesta peili- ja rakennustyömaametaforilla. Peili-metaforassa kielen ajatellaan heijastavan todellisuutta

sellaisenaan, kun taas rakennustyömaa-metafora kuvaa kielen jatkuvasti konstruoivan todellisuutta ja erilaisia versioita siitä. (Mts. 97–98.) Kieli ei siis toimi peilinä todellisuuteen, vaan tapana rakentaa sitä. En omassa tutkielmassani tarkastele kuurouteen ja sisäkorvaistutukseen liittyviä kysymyksiä sinänsä, vaan analysoin sitä, miten niistä puhutaan ja millaista kuvaa niistä samalla rakennetaan. Seuraavassa, retoriikkaa ja retoriikan analysointia käsittelevässä luvussa tarkastelen lähemmin retoriikkaa sosiaalisen todellisuuden rakennusvälineenä.

4.4 Retorinen analyysi

Retoriikka voidaan karkeasti määritellä opiksi kielen keinoilla vaikuttamisesta ja tämän opin analysoimisesta (Puro 2006, 10). Retorisen analyysin lähtökohta on ajatus todellisuuden tulkinnallisesta ja konstruktivisesta luonteesta. Todellisuuden olemusta sinänsä ei voida tavoittaa, vaan maailmaa ja todellisuutta tarkastellaan lukemattomista toisilleen vastakkaisistakin positioista käsin. Argumentointi ja retoriikka nähdään kielellisenä merkitysten tuottamisen prosessina, jonka tarkoitus on vahvistaa omia ja heikentää ja kritisoida niille vastakkaisia positioita. (Jokinen 1999, 126–127.) Gergenin (2009) mukaan retoriikka on kielen käyttämistä tavalla, joka houkuttelee kuulijan mukaan puhujan sanoillaan luomaan todellisuuteen (mts. 41).

Retoriikka on alun perin syntynyt antiikin Kreikassa ja Roomassa, joiden kulttuureita hallitsi puhuttu kieli ja joille vilkas yhteiskunnallinen ja poliittinen keskustelu oli ominaista. Klassinen retoriikka keskittyikin nimenomaan puhumisen taitoon ja sitä leimasi antiikin estetiikan ajatus hyödyllisyyden ja kauneuden yhteenkuuluvuudesta. Retoriikalla tavoiteltiin puheen ja esityksen kauneutta. (Puro 2006, 10; Haapanen 1996, 23–24, 29.) Vuosisatojen kuluessa retoriikan perinne on levinnyt, haaroittunut ja vaikuttanut erilaisin painotuksin Euroopassa ja Yhdysvalloissa.

Oma tutkielmani nojaa ns. uuden retoriikan perinteeseen. 1950-luvulla alkunsa saaneen uuden retoriikan aallon on sanottu palauttaneen retoriikan maineen aikana, jolloin se oli menettänyt kiinnostavuutensa ja statuksensa akateemisena koulutusalan ja tieteellisenä suuntauksena. Uuden retoriikan kolme keskeisintä teoretikkoa Chaïm Perelman, Kenneth Burke ja Stephen Toulmin kyseenalaistivat vähättelevän suhtautumisen ja olivat aloittamassa uutta, klassisesta retoriikasta keskeisesti eroavaa aikakautta retoriikan

historiassa. (Summa 1996, 51; Puro 2006, 107.) Kun klassinen retoriikka tarkasteli retoriikkaa puhujan perspektiivistä ja keskittyi antamaan suhteellisen teknisiä ja normatiivisia ohjeita puhujalle, lähestyy uusi retoriikka aihetta analyytikon näkökulmasta (Kakkuri-Knuutila 2004, 235).

Siinä missä antiikin retoriikka oli vastaus oman aikansa tarpeisiin, on uusi retoriikka 1900-luvun puolivälistä lähtien pyrkinyt vastaamaan oman aikakautensa ja nopeasti muuttuvan maailman haasteisiin. Sähköisen viestinnän leviäminen sai yleispuhelähtöisen perinteen tuntumaan naivilta ja yksipuoliselta, kun puhe yhtäkkiä ympäröi yhteiskuntaa ennenkuulumattomalla tavalla. Ensimmäinen maailmansota muutti maailmaa entistä kansainvälisemmäksi ja keskustelelevammaksi, mutta samalla alttiiksi epävarmuudelle ja väärinymmärryksille. Poliitiikkaan tarvittiin uudenlaista retoriikkaa. Kolmas keskeinen muutos oli länsimaisen elämäntyylin muuttuminen ja kaupallistuminen. Mainonta ja markkinointi hyödynsivät uusia teknisiä mahdollisuuksia, ja ihmisiin pyrittiin vaikuttamaan monin eri keinoin monesta eri suunnasta. Oli selvää, että maailma oli muuttunut ja yhden puhujan puhe-esitykset olivat enää vain yksi retoriikan sovellusala. (Puro 2006; 109–110.)

Uuden retoriikan sisällä tutkielmani nojaa erityisesti Chaïm Perelmanin teoriaan. Perelmania kiinnosti arvokysymykset ja kysymys siitä, voiko niiden hyvyyttä tai huonoutta järkiperaisesti arvioida (Summa 1996, 62–63). Tarkastelun ytimessä ovat ne keinot, joilla erilaisia väitteitä pyritään tekemään uskottaviksi ja saamaan yleisö sitoutumaan niihin (Jokinen 1999, 46). Perelmanilaisen retoriikantutkimuksen taustalla vaikuttaa Aristoteleen 2300 vuotta sitten tekemä jako päättelyn kahteen luokkaan, analyyttiseen ja dialektiseen. Analyyttinen päättely on totuuden todistamista yksiselitteisin perustein. Tyypillinen esimerkki Aristoteleen *sylogismista* olisi esimerkiksi: Jokainen ihminen on kuolevainen. Sokrates on ihminen. Sokrates on kuolevainen. (Hakala, Kopperi & Nissinen 2001, 86.) Toinen päättelyn muoto, dialektiikka ei perustu totuuden todistamiseen yksiselitteisillä premisseillä, vaan sen perustelemiseen yleisesti hyväksytyillä mielipiteillä. Dialektisessä päättelyssä haetaan hyväksyntää väitteille, jotka voivat olla kiistanalaisia. Dialektista päättelyä ei perustella muodollisilla ja kiistattomilla premisseillä, vaan argumenteilla, joiden arvo riippuu niiden kyvystä suostutella ja vakuuttaa vastaanottaja esitetyn väitteen taakse. Kun logiikka siis tähtää totuuteen tai ainakin loogiseen vastaansanomattomuuteen, pelaa dialektiikka mielipiteillä ja tunteilla. (Perelman 1996, 7–9.)

Chaïm Perelmanin uusi retoriikka on Aristoteleen dialektisen päättelyn jatkamista ja laajentamista. Perelmanin mukaan puhdas logiikka ei yksin ole kestävä perusta retoriikalle, sillä logiikka ei kykene ottamaan kantaa arvokysymyksiin, etiikkaan, oikeudenmukaisuuteen tai siihen mikä on hyvää. Näitä kysymyksiä koskevien argumenttien järjellisyttä tai uskottavuutta on tutkittava analysoimalla niitä kantoja, joilla väitteitä puolustetaan tai vastustetaan. Tutkimuskohteena on siis luonnollinen arkikieli ja argumentaatio, ei logiikan kieli ja looginen argumentaatio. (Summa 1996, 62–64.) Perelmanin mukaan retorisisella argumentaatiolla ei tavoitella ainoastaan älyllistä hyväksyntää, vaan myös toimintaa tai ainakin toiminta-alttiuden synnyttämistä (Perelman 1996, 19). Toisin kuin logiikassa, toisilleen vastakohtaiset väitteet voivat retorisisessa argumentaatiossa olla molemmat järkeviä (Jokinen 1999, 46).

Aristoteellinen dialektiikka ja sen perustalle kehitetty retorinen analyysi rakentuu kolmen puheen vaikuttamiskeinon varaan, ethoksen, pathoksen ja logoksen. Näitä hyödynnetään puheessa ja kirjoituksessa *retorisina keinoina*, joilla pyritään väitteen tai tekstin uskottavuuden lisäämiseen. *Ethos* kuvaa puhujan tapaa ilmentää omaa uskottavuuttaan kuulijakunnan silmissä, tämän yleisökäsitystä sekä lähestymistapaa kohteeseen. Puhujan on pystyttävä luomaan itsestään uskottava ja luotettava kuva – muuten ei nerokkaintakaan ideaa ole helppo myydä yleisölle. Puhujan haaste on myös synnyttää kuulijakunnassaan valmius hyväksyä esitetyt väitteet, jolloin hyödynnetään *pathos*-keinoja. Pathoksella viitataan puhujan kykyyn herättää kuulijoissaan viestin perille menemiseksi otollinen tunne tai mieliala. Pathos-tekijän merkitystä havainnollista Aristoteleen esimerkki oikeuden valamiehistöä, joka on vihaisena valmis pitämään syytettyä pahanakin rikollisena, mutta hyväntuulisena suhtautuu tähän suopeammin. *Logoksella* viitataan itse argumentteihin ja puheen sisältöön liittyviin keinoihin. (Kakkuri-Knuutila 1998, 233.) Seuraavassa luvussa esittelen tarkemmin niitä retorisia keinoja, joita hyödynnän omassa analyysissäni.

Retoriikasta ei ole mielekäästä puhua ilman samanaikaista puhetta yleisöstä, sillä argumentoiva puhe on aina suunnattu jollekin kohdeyleisölle. Perelman määrittää yleisöksi kaikki ne, joihin puhuja haluaa argumentaatiolla vaikuttaa. Yleisö voi olla ainoastaan puhuja itse, tai se voi olla yhtä hyvin vaikkapa koko ihmiskunta. Tällöin puhujan on viestinsä perille menemiseksi otettava huomioon kohdeyleisönsä ja muotoiltava puhe niin, että se iskee juuri kyseiseen yleisöön. (Perelman 1996, 21, 28)

Argumentoinnin lähtökohtaoletukset eli *esisopimukset* ovat Perelmanin mukaan julkilausumattomia oletuksia siitä, miten tiettyä yleisöä kannattaa lähestyä ja millaisiin perusteisiin argumentaatiota on viisasta rakentaa. Esisopimukset koskevat todellisuuskuvaa. Ne rakentuvat ajatukselle totuudesta tai siitä, minkä otaksutaan olevan totta, ja myös siihen, mitä pidetään tavoiteltavana asioiden tilana, suotavana ja arvostettavana. Näiden esisopimusten oletetaan pysyvän muuttumattomina argumentoinnin edetessä. Argumentaation ytimessä on Perelmanin mukaan pyrkimys siirtää premisseille, esisopimuksille osoitettu hyväksyntä koskemaan myös johtopäätöksiä. Jos kuulija ei allekirjoita sitä lähtökohtaa, jolle puhuja argumentaatiotaan rakentaa, on turha odottaa hyväksyntää puhujan esittämille ja hyväksyttäviksi tarjotuille väitteillekään. (Perelman 1996, 28, 32; Summa 1996, 69–70; Kuusisto 1996, 275.)

4.5 Retoriikan tarkastelu omassa tutkielmassani

Analysoin aineistoani kolmen eri näkökulman kautta. Aluksi hyödynnän edellisessä luvussa esiteltyä Perelmanin esisopimus-käsitettä. Tarkastelen aineistoani kauttaaltaan leimaavaa esisopimusta, lapsen etua. Se on vastaansanomaton perustelu, eikä sen puolesta toimimista tarvitse selitellä. Siksi on mielenkiintoista analysoida sen käyttöä keskustelussa, jonka osapuolet tavoittelevat päinvastaisia asioita.

Jatkan analyysiä erittelemällä aineistossani käytettyjä retorisia keinoja. Analysoin kategorisointia, kontrastipareja, puhujakategorioita, asiantuntijalausuntoon ja konsensukseen vetoamista sekä värittäviä ilmauksia ja tunteisiin vetoamista kirjoittajien tapoina vakuuttaa lukijaa ja lisätä tekstinsä uskottavuutta. Olen valinnut tarkastelun kohteeksi nämä viisi retorista keinoja, sillä niiden kautta huomioidaan tekstien ethos, pathos ja logos-tekijät ja lukijalle välittyy laaja kuva aineistoni retoriikan kokonaisuudesta. Retoriset keinot käsitellään analyysissä siinä järjestyksessä, miten ne määrällisesti tekstissä esiintyvät.

Kategorioiden käyttö vakuuttamisen keinona

Kategorisointi retorisena keinona kuuluu logos-keinoihin ja kohdistuu itse väitteeseen, ei puhujaan tai toisaalta yleisössä herääviin tunteisiin. Kategorisointi on tapa kielellisesti rakentaa ilmiöstä sellaista kuvaa, jolla on helppo puolustaa omaa näkökulmaansa siihen. Jokisen (1999, 142) esimerkin mukaisesti on eri asia puhua turkistarhalle iskijöistä

ekoterroristeina tai eläinten suojelijoina, tai liittää mielisairaalan paikkaluvun vähentämiseen mielikuva heitteillejätöstä tai avohoidosta. Jokisen (mts. 143) mukaan kategorisointi on yleistä tiedotusvälineissä ja poliittisessa argumentaatiossa, mutta läsnä jatkuvasti myös esimerkiksi sosiaalityössä. Asiakkaiden ongelmat on luokiteltava joksikin, ja sillä luokituksella on seurauksensa asiakkaan saamalle avulle ja työntekijän toimenpiteille. (Mts. 141–144.) Omassa aineistossani tarkastelen sitä, millaisia kuurouteen ja viittomakieleen liittyviä kategorioita teksteissä rakennetaan ja miten kategorioilla pyritään puolustamaan omaa näkökulmaa sisäkorvaistutteeeseen.

Puhujakategorioilla oikeuttaminen

Puhujakategorioiden käyttö on vahva ethos-keino, jolla vahvistetaan väitettä luomalla sen esittäjästä uskottava ja pätevä kuva. Puhujakategorioiden teho liittyy ajatukseen, että jotkut tahot omistavat muita parempaa tietoa ja asiantuntemusta tietyistä asioista. Kun väitteen esittää asiantuntevana pidetty ja kunnioitettu taho, se on helppo uskoa. Jokinen (1999, 135) mainitsee tyypillisiksi ”tietäjä-kategorioiksi” professorit ja lääkärit. Sama henkilö voi esittää väitteen useasta kategoriasta käsin, esimerkiksi suomalaisena, opettajana, äitinä tai kuluttajana. Retorisessa analyysissä tarkastellaan sitä, mikä kategoria milloinkin herätetään henkiin ja miten sitä kussakin tilanteessa käytetään hyväksi. Kategoriavalintaan liittyy toki asiayhteys, mutta myös oletettu yleisö, sillä toiseen yleisöön saattaa tietyt kategoriat vedota toisia tehokkaammin. (Jokinen 1999.) Omassa aineistossani minua kiinnostaa se, millaisiin puhujakategorioihin kirjoittajat itsensä sijoittavat ja miten eri puhujakategorioiden asiantuntemusta sisäkorvaistuteasiaan perustellaan.

Asiantuntijan lausunnolla ja konsensuksella vahvistaminen

Ethos-keinoksi lukeutuva asiantuntijalausuntoon tai konsensukseen vetoaminen pyrkii vahvistamaan väitteen esittäjän uskottavuutta. Oma väite on helpompi perustella muille, jos voi sanoa asiantuntijoiden tai toisaalta suuren määrän ihmisiä olevan samaa mieltä asiasta. Tällöin väite ei enää ole vain henkilökohtainen mielipide. (Jokinen 1999, 138–140.) Omassa analyysissäni tarkastelen sitä, kuinka asiantuntijalausuntoja ja konsensukseen vetoamista käytetään perustelemaan omaa kantaa sisäkorvaistutteeeseen.

Värittävät ilmaisut ja tunteisiin vetoaminen

Pathos-keinoiksi luokittevat värittävät ilmaisut luovat asiaan kielteisen tai myönteisen latauksen antamatta sille perusteluja. Argumentin perustelut on ikään kuin rakennettu

sisään sanavalintoihin. Esimerkkejä värittävästä ilmauksista ovat esimerkiksi monet rodullisiin ja etnisiin ominaisuuksiin viittaavat sanat kuten *neekeri*, *ryssä* tai *mustalainen*. Monista asioista voidaan antaa erilaisia mielikuvia sanavalintoja tekemällä. Esimerkiksi abortista voidaan puhua raskauden keskeyttämisestä tai vauvan murhana ja antaa näin hyvin erilainen mielikuva toimenpiteestä. (Kakkuri-Knuutila 1998, 258.) Kirjoittaja voi tekstillään välittää myös tunnelatauksia ja rakentaa tietynlaista asetelmaa itsensä ja lukijan välille (mts. 234). Sanavalinnat ja ilmaisut voivat osoittaa esimerkiksi tuttavallisuutta tai ylemmyyttä lukijaa kohtaan (mt.). Analyysissäni kiinnitän huomiota siihen, miten ja millaisia eri tavoin latautuneita ilmaisuja keskustelussa käytetään. Pohdin myös sitä, minkälaisia johtopäätöksiä näiden perusteella voidaan tehdä kirjoittajien asennoitumisesta kuurouteen.

Kontrastiparin käyttö

Logos-keinoihin kuuluva kontrastiparien käyttö perustuu kahden erilaisilla merkityksillä ladatun asian tai ilmiön asettamiseen vastakkain. Oma puoli asiasta esitetään positiivisesti ja myönteisesti, ja sen vastakohdaksi konstruoitu ilmiö puolestaan negatiivisesti. Jokinen (1999, 153) näyttää esimerkkinä keskustelua Suomen EU-jäsenyydestä 1990-luvulla. Silloin rakennettiin attiivisesti kontrastipareja kuten ”vapaa ja itsenäinen Suomi” versus ”itsenäisyytensä menettävä Suomi” tai ”aikaansa seuraava ja tapahtumien keskiössä oleva Suomi” versus ”selkänsä muulle maailmalle kääntävä, vanhoista arvoista kiinni pitävä Suomi”. Analyysissäni tarkastelen sitä, millaisia kontrastipareja aineistossani käytetään, ja mihin niillä mahdollisesti pyritään.

Lopuksi tarkastelen aineistoni tekstejä siitä näkökulmasta, miten niissä oman näkökulman myymisen ja vastakkaisten mielipiteiden kyseenalaistamisen lisäksi myös puretaan vastakkainasettelua ja pyritään luomaan yhteisymmärrystä ja kompromisseja eri näkökulmien välille. Tämän viimeisen analyysiosion fokuksessa on retoriikan sijaan tekstien sisällölliset teemat, ja siinä mielessä se poikkeaa muista analyysin osista.

5 SISÄKORVAISTUTEKESKUSTELUN RETORINEN ANALYYSI

Tutkimuksen teko etenee harvoin lineaarisesti ja omakin analyysini sai lopullisen muotonsa yrityksen ja erehdyksen kautta. Aloitin analyysini jakamalla tekstit sisäkorvaistutetta kannattavien ja vastustavien luokkiin ajatuksenani analysoida kummassakin luokassa käytettyjä retorisia keinoja. Jako oli kuitenkin karkea, eikä tehnyt oikeutta kaikille teksteille – osassa kanta ei ollut aivan mustavalkoisesti puolesta tai vastaan. Lisäksi se olisi ollut liian suoraviivainen ja yksinkertainen, jopa tylsä ratkaisu.

Otin toisenlaisen näkökulman ja rakensin teksteistä luokkia sen mukaan, millaista kuvaa niissä rakennetaan kuuroudesta, viittomakielestä, kuulevista tai sisäkorvaistutteesta ja millaisin retorisin keinoin näitä kuvia luodaan ja vahvistetaan. Tästä jaottelusta jäi kuitenkin nyt kokonaan puuttumaan aineistoni dualistisuus, teksteissä kun joka tapauksessa on vahvoja kannanottoja istutteen puolesta ja sitä vastaan. Huomasin, että sitaatit, joita olin kaikkiin luokkiin kerännyt, oli mahdollista tulkita joko sisäkorvaistutteeseen liittyväksi mahdollisuuspuheeksi tai toisaalta uhkapuheeksi. Mahdollisuuspuheella viittaan kirjoittajan näkemykseen sisäkorvaistutteesta kuuron lapsen elämän helpottajana, kuurousongelman ratkaisuna ja normaalin elämän mahdollistajana. Uhkapuheessa sen sijaan korostuu sisäkorvaistutteen aiheuttama uhka lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Uhkapuhe ilmaisee huolta myös kuurojen yhteisön ja viittomakielen puolesta.

Lopulta päädyin kaksitasoiseen analyysiin. Esisopimusta ja retorisia keinoja käsittelevät luvut olen yhtä lukuun ottamatta jakanut kahteen osaan ja analysoin miten samaa keinoa on käytetty toisaalta mahdollisuuspuheen, toisaalta uhkapuheen välineenä ja vahvistajana. Tavallaan aineistoni on siis esiluokiteltu jo ennen varsinaisen analyysin kirjoittamista.

Aloitan joka luvun mahdollisuuspuheen analyysillä, sillä oletan sen olevan lähinnä aiheeseen perehtymättömän lukijan intuitiota. Uhkapuhe haastaa tätä intuitiota, ja näin syntyy kiinnostavaa dialogia mahdollisuus- ja uhkapuheen välille. Aineistossani on huomattavasti enemmän uhka- kuin mahdollisuuspuhetta, ja tämä näkyy myös analyysissä: uhkapuhetta käsittelevät alaluvut ovat pidempiä. Kontrastiparien käyttöä tarkastelevaa lukua en ole jakanut mahdollisuus- ja uhkapuheen mukaan kahteen osaan, sillä kussakin kontrastiparissa ikään kuin itsessään esiintyy sekä uhan että mahdollisuuden näkökulma.

Analyysini päättävää lukua kirjoittajien tavasta purkaa vastakkainasettelua en ole myöskään nähnyt järkeväksi jakaa osiin. Mahdollisuus- ja uhkapuheeksi jaetut alaluvut vedän lopuksi yhteen ennen siirtymistä seuraavan retorisen keinon analyysiin.

Tässä analyysiluvussa keskityn yksinomaan aineistoni tarkasteluun. Yhdistän tulokset edellisissä luvuissa käsittelemiini kuurouden määritelmien ja laajemman sisäkorvaistutekeskustelun teemoihin myöhemmin luvussa seitsemän. Kielen tasoa tarkasteleva tutkimus perustelee analyysin rakentumista vahvasti aineistositaattien varaan.

5.1 Lapsen etu kaikkien intressinä

Aloitan analyysini tarkastelemalla aineistoani leimaavaa esisopimusta, lapsen etua. Esisopimusten on edellä todettu tarkoittavan julkilausumattomia oletuksia siitä, miten tiettyjä yleisöjä kannattaa lähestyä ja millaisiin perusteisiin vedota vakuuttaakseen yleisönsä. Ideana on siirtää esisopimuksille annettu hyväksyntä koskemaan myös esitettyä väitettä. (Perelman 1996, 28, 32.)

Lapsen edun ajamisen voi ajatella olevan itsestään selvä motivaattori jokaiselle vastuuntuntoiselle aikuiselle, eikä sitä ole tarvetta perustella. Kukaan ei kyseenalaista lapsen parhaaksi toimimisen oikeutusta. Lapsen etua käytetään monella tapaa perustelevaan myönteistä kantaa sisäkorvaistutteeeseen, mutta myös sen vastustusta. Tämä tekee lapsen edusta kiinnostavan ilmiön aineistossani: samaa esisopimusta käytetään perustelevaan keskenään päinvastaisia kantoja.

Sisäkorvaistute mahdollisuutena

Mahdollisuuspuheessa lapsen edun näkökulma liittyy vahvasti kuulevaan yhteiskuntaan integroitumiseen. Teksteistä välittyy kuva kuuroudesta ongelmallisena tilana, joka estää normaalin elämän. Kyky ymmärtää ja tuottaa puhetta nähdään hyvin arvokkaana asiana, ja sisäkorvaistutteen avulla ne voidaan tarjota kuuroillekin lapselle. Seuraavien sitaattien kirjoittajat kuvaavat puhutun kielen ja puheen oppimista hyvin arvokkaina asioina:

*Kokleaimplantissa ei ole mitään hävittävää, sen sijaan paljon voitettavaa. –
Voitettavana olisi mm. mahdollisuus ymmärtää puhuttua kieltä ja mahdollisuus oppia
puhumaan. Nappi 6/1996 c*

Voittamisen mielikuva liitetään sitaatissa puhutun kielen ymmärtämisen ja puhumaan oppimisen mahdollisuuteen. Myös seuraavan sitaatin kirjoittaja korostaa puhekommunikaation oppimista sisäkorvaistutteen ehdottomana etuna:

Kommunikaatiomahdollisuudet paranevat olennaisesti, jos viittomakielen ohella tai sen asemesta kyetään käyttämään puhetta. Kuuloviesti 8/1996 b

Ajatukset voittamisesta ja mahdollisuuksien olennaisesta paranemisesta luovat sisäkorvaistutteen kuvaava vastaansanomattomana kuuron lapsen edun turvaajana. Eikiellellistenkin asioiden kuuleminen nähdään lapsen kannalta tärkeäksi.

Se (kuulo) puolestaan auttaa paremmin tiedostamaan oman minuutensa ympäristössään, havaitsemaan ei-kielellisten asioiden tapahtumista ympärillämme eli toimii turvallisuutemme hyväksi, parantaa huuliolukutaitoa, auttaa ymmärtämään tutun kuin tuntemattomankin puhujan puhetta. Edut ovat kiistattomat. Kuuloviesti 8/1996 b

Turvallisuus on tärkeä elementti lapsen edun kannalta. Myös oman minuuden tiedostaminen ympäristössään kuulostaa hyvin merkitykselliseltä, vaikka kirjoittaa jättääkin lukijan hiukan epä tietoiseksi sen konkreettisesta merkityksestä. Pitkä lista kuulon tuomista eduista vakuuttaa jo sinänsä, ja näiden etujen kuvaaminen kiistattomina vahvistaa viestiä.

Uhkapuheessa tuodaan useasti esiin se näkökulma, ettei kuulemaan oppiminen ole yksinkertainen tai helppo prosessi. Mahdollisuuspuheessa tällaista ajatusta ei juuri esiinny, sen sijaan eräs kirjoittaja kuvaa istutetta seuraavasti:

Näin nuorilla (2v tai nuoremmilla) kuntoutumista edesauttaa hermoston suuri muovautuvuus ja kuntoutus tapahtuu luontevasti leikin muodossa. Nappi 6/1996 b

Ajatus leikin lomassa kuin itsestään tapahtuvasta kuntoutuksesta saa osakseen rajua kritiikkiä tämän luvun seuraavassa osassa. Seuraava kirjoittaja tunnustaa, ettei implantaatio aina tuo toivottua tulosta, mutta silti kokee tärkeäksi ainakin yrittää.

Toisaalta voidaan kysyä, mitä menetettävää kuurolla lapsella olisi implantista. Leikkauksen epäonnistuessa hän jäisi kuuroksi, mikä olisi varma seuraus ilman leikkaustakin. Sen sijaan leikkauksen onnistuessa hänelle avautuisivat mahdollisuudet saavuttaa kuulevien maailma. Kuuloviesti 8/1996 b

Ajatus kuuroksi jäämisestä luo kuvaa kuuroudesta vaihtoehto B:nä, johon on tyydyttävä, ellei leikkaus jostain syystä onnistu. Kuulevien maailma näyttäytyy kuurojen maailmaa arvokkaampi: se on jotain, joka joidenkin on mahdollista saavuttaa ja johon joillekin avautuu mahdollisuudet.

Uhkakuvaa tuottavat kirjoittajat perustelevat vastustustaan muun muassa sillä, että sisäkorvaistute uhkaa lapsen identiteetin kehitystä. Mahdollisuuspuheessa tämä uhka ohitetaan ja kielletään.

*Mikä on se identiteetti, mikä pelätään kadotetuksi implantoinnin asennuksen seurauksena? Syntymäkuurojen kysymyksessä ollen identiteettiä ei vielä ole ehtinyt kovinkaan paljoa tulla, jos leikkaus suoritetaan jo muutaman vuoden iässä.
Kuuloviesti 8/1996 b*

Ilmaus *identiteetin tulemisesta* ei ole kovin tyypillinen, mutta kenties identiteettipuhe istutteen ympärillä oli vuonna 1996 kuitenkin vielä niin uutta, että sitä käytettiin ”vähän sinne päin”. Istutteen aiheuttama uhka lapsen identiteetille ei uhkakuvaa tuottavien kirjoittajien teksteissä realisoitu vielä taaperoikäisen lapsen leikkaushetkellä, vaan vasta myöhemmin, kun lapsi kasvaessaan huomaa olevansa erilainen kuin muut. Tähän palataan hiukan tuonnempana.

Sisäkorvaistute uhkana

Ne kirjoittajat, jotka luovat kuvaa sisäkorvaistutteen uhkana, tarkastelevat lapsen etua useista näkökulmista käsin. Oleellinen ero mahdollisuuspuheeseen on siinä, ettei kuulevaan maailmaan integroitumista istutteen avulla pidetä yksinkertaisena tai ongelmattomana. Seuraava sitaatti kuvaa sisäkorvaistutteen avulla kuulemaan ja puhumaan oppimista intensiivisenä ja raskaana kuntoutusprosessina:

Lapselle on pitkä, jopa vuosien prosessi oppia kuuntelemaan ja omaksumaan puhetta sisäkorvaimplantin avulla. Kuurojen Lehti 3/1999 a

Sitaatissa korostetaan sitä, että istute ei tuo puhe- ja kuulonymmärryskykyä itsestään, vaan ne edellyttävät paljon työtä. Tämä näkökulma jää usein puuttumaan istutetta kannattavissa puheenvuoroissa. Seuraavan sitaatin kirjoittaja viittaa myös istutteen vaatimaan pitkään kuntoutukseen:

Jos implantti leikataan lapselle, hänen muusta elämästä lohkaistaan melkoinen pala jo pelkästään aikaa ajatellen. Nappi 5/1995

Kuten kaikilla muillakin, myös lapsen päivässä on tietty määrä tunteja, jolloin keskittyminen yhteen asiaan on välttämättä pois jostain muusta. Myös seuraavassa sitaatissa tuodaan ilmi huolta lapsen ajankäytöstä:

Implantti vaikuttaa lapsen tehokkaaseen kuntoutusohjelmaan, ja lapsilla ei ole enää aikaa nauttia lapsuudestaan. Nappi 6/1996 f

Mahdollisuus nauttia lapsuudesta on vahva argumentti lapsen edun puolesta, ja tämän mahdollisuuden riistäminen on vakava ja voimakas kannanotto istutetta vastaan. Kuntoutuksen mielekkyyttä epäillään, kun todetaan, ettei raskaskaan prosessi tuota täydellistä puhetaitoa:

Lapsen on käytävä läpi varsin pitkä ja raskas kuntoutusprosessi, jonka tuloksena hän voi oppia ymmärtämään kuuloproteesin välittämiä viestejä ja parhaimmillaan ymmärtämään ja tuottamaan jonkin verran puhetta. Nappi 6/1996 a

Kirjoittaja kuvaa sisäkorvaistutteen vain välittävän viestejä, jotka lapsi voi kuntoutuksen avulla oppia ymmärtämään. Lisäksi istutteen avulla voi kirjoittajan mukaan parhaimmillaankin oppia tuottamaan vain jonkin verran puhetta. Seuraavan sitaatin kirjoittajan luoma kuva istutteesta on samantapainen:

On tarkoin harkittava, mikä hinta voidaan maksaa pienestä kuulon tason paranemisesta, jos ei voida taata, että kuulo nousee tasolle, jossa lapsi saa selvää puheesta ja kielen kehitystä voi tapahtua. Nappi 5/1995

Kirjoittaja pohtii resurssienkäytön ja hyödyn välistä suhdetta, ja sitaatissa se kuvataan melko epätasaisena. Suuret kuntoutukselliset ponnistelut eivät välttämättä johda yhtä merkittäviin tuloksiin. Edellistenkaltaiset kuvaukset rankasta harjoittelusta ja jopa lapsuuden uhraamisesta kuulon kuntoutukselle ja mahdollisuuspuheen ajatus kuntoutuksesta leikin lomassa ovat jyrkässä ristiriidassa keskenään.

Viittomakieli kuvataan paremmaksi ja lapsen edun mukaiseksi tavaksi kommunikoida kuulovammaisen tai kuuron lapsen kanssa kuin istutekuuloon perustuva puhe. Tärkeää on kielen ja puheen erottaminen toisistaan:

Vuorovaikutus, kielenkehitys tai kommunikaatio eivät ala sitten joskus, kun lapsi on alkanut kuulla apuvälineiden avulla, kuulokojeella tai sisäkorvaimplantilla. Ne alkavat lapsen ensihetkestä, ja siihen meidän vanhempien on heti vastattava. Nappi 3/1999 a

Edellisen sitaatin kirjoittaja viittaa viittomakieleen, jota voi käyttää lapsen syntymästä saakka. Vauvaiästä alkanut kielellinen altistus takaa lapselle mahdollisimman hyvät kehityksen edellytykset. Erityisesti kirjoittaja vetoaa vanhempiin, joiden vastuulla on tarjota lapsille tätä altistusta. Ongelmaton kielenkäyttö ja kommunikaatio nähdään yhdeksi onnistuneen lapsuuden peruselementiksi.

Voiko lapsi elää mahdollisimman iloisen ja huolettoman lapsuuden johon kuuluvat leikit ja sadut jollain kielellä, jota lapsi voi käyttää riittävän hyvin rikkaaseen kommunikaatioon? Nappi 5/1995

Hyvän lapsuuden puolesta argumentoitiin jo edellä, kun keskusteltiin istutteen vaatimasta pitkästä kuntoutuksesta. Edellisessä sitaatissa hyvään lapsuuteen liitetään mahdollisuus esteettömään kieleen, joka mahdollistaa kommunikaation lisäksi leikit ja sadut.

Erityisesti yhdistettynä oralistiseen kuntoutukseen nähdään sisäkorvaistute uhkana lapsen kielenkehitykselle. Kuulon ja puheen kuntoutus nähdään pitkänä prosessina, jolla on vaihtelevat tulokset. Kuntoutus paikantuu lapsen kehityksen kannalta oleellisiksi nähtyihin vuosiin, ja kielenkehityksen pelätään vaarantuvan, ellei lasta tuona aikana altisteta myös viittomakielelle. Seuraavat sitaatit korostavat puheen kuntoutuksen ajoittuvan lapsen keskeiseen kehityskauteen, jota ei saisi uhrata puheen odottelulle. Erityisesti vanhempien roolia korostetaan lapsen kielenkehityksen avainasemassa.

Vanhemmille tieto kielenkehityksestä on ensiarvoisen tärkeää, etteivät he jää odottamaan puhutun kielen oppimista ja puhetta lapsen kehityksen tärkeimmiksi vuosiksi. Kuurojen Lehti 3/1999 a

Sitaatin kirjoittaja korostaa vanhempien tiedonsaannin tärkeyttä. Tieto kielenkehityksestä johtaa kirjoittajan mukaan vanhempien ratkaisuun opetella viittomakieltä ja käyttää sitä kuuron lapsensa kanssa. Seuraavassakin sitaatissa peräänkuulutetaan lapsen oikeutta kieleen myös puhekuntoutuksen aikana:

Tutkimusten mukaan oppimistuloksia voidaan saavuttaa vasta vuosien kuluttua. Juuri tänä aikana lapsi elää aktiivisimman lapsuutensa. Millä kielellä? Vanhemmat eivät opi viittomakieltä ”siinä sivussa”. Onko meillä oikeus kieltää lapselta mahdollisuus

ymmärtää ja tulla ymmärretyksi sillä perusteella, että vuosien kielettömyyden jälkeen hän saattaa oppia ymmärtämään joitakin sanoja puhutusta kielestä? Nappi 5/1996 d

Samalla kun edellinen kirjoittaja korostaa esteettömän kielellisen altistuksen tärkeyttä ja vanhempien vastuuta sen tarjoamisessa, luodaan kuvaa sisäkorvaistutuksesta epävarmana ja tuloksiltaan heikkona. Vaikka istutuskuntoutus onnistuisikin, ollaan kirjoittajan mukaan lapsen kielellisen kehityksen näkökulmasta jo myöhässä. Kielenkehityksen tärkeät vuodet on joka tapauksessa jo ohitettu.

Sisäkorvaistuteleikkaukset tulkitaan yrityksiksi parantaa kuuroutta ja muuttaa lasta toisenlaiseksi. Tällainen vikaan keskittyminen ja siihen liittyvä intensiivinen kuntoutus tulkitaan viestinä siitä, ettei kuuro lapsi kelpaa sellaisenaan. Seuraava sitaatti kuva tätä ajatusta:

Intensiivisellä puheen- ja kuulonharjoittelulla, joka on lapselle kaikkein vaikeinta, voi olla lapselle myös kielteisiä vaikutuksia. Sillähän osoitetaan Preislerin (1996) mukaan, että ”sinä et kelpaa sellaisena kuin olet, vaan sinun pitää muuttua toisenlaiseksi”. Kaikki vanhemmathan haluavat lapsensa saavan kokemuksen ”minä kelpaan sellaisena kuin olen”. Nappi 5/1996 b

Edellä kirjoittaja vetoaa lapsen tarpeeseen olla hyväksytty omana itsenään. Vanhemman halua tarjota lapselleen hyväksytyksi tulemisen kokemus voidaan pitää esisopimuksena, jota ei tarvitse perustella. Tavallaan istutuksesta kieltäytyminen vahvistaa myös vanhemman etua, jos sen avulla voidaan antaa lapselle hyväksytyksi tulemisen kokemuksen ja olla näin ikään kuin parempi vanhempi. Kirjoittajan mukaan kokemus siitä, että ei kelpaa sellaisenaan, voi olla lapselle traumaattinen:

Lapsi kasvaa ja keksii, että hänessä on jotain ylimääräistä, jota harvoilla lapsilla on. Mitä vaikutuksia tällä on lapsen identiteettikehitykselle ja itsensä hyväksymiselle? --- Miten lapsen psyykkiseen kehityksen vaikuttaa alituinen muistuttaminen siitä, että hän on erilainen ja tarvitsee intensiivistä treenausta kehittyäkseen? Nappi 5/1996 b

Erilaisuuteen keskittyminen ja jatkuva puheen ja kuulon harjoitteluvaatimus muistuttaa kirjoittajan mukaan lasta lakkaamatta siitä, ettei hän ole samanlainen kuin muut. Istute aiheuttaa toiseuden kokemuksia, jotka puolestaan ovat uhka lapsen minäkehitykselle. Kokemus erilaisuudesta voi osan kirjoittajista mukaan johtaa hyvinkin traagisiin seurauksiin:

Jos vanhemmat mielivaltaisesti päättävät hankkia implantin pienelle lapselle, niin mitähän murrosiässä tapahtuu, kun nuori havaitsee olevansa erilainen kuin muut. Tilanne voi johtaa perhekriisiin tai pahimmillaan jopa itsemurhaan. Nappi 2/1997 b

Perhekriiseihin ja itsemurhariskiin viittaavat kauhuskenaariot ovat aineistossa kuitenkin melko marginaalisia. Myös leikkaus ja sairaalakäynnit sinänsä nähdään uhkana lapsen hyvinvoinnille.

Myös sairaalassa käynnit ja itse leikkaus saattavat joillekin lapsille olla hyvinkin traumaattisia, ja arvatenkin näihinkin leikkauksiin liittyy kipua ja särkyä. Nappi 5/1995

Selvitykset muita tauteja sairastavien lasten leikkauskokemuksista viittaavat pelottaviin elämyksiin. Nappi 5/1996 b

Leikkauksiin liitetään fyysistä kipua ja ahdistavia tuntemuksia. Sairaalakokemusten epämiellyttävyyttä ei yleensä riitä perusteluksi sairaan tai loukkaantuneen lapsen hoitamatta jättämiselle, mutta kirjoittajat mieltävät istuteleikkaukset tarpeettomiksi ja muuten hyödyttömiä niin vähäiseksi, ettei sellaisen takia kannata altistaa lasta niin epämiellyttävälle kokemukselle.

Yhteenveto

Lapsen etua käytetään perustelemaan sekä myönteisiä että kielteisiä kantoja sisäkorvaistutukseen. Mahdollisuuspuheessa korostuu puhe- ja kuulokyky lapsen etuna. Ne parantavat kommunikaatiomahdollisuuksia ja luovat turvallisuutta. Kantaa pönkitetään voimakkailla ilmauksilla, kuten ”kiistaton etu”, ”olennainen parannus” ja ”voitto”. Kuuroutta pidetään kuulemista huonompana vaihtoehtona, ja sisäkorvaistutteen nähdään avaavan lapselle mahdollisuuden ikään kuin nousta ylös kuuroudesta.

Uhkapuheessa merkillepantavaa on kirjoittajien tapa puhua kuuntelemaan opettelusta, kuuloproteesin välittämien viestien ymmärtämisestä ja vain vähäisestä kuulon tason ja puheen oppimisen paranemisesta. Kirjoittajat tuntuvat korostavan istutteen avulla kuulemisen ja normaalin kuulon eroa ja sitä, että istute ei taikatemponomaisesti tuo lapselle normaalia kuuloa, vaan sen eteen on tehtävä paljon työtä. Kirjoittajat näkevät sisäkorvaistutteen mahdollisuudet mahdollisuuspuhetta tuottavia kirjoittajia vähäisempinä, ja korostavat kuntoutuksen olevan vaativaa ja aikaa vievää ja siten lapsen edun vastaista. Normaalin, iloisen ja huolettoman lapsuuden nähdään vaarantuvan intensiivisessä kuntoutusprosessissa.

Uhkapuheen kirjoittajat ovat huolissaan kuuron lapsen kielenkehityksestä, mikäli tälle ei tarjota mahdollisuutta viittomakieleen. Kielellinen esteettömyys nähdään hyvän lapsuuden edellytyksenä ja näin vahvasti lapsen etuna. Tässä merkillepantavaa on uhkakuvaa luovien kirjoittajien tapa nähdä kieli mahdolliseksi ilman puhetta. Myöhemmin todetaan, että mahdollisuuspuheessa tätä eroa ei aina tehdä.

Istutteen vastustamista perustellaan lapsen oikeudella olla sellainen kuin on. Yritys muuttaa lapsi joksikin muuksi vaarantaa lapsen itsetunnon kehityksen. Vanhemman itsestään selvä tehtävä on kirjoittajien mukaan tarjota lapselleen kokemus aidosta ja ehdottomasta hyväksynnästä, ja istute ja siihen liittyvä kuntoutus nähdään uhkana tälle.

5.2 Kuurous ongelmana ja rikkautena – kuulevat normina ja vihollisina

Aineistoani näyttää retoristen keinojen näkökulmasta leimaavan erityisesti kategorisointi. Jokisen mukaan sama asia voidaan kielellisesti pukea hyvin erilaisiin asuihin riippuen kirjoittajan omasta suhtautumistavasta (Jokinen 1999, 142). Kuuroutta, viittomakieltä sekä kuulevia ja kuulevien normittamaa yhteiskuntaa kuvataan aineistossani hyvin erilaisin tavoin riippuen siitä, onko tekstin lähtökohtana sisäkorvaistutteen puolustaminen vai vastustaminen.

Sisäkorvaistute mahdollisuutena

Mahdollisuuspuheen lähtökohtana on näkemys kuuroudesta haittana yksilön elämässä.

*Kun Kuulonhuoltoliiton yksi päätehtävistä on ehkäistä kuulovammoista syntyviä haittoja, liitto ei voi muuta kuin lämpimästi suositella implantteja myös lapsille.
Kuuloviesti 8/1996 b*

Edellisessä sitaatissa kuurous luokitellaan hyvin selvästi haitaksi ihmisen elämässä ja samalla tuotetaan sisäkorvaistute ratkaisuna kuurouden ongelmaan. Kuuron lapsen hyvinvoinnin nähdään edellyttävän kuuroudesta poispääsyä:

Kuurojen lasten vanhemmat: jos kuuron lapsenne hyvinvointi on teille tärkeä, vaatikkaa kokleaimplantaatiota mahdollisimman varhain. Nappi 6/1996 c

Samalla korostetaan vanhempien tehtävää taistella lastensa hyvinvoinnin puolesta. Kuuleminen nähdään normiksi ja tavoitteeksi ja vähäinenkin kuuleminen arvokkaaksi:

On mahdollista, että pienellä osalla synnynnäisesti kuulovammaisista --- ei puheen ymmärtäminen tule mahdolliseksi. Kuitenkin myös näillä lapsilla esimerkiksi ympäristöäänten kuuleminen voi olla arvaamattoman tärkeä asia. Nappi 6/1996 c

Kirjoittaja myöntää, ettei istute aina tuo toivottua tulosta, mutta vähäinenkin kuulo on arvokas ja parempi kuin täysi kuurous. Kuuleminen tulkitaan rikkaudeksi elämässä, ja tämän rikkauden kieltäjiä ja pimittäjiä kummastellaan:

On vaikea ymmärtää, miksi oma etujärjestö haluaa sulkea kuurot lapset äänettömään alakulttuuriin, vaikka elämää voisi rikastuttaa palauttamalla puuttuvaa aistia. Nappi 5/1996 c

Samalla kuurous tullaan määritelleeksi medikalistisen ja yksilökeskeisen mallin mukaisesti puuttuvaksi aistiksi. Usein kuurojen kulttuurista puhuminen liittyy uhkapuhetta tuottavien kirjoittajien teksteihin, ja siihen liitetään positiivisesti latautuneita määreitä ja mielikuvia. *Äänetön alakulttuuri*, johon kuurot lapset halutaan *sulkea*, luo sen sijaan epämiellyttävän mielikuvan kuuroudesta suurena rajoitteena ja jopa vankilanomaisena tilana. Kun sen rinnalle asetetaan vaihtoehto elämän rikastuttamisesta puuttuvaa aistia palauttamalla, synkistyy mielikuva äänettömästä elämästä edelleen.

Kuurouden lisäksi viittomakielestä rakennetaan merkityksellistä kategoriaa. Se kuvataan kuuron vähemmistön tavaksi kommunikoida keskenään, mutta elämässä aidosti pärjäämiseen sen ei ajatella riittävän.

Epäilemättä kuurojen kulttuurissa ei ääntä tarvita. Viittomakieli riittää keskinäiseen viestintään, mutta muuten sillä ei yksin päästä kovin pitkälle. Nappi 5/1996 c

Tässäkin viitataan kuurojen kulttuuriin. Siihen ei liity yhtä ankeaa mielikuvaa kuin edellisessä sitaatissa, mutta edelleen kuurojen kulttuurin arvo ei yllä kuulevien maailman tasolle. *Keskinäinen viestintä* ei herätä mielikuvaa rikkaasta ja monipuolisesta kielestä ja kulttuurista, vaan ennemminkin suppean joukon jäykästä ja koodimaisesta kommunikoinnista. Viittomakielellä ei kuvata päästävän elämässä *kovin pitkälle*.

Osassa sitaateista käy ilmi, että puhuessaan kielestä kirjoittajat viittaavat ainoastaan puhuttuun kieleen.

Kerrassaan outo on liiton pelko, että kuulon ja puheen kuntoutus vie huomion lapsen kokonaispersoonallisuuden kehitykseltä. Eikö kieli ole mitä olennaisin osa ihmisen persoonallisuutta? Nappi 5/1996 c

Kirjoittaja esittää itsestään selväksi puetun kysymyksen kielen ja persoonallisuuden yhteydestä, mutta tulkitsee kieleksi ainoastaan puheen. Samoin tekee seuraavan sitaatin kirjoittaja:

Laite auttaa kuulemaan ääniä ja kieli kehittyy vuorovaikutussuhteessa samaa kieltä käyttävän ympäristön kanssa. Koska kyse on kuitenkin vaikeasta kuulovammasta, jota laite vain osin kompensoi, on kielen oppimistuloksia odotettava pitkään ja hartaasti. Kuuloviesti 8/1996 a

Tässä tunnustetaan istutteen saaneen lapsen tarvitsevan paljon kuntoutusta puheen ja kuulon harjoittamiseksi, mutta ohitetaan täysin viittomakielen mahdollisuudet. Samalla kun puheen kehityksen kuvataan vaativan pitkää ja harrasta odottamista, ei mainita sitä, että itse asiassa kielen ei tarvitsisi olla puheeseen sidottua, jolloin kielellisen kommunikoinnin mahdollistumistakaan ei tarvitsisi odottaa niin pitkään. Seuraavassa sitaatissa esitetään näkemys viittomakielen roolista istutteen saaneen lapsen kuntoutuksessa:

Vaikeasti kuulovammainen lapsi tarvitsee viittomien käyttöä puheen tukena jo ennen leikkausta ja vielä pitkään sen jälkeen. Jos implantista ei osoittaudu olevan toivottua hyötyä, vahvistuu viittomien käyttö kommunikaatiossa ja lapsi suuntautuu vähitellen viittomakieleen. Kuuloviesti 8/1996 a

Yksittäisiä sanoja vastaavat tai lyhyitä asiakokonaisuuksia ilmaisevat viittomat nähdään puheen oppimisen tukena, ja varsinaiseen viittomakieleen turvaudutaan vain silloin, jos puheen kuntouttaminen jostain syystä epäonnistuu. *Kielen suuntautuminen* ei ole tyypillinen tapa puhua kielen omaksumisesta, ja jos kielenkehityksen alkuvuodet lapsi on elänyt kielellisesti yksittäisten tälle ymmärrettävien sanojen (viittomien) varassa, voi tällaista ajatusta kohtaan ylipäätään esittää kritiikkiä. Oleellisempaa on kuitenkin kirjoittajan tapa tulkita viittomakieli toissijaiseksi ja siten puheelle alisteiseksi kommunikaatiomuodoksi.

Sisäkorvaistute uhkana

Uhkapuheen lähtökohtana on hyvin erilainen kuurouskuva. Osaa teksteistä värittää ajatus kuuroudesta positiivisena asiana, jota parantamispyrkimysten vastakohtana tulisi vaalia ja

josta voi kokea ylpeyttä. Nämä tekstit ovat lähes poikkeuksetta kuurojen itsensä kirjoittamia.

Me olemme kuuroja ja pystymme käymään lukiota. Pystymme elämään normaalia elämää. Meillä on oma kieli ja kulttuuri. Miksi implantti saisi tuhota meidän rikkaan kulttuurimme ja kielemme! Me olemme tyytyväisiä elämäämme, meillä on hyvä olla ilman implanttia. Emme tarvitse sellaista. Meidän vanhemmat hyväksyvät meidät tällaisina kuin olemme, kuuroja. Nappi 1/1997b

Kirjoitusta leimaa todistelultakin vaikuttava tapa korostaa sitä, että kuurous ei estä mitään normaalin elämän elementtejä, ja että kuurot eivät itse kaipaa kuuloa. Sama viesti on seuraavassa sitaatissa:

Kukahon on valittanut, että haluaa olla mieluummin kuuleva kuin kuuro, että pitäisi keksiä keino miten päästään siihen? Kaikki kuurot ketkä tunnen, ovat hyväksyneet itsensä kuuroiksi ja ovat ylpeitä siitä, että eivät halua olla kuulevia vaan mieluummin ovat kuuroja. Meillä on oma kieli ja kulttuuri, joten me olemme kielivähemmistö, eikä vammaisia. Nappi 6/1996 f

Molemmissa edellisissä sitaateissa korostuu kuurouden hyväksyminen. Ensimmäisessä sanotaan kuurojen nuorten vanhempien hyväksyneen lastensa kuurouden ja jälkimmäisessä todetaan myös kuurojen itse hyväksyneen itsensä kuurona. Kuuroudesta koetaan ylpeyttä eikä kuulevia kadehdita, ja tätä korostetaan viittaamalla itsen lisäksi *kaikkiin kuuroihin, ketkä tunnen*. Jälkimmäisessä korostuu vahvasti myös kuurouden määrittely kielivähemmistöksi eikä vammaisuudeksi.

Joissain teksteissä kuurous kuvataan neutraalina ja normaalina asiana. Kuuroutta ei nähdä parannusta vaativana vammaana, mutta toisaalta ei myöskään edellisten sitaattien tapaan korosteta kuuroutta rikkautena tai ylpeydenaiheena.

KLVL ei näe kuulovammaisia lapsia puutteellisina yksilöinä, joita pitää yrittää muuttaa niin kuulevien kaltaisiksi kuin mahdollista, vaan ehjinä persoonina, jotka voivat kasvaa ja kehittyä viittomakielisinä. Nappi 5/1996 b

Kirjoittajan mukana kuurous ei ole ominaisuus, jota tulisi pyrkiä muuttamaan tai korjaamaan. Kuuro lapsi on ”ehjä persoona” sellaisenaan, ja sisäkorvaistutteen sijasta viittomakieli mahdollistaa kuuroille normaalin ja hyvän elämän.

Kuuroja kuvataan myös poljettuna ihmisryhmänä. Tällä kertaa yhteisöä uhkaa sisäkorvaistute, jonka koetaan toistavan menneiden vuosikymmenten oralistista ideologiaa. Seuraavat sitaatit kuvaavat tällaista ajattelua:

Elämä, jolla implantoidut lapset saavuttavat hyviä tuloksia, on täysin identtinen sille, mitä oralistit tavoittelivat 1950- ja 1960-luvuilla. Nappi 5/1996 b

Vähättelevä suhtautuminen viittomakieleen on jälleen kääntynyt nousuun maassamme. Miltei hurmosmainen liike sisäkorvaimplanttien ympärillä on hämärtänyt monen viittomakieltä käyttävän lapsen kanssa tekemisissä olevan todellisuudentajun. Ääni on jälleen kieltä tärkeämpi niin kuin moneen kertaan aiemmin historiassa kuurot ovat siihen törmänneet. Kuurojen Lehti 7/1999

Sisäkorvaistutteen saavuttaman *hurmosmais*en suosion koetaan vesittävän sitä kehityssuuntaa, joka johti oralismista luopumiseen ja viittomakielen painottamiseen kuurojen lasten kasvatuksessa ja kuntoutuksessa. Ilmaisuu *jälleen kerran* antaa ymmärtää, ettei kirjoittaja ole kovin yllätynyt tästä kehityksestä. Uusi puhetta korostava kehitys kuvataan kuitenkin epärealistisena ja istutteen kannattajat ikään kuin uskonlahkoon hurahaneina, joiden toimintaa ei sanele järki.

Sisäkorvaistutekehitys kuvataan jälleen uutena yrityksenä pakottaa kuuroja ”normaalin” muottiin ja polkea heidän oikeuksiaan.

Nuoret kuurot ovat kauhuissaan siitä, että kuurojen lasten täytyy edelleenkin käydä läpi samat sopeuttamiskeinot ja kysyvät missä ovat kuurojen lasten oikeudet. Eivätkö perusoikeudet ja kielelliset oikeudet turvaakaan kuurojen lasten oikeuksia? Toistaako uusi sukupolvi aina samat virheet kuurojen lasten kuntoutuksessa? Milloin ihminen on hyvä ja arvokas omana itsenään ja milloin hänellä on oikeus koskemattomuuteen kuten perustuslaissa ja ihmisoikeussopimuksessa sanotaan? Kuurojen Lehti 6/1998

Perusoikeuksien polkeminen, kauhuissaan oleminen ja koskemattomuuden loukkaaminen ovat vahvoja mielikuvia, ja edellinen sitaatti kuvaakin monien istutteen vastustajien tunteiden voimakkuutta. Sitaatista välittyy kuva sisäkorvaistutteesta perustuslain ja ihmisoikeussopimusten periaatteiden vastaisena, ja kirjoittaja käyttää sanaa *virhe* määritellessään sisäkorvaistutekehitystä. Ilmaisulla *arvokas omana itsenään ja oikeus koskemattomuuteen* luodaan kuuroudesta neutraalina tai positiivissävytteisenä kuvaa ominaisuutena, johon ei joka tapauksessa ole tarvetta eikä oikeutta puuttua.

Eräs kirjoittaja esittää vaihtoehdon sopeuttamiselle: kuurona elämisen kuurojen yhteisön jäsenenä ja sitä kautta osana koko yhteiskuntaa.

Kuuro ihminen on luonut viittomakielen ja siihen liittyvän viittomakielisen kulttuurin yhteisöineen, organisaatioineen ja muine kuuron ihmisen tarpeista määräytyvine keinoineen, jotta voisi elää kaikissa yhteiskunnissa täysipainoista elämää. Näitä kuurojen omista tarpeista ja lähtökohdista kehittyneitä keinoja muuttaa ympäristö kaikille, myös kuuroille, sopivaksi ei muu yhteiskunta ole aina ymmärtänyt tai se ei ole innostunut niistä. Kuurojen Lehti 1-2/1997

Kirjoittaja esittää, että ratkaisut kuurouden aiheuttamiin haasteisiin ovat olleet olemassa jo kauan. Kuurot ovat itse olleet aktiivisia luodessaan mahdollisuuksia hyvään elämään niin omassa yhteisössään kuin koko yhteiskunnassa, mutta nämä kuurojen omat ratkaisut on kuulevassa yhteiskunnassa usein ohitettu.

Osassa teksteistä välittyy negatiivinen asennoituminen kuuleviin. Näissä teksteissä tuodaan hyvin selvästi esiin, että kirjoittajat ovat itse kuuroja.

Kuulevilla ei ole oikeutta muokata meitä kuuroja. Heillä ei taida olla kunnioitusta meitä ja viittomakieltä kohtaan. Nappi 2/1997 b

Sitaatin kirjoittaja kritisoi kuulevien myönteistä suhtautumista sisäkorvaistutukseen ja tulkitsee sen kunnioituksen puutteeksi ja haluksi muokata kuuroja. Myös seuraavassa sitaatissa korostetaan kuulevien päätöksentekijöiden kyvyttömyyttä hyväksyä kuuroutta:

Ketkä tekivät sen päätöksen kysymättä meiltä, joita tämä asia koskee? Tietysti kaikki päätöksentekijät olivat kuulevia, jotka eivät hyväksy kuuroja sellaisenaan, vaan heidät pitää parantaa ja liittää kuulevien maailmaan. Nappi 6/1996 f

Jälkimmäisessä sitaatissa ilmaistaan selvästi istutekysymyksen koskevan ennen kaikkea kuuroja itseään, jolloin kuuroilla tulisi olla asiassa ratkaiseva sananvalta. Päätöksentekijät ovat kuitenkin kuulevia, joiden ei koeta kunnioittavan kuuroja eikä viittomakieltä lainkaan ja jotka haluavat vastoin oikeuksiaan muuttaa kuurot itsensä kaltaiseksi. Kuulevien nähdään pitävän kuuroutta vammaana, joka pitää parantaa. Kuulevia kuvataan myös välinpitämättömiksi kuurojen lasten oikeuksia kohtaan:

Tuntuu, että heille (kuuleville) vaikka vain lapsen pienikin ympäristön äänien kuuleminen hinnalla millä hyvänsä on parempi kuin kuurous. Kuuron lapsen oikeudet tai leikkauksiin liittyvät eettiset kysymykset eivät kiinnosta suurta yleisöä. Nappi 5/1996 a

Kirjoittaja kuvaa kuulevien keskittyvän ainoastaan kuulon palauttamiseen ja siinä sivussa ohittavan kaikki suuret ja tärkeät kysymykset, kuten lapsen oikeudet ja eettiset kysymykset. Kuurojen kuvataan näkevän asia ikään kuin laajemmassa perspektiivissä, kun kuulevat keskittyvät ainoastaan pieneen yksityiskohtaan, puheen oppimiseen.

Tietoisien normaalistamispyrkimyksen ja välinpitämättömyyden lisäksi kuulevien asenteiden arvellaan johtuvan aidosta tietämättömyydestä.

Kuulevat eivät tiedä paljon mitään viittomakielestä eivätkä yleensä kuurojen maailmasta. Siksi he kannattavat oralistista linjaa ja implanttia. --- Puutteellinen kuurojen tuntemus on yksi osatekijä siinä, miksi kuulevat odottavat muidenkin puhuvan hyväntahtoista typeryyttä, mutta vaarallista kuuroille. Nappi 2/1997 b

Toisin kuin osa kirjoittajista, jotka sanovat kuulevien tietoisesti pyrkivän muuttamaan kuuroja itselleen mieluisemmiksi, arvelee edellinen kirjoittaja kuulevilla kenties olevan hyväntahtoiset tarkoituserät. Kuulevat eivät vain tunne kuurojen maailmaa, eivätkä siksi ymmärrä heidän puoltaan. Seuraava sitaatti kuva tätä myös:

Kun joku alkaa tutustua paremmin kuurojen asioihin, saa yllättyä silloin, että meillä on oma "maailma" ja olemme ylpeitä erilaisuudestamme. Nappi 6/1996 f

Kirjoittaja pohtii, että jos kuulevat oppisivat tuntemaan kuuroja ja heidän elämäänsä, ehkä asenteet muuttuisivat.

Yhteenveto

Sisäkorvaistutteen tulkitseminen mahdollisuudeksi edellyttää kuurouden näkemistä ongelmana. Kuurous tuotetaan poikkeavuutena, joka pitää parantaa normaalin ja hyvän elämän mahdollistamiseksi. Tekstit rakentavat kuuroudesta kuvaa haittana sekä riskinä hyvinvoinnille ja normaalille elämälle. Kuurous pelkistyy suuressa osassa kirjoituksia vialliseksi kehoksi ja puuttuvaksi aistiksi, joka on mahdollista ja tarpeellista korjata sisäkorvaistutteen avulla. Istute nähdään ratkaisuna kuurouden ongelmaan ja arvokkaana elämän rikastajana. Jos teksteissä viitataan kuurojen kulttuuriin, liitetään siihen kielteisiä mielikuvia ja sitä kuvataan riittämättömänä perustana hyvälle elämälle.

Mahdollisuuspuheessa kuulo asetetaan kuntoutuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi ja vähäinenkin kuulo arvotetaan korkeammalle kuin täydellinen kuurous. Sisäkorvaistutetta vastustavia tahoja kummeksutaan ja heidän tulkitaan pimittävän kuuroilta lapsilta pääsyn

normaalin elämän ja kuulevien yhteiskunnan yhteyteen. Viittomakielelle annetaan kuntoutusvälineen asema, mutta sen status puhuttujen kielten kanssa tasa-arvoisena kielenä kyseenalaistetaan. Sitä ei nähdä riittävänä kommunikointikielenä elämässä pärjäämiseksi.

Uhkapuheessa kuuroutta kuvataan hyvin erilaisena ilmiönä kuin mahdollisuuspuheessa. Kuurous on kirjoittajien mukaan positiivinen asia ja kuurolle jopa ylpeyden aihe. Kuurous ei aiheuta esteitä normaalille elämälle, eikä sitä sen vuoksi ole tarvetta yrittää parantaa. Kirjoittajat korostavat kuurojen kielivähemmistöstatusta ja irtisanoutuvat vammaiseksi luokittumisesta.

Näiden kuurouden määrittelyjen kautta sisäkorvaistute nähdään turhana, epäoikeudenmukaisena ja todellisena uhkana kuurojen yhteisölle. Se koetaan paluuksi oralismin aikaan ja kuurojen pakkosulauttamiseksi kuulevien maailmaan. Istutetta kannattavat kuulevat kuvataan erilaisuutta sietämättöminä, tietämättöminä ja välinpitämättöminä. Kuurojen sanotaan ratkaisseensa kuurouden haasteet omalla tavallaan, luomalla viittomakielen ja sen ympärille rakentuneen kulttuurin. Näiden nähdään mahdollistavan normaalin ja rikkaan elämän ja olevan tie myös yhteiskuntaan integroitumiseen. Kuurojen oman äänen ei kuitenkaan koeta kuuluvan kuulevien dominoivassa yhteiskunnassa. Kuurojen luomat keinot kuurouden kanssa pärjäämiseksi ohitetaan ja ratkaisuja etsitään ainoastaan kuulevien näkökulmasta. Teksteistä välittyy kokemus kuurojen ja kuulevien erilaisesta tavasta määrittellä kuuroutta ja siitä, että lopullinen ja virallinen määrittelyvalta on lopulta aina kuulevilla.

5.3 Asiantuntijat, tiede ja massan tuki oman kannan vahvistajina

Tehokas keino lukijan vakuuttamiseksi on painottaa sitä, ettei mielipiteen esittäjä ole ajatuksensa kanssa yksin. Jos joku korkeampi taho on samaa mieltä kuin itse, on esitetty kanta helpompi uskoa. Auktoriteetin lisäksi liittoutuminen omakohtaista kokemusta asiasta omaavien kanssa voi lisätä lukijan valmiutta uskoa kirjoittajan esittämä väite. Uskottavuutta luo myös oman näkemyksen pukeminen osaksi suuren ihmisjoukon mielipidettä. (Jokinen 1999, 138–139.) Aineistossani kirjoittavat hyödyntävät näitä kaikkia keinoja.

Sisäkorvaistute mahdollisuutena

Lääkäreiden puheeseen nojataan, kun halutaan perustella omaa myönteistä kantaa sisäkorvaistutteeeseen. Seuraava sitaatti on istutetta kannattavan kirjoittajan tekstistä:

Kuurot ja Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto ovat voimakkaasti vastustaneet implantin asettamista lapsille. --- Korvalääkärit sitä vastoin näyttävät poikkeuksetta kallistuvan implantin puolesta puhujiksi. Kuuloviesti 8/1996 b

Sitaatti on tekstistä, jossa asettaudutaan sisäkorvaistutteen puolelle. Kirjoittaja toteaa aiheen herättävän ristiriitaisia ajatuksia eri osapuolissa, jotka hän nimeää *kuuroiksi ja heidän vanhemmikseen* sekä *korvalääkäreiksi*. On ehkä helpompi asettua samalle puolelle poikkeuksetta istutetta kannattavien arvostettujen asiantuntijoiden, kuin maallikoiden ja heidän järjestöjen kanssa.

Toisaalta myös oletettuun vanhempien näkemykseen vedotaan implantointia puolustettaessa. Kun kuurojen lasten vanhempienkin sanotaan olevan samaa mieltä, ei väite voi olla aivan tuulesta temmattu:

Monikaan kuuleva vanhempi ei halua kieltää lapseltaan implanttimahdollisuutta. Lapsi kykenee implantin avulla kommunikoimaan helpommin ystäviensä ja perheensä kanssa. Kuuloviesti 8/1996 b

Kirjoittaja sanoo suurimman osan vanhemmista kannattavan sisäkorvaistutetta. Tämä on kuitenkin mielenkiintoisesti ristiriidassa istutetta vastustavien ja viittomakielisen kommunikaation puolesta puhuvien Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton kannanottojen kanssa.

Seuraavan sitaatin kirjoittaja luo kuvaa implantin hyödyllisyydestä yleisenä ja vastaansanomattomana faktana:

Se tiedetään, että implantista on hyötyä kaikille lapsille. Nappi 6/1996 c

Tiedon lähdettä ei nimetä mitenkään. Hyödyn vastaansanomattomuutta korostetaan sanomalla *kaikkien* lasten hyötyvän istutuksesta.

Sisäkorvaistute uhkana

Uhka-näkökulmaa lujitetaan vetoamalla tieteeseen monella tapaa. Tieteellistä tietoa sisäkorvaistutteen toimivuudesta ja vaikutuksista ei vielä katsota olevan riittävästi, että sen perusteella olisi turvallista asettua istutteen kannalle:

Lääketieteellisiä tutkimuksia on tehty paljon. Psykologis-sosiaalis-pedagogiset tutkimukset ovat vähäisiä tai heikosti toteutettuja. Pitkiä seurantatutkimuksia sisäkorvaproteesin vaikutuksista lapsen kokonaispersoonallisuuden kehitykselle ei ole tehty. Kuurojen Lehti 5/1995 a

Muita kuin lääketieteellisiä tutkimuksia kirjoittaja kuvaa vähäisiksi ja heikosti toteutetuiksi, ja pitkiä seurantatutkimuksia ei tämän mukaan ole lainkaan. Tutkimukset eivät myöskään kerro riittävästi todellisesta elämästä sisäkorvaistutteen kanssa:

Tutkimukset arkipäivän tilanteista puuttuvat. Nappi 5/1996 b

Tehty tutkimus kuvataan liian yksipuoliseksi, lääketiedepainotteiseksi ja todellisen elämän arvioimiseen soveltumattomaksi. Kuulon lisäksi sisäkorvaistutteella nähdään olevan vaikutusta lapsen kokonaispersoonalle ja perheen arjelle, mutta näitä ei ole tutkimuksissa otettu huomioon. Saatuja tuloksia kuvataan myös keskenään ristiriitaisiksi:

Koska lapsille tehtävistä sisäkorvaimplanttileikkauksista sekä niiden vaikutuksista ja tuloksista saadut tiedot ja kokemukset ovat ristiriitaisia ja niihin sisältyy vielä paljon ratkaisemattomia kysymyksiä, Kuurojen Liitto pitää tärkeänä, että leikkauksista käydään Suomessakin laajaa keskustelua kuurojen lasten vanhempien, kuurojen, lääkäreiden ja muiden asiaan liittyvien tahojen välillä. Kuurojen Lehti 1-2/1997

Tieteellisen tiedon lisäämisen ohella kirjoittaja peräänkuuluttaa lisää avointa keskustelua, joka loisi kestävä pohjan päätöksenteolle. Jotkut kirjoittajat osoittavat epäluuloa sisäkorvaistutteen myönteisiä tuloksia saaneiden tutkimusten tasoa ja motiiveja kohtaan. Seuraavan sitaatin kirjoittajan mukaan istutetta koskeva tutkimus ei ole oikeaa tiedettä:

On kuitenkin huomattava, että tähän mennessä tutkimustuloksia leikkausten vaikutuksista ei ole esitetty arvostetuissa tiedejulkaisuissa, koska tutkimukset eivät ole täyttäneet tieteen kriteereitä. Kuurojen Lehti 1-2/1997

Sisäkorvaistutetta koskeva tutkimus ei ole kirjoittajan mukaan yltänyt uskottavan ja vakavasti otettavan tieteen tasolle. Tulosten sanotaan olevan myös ylyleistäviä:

--- myönteiset tulokset on saatu tutkimuksista, joissa testiryhmänä ovat olleet lapset, jotka ovat kuulleet tai oppineet puhumaan kuulon avulla ennen kuuroutumistaan. Näitä tuloksia on käytetty yleistäen koskemaan kaikkia kuuroja lapsia, jolloin vaarana on se että ne antavat harhaanjohtavan kuvan tilanteesta. Kuurojen Lehti 1-2/1997

Kirjoittaja pitää myönteisiä tuloksia tuottaneita tutkimuksia harhaanjohtavina ja käyttökelvottomina syntymäkuurojen lasten tilanteen arvioimiseksi. Tutkimuksia syytetään kaupallisuudesta ja taloudellisten intressien palvelemisesta:

Useimmat ulkomaalaiset implanttien vaikutuksia kuvaavat raportit ovat palvelleet kaupallisten apuvälineiden ja terveyspalvelujen tuottajien näkökulmia --- Kuurojen Lehti 1-2/1997

Sisäkorvaistutetta koskevaa tutkimusta ei pidetä riippumattomana. Myönteisiä tuloksia tuottaneita tuloksia epäillään siis monin tavoin epäluotettaviksi. Se tieteellinen tutkimustieto, jota pidetään uskottavana, kertoo kirjoittajien mukaan heikoista tuloksista istutekuntoutuksessa. Seuraavan sitaatin kirjoittaja kumoaa tutkimukseen nojaten mielikuvan sisäkorvaistutuksesta kuulevaksi tekevänä automaattina:

Sisäkorvaistutetta on mainostettu käännteentekevänä uudistuksena: sen avulla kuurotkin muuttuvat kuuleviksi. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkansa. --- Syntymäkuurot tai varhain kuuroutuneet eivät saatujen tietojen ja tutkimusten mukaan laitteesta juuri hyödy. Kuurojen Lehti 5/1995 a

Kuurojen muuttuminen kuuleviksi on kirjoittajan mukaan mainostajien sanahelinää, jota tutkimus ei ole osoittanut todeksi. Kirjoittajan mukaan tiede ei ole tarjonnut uskottavaa näyttöä siitä, että istute mahdollistaisi yksin kuuloon perustuvan kielen oppimisen:

On huomattava, että tutkimusten joukossa ei ole yhtäkään raporttia, joka osoittaisi, että kuuro lapsi on oppinut kielen implantin avulla. Kuurojen Lehti 1-2/1997

Tutkimuksen sanotaan myös todistavan, ettei istute hyödytä kuuroja, ja että suurin osa sen saaneista ei edes käytä sitä:

Selvitysten perusteella on tullut mm. ilmi, että kuurot implantoidut lapset eivät monissa tapauksissa edes käytä heille leikattua laitetta koska he eivät koe hyötyvänsä siitä lainkaan. Esille on tullut tuloksia, joiden mukaan 60 prosenttia tutkitusta ryhmästä on hylännyt laitteen käytön. Kuurojen Lehti 1-2/1997

Edellä mainittujen kaltaisiin tiedettä ja sen tuloksia kritisoiviin kannanottoihin on lukijan vaikea suhtautua, sillä yhdessäkään tekstissä ei mainita lähdeviitteitä. Suuri osa tieteeseen viittauksista rakentuu passiivimuotoon: *on tullut ilmi, esille on tullut, tuloksia on käytetty*, ja niin edelleen. Ei-tieteellinen julkaisufoorumi ei lähdeviittauksia edellytä, mutta silti lukija ei voi varmistua tieteellistä tutkimusta koskevien väitteiden paikkansapitävyydestä tai edes siitä, onko kirjoittaja itse todella tutustunut tutkimukseen.

Tieteen ohella tärkeä oman kannan vahvistaja on koettu konsensus. Kuvaa yksimielisyydestä implantin vastustamisessa rakennetaan, kun kuvataan istuteleikkausten hyödyttömyyttä.

Keskustelu, jota neuvottelupäivillä käytiin, oli suhteellisen yksimielistä: Helppo leikkauskaan ei saanut mukana olleita kovinkaan vakuuttuneiksi proteesista saatavasta hyödystä. Nappi 3/1995 a

Olemme kaikki yksimielisiä siitä, ettei implantti tee kuurosta kuulevaa. Nappi 5/1995 d

Edellisissä sitaateissa kuvataan käsitystä istutteen heikosta hyödystä yksimieliseksi. Konsensukseen ja yleiseen tietoon vedotaan myös, kun kuvataan viittomakielen laillisen aseman ja käytännön kehityksen välistä ristiriitaa:

Kaikki tietävät, että maamme kuuluu niihin harvoihin maihin, jossa viittomakieli on perustuslailla turvattu. Silti meillä esiintyy vieläkin kielelliseen kansanmurhaan liittyviä piirteitä ja käytäntöjä. Kuurojen lehti 7/1999

Kaikkien sanotaan tietävän, että Suomessa viittomakielen asema on koko maailmankin mittakaavassa erityinen. Kun tämän yleiseksi kuvatun tiedon vallitessa kuvataan viittomakielisten saaman kohtelun muistuttavan kielellistä kansanmurhaa, herää lukijassa tunne vahvasta arvokonfliktista ja ristiriidasta kauniiden periaatteiden ja käytännön toiminnan välillä.

Yhteenveto

Mahdollisuuspuhetta perustellaan erityisesti lääkäreiden asettumisella istutteen puolelle. Lääkärit ovat arvovaltainen professio, ja etenkin jos kirjoittajan kuva kuuroudesta on aistivammaa korostava, on vamman tai vian korjaajien puolelle luontevaa asettua. Istutteen kannatusta perustellaan myös oletetulla vanhempien mielipiteellä sekä nimeämättömällä yleistiedolla.

Siinä missä mahdollisuuspuhetta vahvistetaan lääkärien lausunnoilla, vetoavat uhkapuhetta tuottavat kirjoittajat toiseen vahvaan auktoriteettiin, tieteeseen. Tieteeseen vedotaan kahdella tapaa. Yhtäältä istutteen vastustamista perustellaan sellaisilla tutkimustuloksilla, joiden mukaan istute ei tarjoa suurtakaan hyötyä kuuroille lapsille. Toisaalta sisäkorvaistuteleikkauksiin rohkaisevaa tutkimustietoa pidetään monella tapaa

epäluotettavana. Kaikkea tieteeseen vetoamista leimaa kuitenkin se ongelma, ettei tutkimuksiin ja tutkijoihin viitata konkreettisesti. Kenties tiedettä ja tutkimusta pidetään niin uskottavana tiedonlähteenä jo sinänsä, ettei tarkempaa määrittelyä nähdä tarpeellisena.

Toinen uhkapuhetta vahvistava perustelu on konsensus ja yksimielisyys istutteen tarpeettomuudesta ja hyödyttömyydestä. Viittomakielen hyvän aseman Suomessa sanotaan olevan kaikkien tiedossa, ja sen pohjalta ihmetellään kuurojen jatkuvaa sortoa yhteiskunnassamme.

5.4 Lääkärit, vanhemmat ja kuurot asiantuntijuuden omistajina

Puhujakategorioilla oikeuttaminen viittaa kirjoittajan tapaan lisätä omaa uskottavuuttaan kirjoittamalla jostain relevantiksi nähdystä positiosta käsin (Jokinen 1999, 35). Edellisessä luvussa käsiteltiin kirjoittajien liittoutumista tiettyjen asiantuntijoiksi määrittyvien tahojen kanssa, mutta nyt fokuksessa on kirjoittajien tapa vedota omaan asiantuntijuuteensa. Erilaisten puhujakategorioiden esiintyminen teksteissä herättää lukijassa kysymyksen: mikä kategoria omistaa viimekädessä lopullisen tiedon ja 'hyvän' määrittelyoikeuden? Oleellisena osana analyysiä käytän tässä osiossa niitä titteleitä, joita kirjoittavat liittävät nimensä yhteyteen tekstin lopussa. Titteleiden käyttö ei sinänsä ole puhtaasti retorinen keino, mutta oman tulkintani mukaan ne eivät ole lukijaan vaikuttamisen kannalta merkityksettömiä. On mahdollista ajatella, että mitä arvovaltaisemmalla tittelillä kirjoittaja tekstinsä kuittaa, sitä vähemmän hänen pitää perustella tai selitellä näkemyksiään.

Sisäkorvaistute mahdollisuutena

Erityisesti lääkäreiden auktoriteettia ja asemaa hyvinvoinnin asiantuntijoina käytetään vahvistamaan kuvaa sisäkorvaistutuksesta hyvän elämän mahdollistajana. Tulkitsen sen kirjoittajan keinoksi lisätä oman tekstinsä uskottavuutta. Seuraavaa otetta voi pitää hyvin vahvana kannanottona istuteleikkauksen puolesta:

Jos olisin kuuron lapsen vanhempi, en ainoastaan suostuisi kokleaimplantaatioon vaan vaatisin sen tehtäväksi mahdollisimman varhain. Nappi 6/1996 c

Vanhemman rooliin asettautuminen lisää sanoman painoarvoa ja toisaalta myös kertoo kirjoittajan antavan vanhemmille suuren roolin istutepäätöksen suhteen. *Vaatimaan* kehottaminen luo sisäkorvaistutuksesta kuvaa vakavana lapsen hyvinvoinnin kysymyksenä. Sama teksti on otsikoitu tyhjentävästi:

Kokleaimplantista on hyötyä kaikille lapsille. Nappi 6/1996 c

Teksti, josta edelliset sitaatit on otettu, on allekirjoitettu nimen lisäksi vaikuttavalla tittelillä:

Professori, ylilääkäri, sisäkorva- ja kuulohermotutkija, Kuopion yliopistollinen keskussairaala. Nappi 6/1996 c

Professori ja *ylilääkäri* ovat molemmat hyvin arvovaltaisia puhujapositioneja, joista esitettyjä näkemyksiä ei maallikon ole helppo lähteä haastamaan. Myös *sisäkorva- ja kuulohermotutkijan* voi olettaa omaavan sellaista niin yksityiskohtaista ja monimutkaista tietoa, jota tavallisen ihmisen on vaikea hahmottaa. *Yliopistollinen keskussairaala* osana kirjoittajan positiota lisää tittelin vaikuttavuutta ja vakuuttavuutta.

Seuraava sitaatti on Helsingin Sanomien Vieraskynä-palstalla julkaistun kirjoituksen otsikko:

Sallitaanko kuuron lapsen kuulla? Nappi 6/1996 b

Tekstin kirjoittajia kuvataan Vieraskynä-palstalla näin:

Professori (nimi) ja psykologian kandidaatti (nimi) toimivat Teknillisen korkeakoulun kylmälaboratorion aivotutkimusyksikössä. (Jälkimmäinen) on kasvanut kuurojen vanhempien kuulevana lapsena. Nappi 6/1996 b

Arvovaltaisen professorin kategorian lisäksi kirjoittajien asiantuntemusta perustellaan toisen kirjoittajan kuuroilla vanhemmilla. Kuurojen vanhempien lapsen voi ajatella tietävän mitä kuurous merkitsee, ja siksi tällaisen henkilön mielipiteelle voi antaa painavamman arvon kuin kuuroutta henkilökohtaisesti tuntemattoman kirjoittajan.

Otsikko viittaa kuuloon lapsen oikeutena ja siitä voi aistia kummeksuntaa niitä kohtaan, jotka eivät *salli* kuuroille lapselle tätä oikeutta. Toisaalta teksti välittää ymmärrystä kuurojen vanhempien huolta kohtaan:

Vanhempien pelko kuuron lapsensa menettämisestä kuulevien maailmaan implantaation vuoksi on toki ymmärrettävää, mikäli perheen ainoana kommunikaatiotapana on viittomakieli. Suurin osa (noin 90 prosenttia) kuuroista

lapsista syntyy kuitenkin kuuleville vanhemmille ja vain kolmella prosentilla molemmat vanhemmat ovat kuuroja. Nappi 6/1996 b

Samalla, kun ilmaistaan ymmärrystä kuurojen vanhempien implanttivastaisuutta kohtaan, todetaan tämän joukon olevan melko pieni.

Kuulonhuoltoliiton puheenjohtaja rakentaa omaan asemaansa liittyvät perustelut osaksi tekstiään:

Kun Kuulonhuoltoliiton yksi päätehtävistä on ehkäistä kuulovammoista syntyviä haittoja, liitto ei voi muuta kuin lämpimästi suositella implantteja myös lapsille. Kuuloviesti 8/1996 b

Liiton eettisesti oikeutetulta kuulostava perustehtävä vammoista syntyvien haittojen ehkäisemisestä perustelee puheenjohtajan suositusta lasten implantoinnista. Suosittelun kuvaaminen vielä lämpimäksi korostaa kirjoittajan mielipiteen voimakkuutta ja toisaalta implantointiajatuksen miellyttävyyttä.

Sisäkorvaistute uhkana

Tärkeä positio, johon uhkakuvaa luotaessa vedotaan, on vanhemmuus. Vanhempien kuvataan olevan viimekädessä vastuussa lastensa hyvinvoinnista ja toisaalta myös olevan lasten hyvän elämän parhaita asiantuntijoita. Seuraavat sitaatit kuvaavat kirjoittajien voimakasta vanhemmuuteen vetoamista:

Loppujen lopuksi me jokainen tiedämme, että kukaan muu ei todella sydämestään aja lastemme asioita samalla tavalla kuin mitä me vanhemmat teemme. Nappi 5/1995 a

Miksi sitten me vanhemmat, jotka kaikkein pyyteettömimmin pyrimme lastemme parhaaseen, olemme etujärjestönä yksimielisesti päätyneet tälle kannalle? Nappi 5/1995 d

Vanhemmat haluavat aidosti lapsensa parasta, ja ovat ikään kuin immuuneja muille tarkoitusperille. Vanhempien rooli lapsen edun viimesijaisena vartijana lisää heidän näkemyksensä uskottavuutta. Vanhemmat näkevät kuuron lapsensa elämää lähempää kuin mikään ammattiryhmä ja tuntevat lapsensa paremmin kuin kukaan muu:

Näemme päivittäin, kuinka täyttää elämä voi olla myös viittomakielisenä. Nappi 5/1995 d

Edellisestä sitaatista voi vetää johtopäätöksen kirjoittajan ajatuksesta siitä, että istutetta kannattavat eivät ehkä ole nähneet kuurojen elämää itse, eivätkä siksi ymmärrä viittomakielisenä elämisen mahdollisuuksia. Seuraavassa sitaatissa kuuron lapsen isä puolustaa perheen päätöstä olla implantoimatta lastaan.

Perheiden päätöksentekoa eivät auta implantista tehdyt tutkimukset ja keskustelu niin kauan kun ne eivät kuulon lisäksi käsittele lapsen kokonaiskehitystä ja kieltä sekä perheiden käytännön resursseja. Jos joudun tilille perheemme ratkaisusta, luulen tietäväni mitä vastaan. Kyse on kuulon lisäksi paljon laajemmasta asiasta – lapsen ja perheen elämästä. Nappi 6/1996 a

Isä kuvaa asemaansa lapsen kokonaiskehityksen ja perheen tilanteen parhaana asiantuntijana. Teksti on mielipidekirjoitus, jonka isä on allekirjoittanut nimensä lisäksi tittleillä:

”Kuuron lapsen kuuleva isä, asianajaja”. Nappi 6/1996 a

Isyyden lisäksi kirjoittaja tuo julki ammattinsa. Asianajaja on arvostettu professio, joka herättää kunnioitusta. Tällaisen tittelin lisääminen oman tekstin perään vahvistaa lukijan silmissä lausuttujen mielipiteiden painoarvoa, vaikkei se lääkärin tai kuulohermotutkijan tittelin tapaan perustelekaan puhtaasti sisäkorvaistuteasiantuntijuutta.

Toinen puhujakategoria, jonka ääni uhka-puheessa kuuluu, muodostuu kuuroista. Kaikista eniten sisäkorvaistutekeskustelu koskee heidän elämäänsä ja kaikista suurimpia kuurouden asiantuntijoita ovat juuri he. Tätä asemaa käytetään lisäämään uhka-puheen uskottavuutta:

Kun ensimmäisen kerran saimme tietää implantista, se oli todella suuri shokki meille. Me pidimme sitä heti kielteisenä asiana. Miksi implantin pitäisi muuttaa meidät ”normaaleiksi”, meidän olemme jo! Nappi 1/1997 b

Kirjoittaja kummeksuu koko sisäkorvaistuteajatuksen perustaa: ”miksi pitäisi korjata jotain mikä ei ole rikki?”. Seuraavassakin sitaatissa korostetaan kuurojen tyytyväisyyttä elämäänsä kuuroina:

Olemmeko tosiaan ”nollia” ilman implanttia, joka muka auttaa meitä saamaan tietoa ja muita asioita aivoihimme? Me selviämme tosi hienosti ilman kuuloa ja puhetta. Olemme täysin onnellisia ja tyytyväisiä. Vanhempamme rakastavat meitä, hyväksyvät meidät tällaisin kuin olemme. Te kuulevat tunnette sääliä meitä kohtaan, miksi? Nappi 2/1997 b

Edellisiä sitaatteja leimaa vahvasti me-puhe. Kuuroja kuvataan yhtenäisenä joukkona, joka yksimielisesti vastustaa sisäkorvaistutetta ja ihmettelee ajatusmaailmaa sen takana. Kun kuurot itse sanovat pitävänsä istutetta kielteisenä asiana ja olevansa tyytyväisiä elämäänsä kuurona, nostaa se kieltämättä lukijankin mieleen kysymyksen sisäkorvaistuteleikkausten mielekkyydestä.

Yhteenveto

Lääkäri, professori sekä tutkija ovat sellaisia puhujapositioneja, joista annettuja lausuntoja ei ole helppo haastaa. Maallikko liittyy näiden positionien edustajiin usein sellaista tietoa, jota ei itse välttämättä edes ymmärrä ja jota on siksi mahdoton pyrkiä kumoamaan. Mahdollisuuspuhetta edustavissa teksteissä esitetyille näkemyksille tällaiset tittelit antavat lisää uskottavuutta. Uhkapuheessa vedotaan omaan asemaan kuurona tai kuuron vanhempana. Molemmilla on henkilökohtaista kokemusta kuurona elämisestä, ja jos näistä positioneista sanotaan sisäkorvaistutteen olevan huono ajatus, on omaa kokemusta vailla olevan lukijan vaikea keksiä vastaväitteitä.

5.5 Värittävät ilmaiset ja tunteisiin vetoaminen lukijan houkuttimina

Analysoin tässä alaluvussa sitä, miten tiettyjä ilmauksia käyttämällä vahvistetaan oman viestin perillemenoja ja lukijan vastaanottokykyä. Sanavalinnoilla luodaan asioista kirjoittajan mielen mukaisia, ja näin vaikutetaan lukijaan. Osa ilmauksista vetoaa vahvasti tunteisiin, ja edesauttaa näin kenties lukijassa toivottua väitteiden hyväksyntää. (Kakkuri-Knuutila 2004, 234, 258)

Sisäkorvaistute mahdollisuutena

Sisällöistä ei tässä luvussa muodostu yhtä selkeitä kuin aiemmissa luvuissa, joissa retorisia keinoja on käytetty erityisesti tiettyihin tarkoituksiin. Värittävät ilmaiset liittyvät moniin ja vaihteleviin teemoihin ja tunteisiin vedotaan monien eri asioiden puolesta. Seuraavissa sitaateissa kirjoittaja kuvaa implantoimatta jättämistä ja ihmisiä sellaisen ratkaisun takana hyvin negatiiviseen sävyyn:

Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto on ottanut hämmästyttävän rajoittuneen kannan kuulon palauttavaan laitteeseen. Nappi 5/1996 c

Ilmaus *hämmästyttävän rajoittuneesta* kannasta kutsuu lukijankin ihmettelemään kantaa, joka vastustaa *kuulon palauttamista*. Palauttaminen on kiinnostava sanavalinta: voiko

sellaista palauttaa, mitä ei koskaan ole ollutkaan? Se on mahdollista tulkita ilmaukseksi kuurouden luonteesta. Kuulo on ihmisen perusominaisuus, ja jos se jollain on vaurioitunut, tulee se korjata ja ihminen näin palauttaa ikään kuin luonnolliseen tilaansa. Tällaista ilmausta on vaikea kuvitella esimerkiksi kuuron, istutetta vastustavan kirjoittajan tekstiin, joissa kuurous tulkitaan positiivisena ominaisuutena ja puolustetaan yksilön oikeutta olla kuuro.

Sama kirjoittaja puhuu *lasten* sijaan *pienokaisista*, joka on hyvin emotionaalisesti virittynyt ilmaus:

Kuuroilta pienokaisilta ovia sulkevat ottavat suuren vastuun, josta voi joutua aikanaan nuoren edessä tilille. Mitä he silloin vastaavat? Nappi 5/1996 c

Myös *ovien sulkeminen* on dramaattinen ilmaus, joka kuvaa kuuroksi jäämisen rajoittavan elämän mahdollisuuksia. Pienokaiselta oven sulkeminen on selvästi vakavampi syytös kuin lapsen implantoimatta jättäminen. *Tilille joutuminen* on ilmaus, jota käytetään usein rikoksista tai hengellisissä yhteyksissä synnistä puhuttaessa. Ilmaukseen liittyy ajatus tilivelvollisuudesta jollekin korkeammalle taholle, jolla on mahdollisuus tuomita tai armahtaa tilille joutunut. Ilmauksen liittäminen sisäkorvaistuteratkaisun yhteyteen kuvaa yhtäältä sitä tärkeyttä, joka asialle annetaan. Ratkaisu lapsen implantoinnista on kaikkea muuta kuin merkityksetön. Toisaalta oikea ratkaisu tuntuu olevan itsestään selvä, sillä vain implantoimatta jättämisen arvellaan johtavan riskiin tilille joutumisesta. Tilintekovelvollisuuden kohteeksi kirjoittaja kuvaa kuuron nuoren. Vanhempien tehtävänä on antaa lapselleen parhaat mahdolliset eväät hyvään elämään, ja kirjoittajan mukaan tässä asiassa se tarkoittaa kyseenalaistamattomasti implantointia.

Latautuneeksi voidaan tulkita myös erään kirjoittajan tapa perustella sisäkorvaistutetta ja puhe kuntoutusta vanhempien halulla siirtää elämäkokemuksensa ja äidinkieltänsä jälkipolvelle:

Syntymäkuurojen lasten vanhemmista 90 prosenttia on kuitenkin kuulevia. Vanhemmille on tärkeää voida antaa lapselleen äidinkieltänsä ja sen välityksellä elämäkokemuksensa. Kuuloviesti 8/1996 a

Äidinkieli ja elämäkokemuksen siirtäminen sukupolvelta toiselle ovat tärkeitä ja etenkin vanhempia puhuttelevia asioita. Edelläkin olen kirjoittanut joidenkin istutteen kannattajien tavasta perustella omaa kantaansa pukemalla se kuurojen lasten vanhempien eduksi. Kun

aineistossani Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton edustajat kuitenkin vastustavat implantointia ja korostavat viittomakielen tärkeyttä perheen kommunikoinnissa, voi nämä puheenvuorot tulkita ennemminkin intuitiivisiksi oletuksiksi vanhempien tarpeista ja mielipiteistä, kuin todellisuuteen perustuvaksi tiedoksi.

Sisäkorvaistute uhkana

Uhkapuhetta tuottavat kirjoittajat puhuvat implantoinnista ja sen seurauksista hyvin värikkäin sanavalinnoin:

Kokonainen ihmisikä turhan kapineen orjana. Nappi 2/1997 b

Silloin (implantoinnin jälkeen) heidän lapsuutensa on pilalla ja he voivat tuntea itsensä erilaiksi, siis roboteiksi. Nappi 6/1996 f

Kuvaus elämästä turhan kapineen orjana, robottivertaus ja mielikuva lapsuuden pilaamisesta luovat mielenkiintoisen kontrastin edellä esiteltyyn mahdollisuuspuheen tapaan piirtää hyvin paheksuttava kuva implantoimatta jättämisestä. Näissä uhkapuheen sitaateissa paheksuttavana ratkaisuna esitetään päinvastoin juuri implantointi.

Mahdollisuuspuheessa esitetty lämmin mielikuva vanhemmista, jotka äidinkieltänsä kautta siirtävät elämäkokemuksensa lapsilleen haastetaan sitaatilla, jonka mukaan perhe tarvitsee yhteisen kielen heti lapsen syntymästä saakka:

Perheen sisäisen kommunikaation käynnistyminen heti alusta alkaen on tärkeää sekä lapsen kokonaisuutensa että vanhemmuudelle. Pelkkä rakkaus lapseen ei aina riitä silloin, kun lapsen pitäisi pystyä jäsentämään maailmaansa – siihen tarvitaan kieltä. Kuurojen Lehti 3/1999 a

Kirjoittaja tuntuu ymmärtävän, että *rakkaus lapseen* on myös implantointia kannattavien vanhempien keskeinen motiivi, mutta toteaa sen samalla yksin riittämättömäksi lapsen edun takaajaksi. Toteuttaakseen lapsen todellista etua vanhempien on siirryttävä pois äidinkieltänsä mukavuusalueelta ja omaksuttava uusi kieli, jolla siirtää elämäkokemuksensa lapselleen.

Seuraavassa sitaatissa kirjoittaja käyttää hyvin vahvoja ilmauksia kuvatessaan mekanismeja sisäkorvaistutekehityksen taustalla:

Maailmalla vallitsevan kielellisen ja kansallisen murhan taustalla vallitsee yksikielisyyden ja -kulttuurisuuden ihanne (esimerkiksi englannin kieli ja länsimainen kulttuuri, amerikkalaisuuden ylenpalttinen ihannoiti Suomessa), jota ruokkivat raa'at markkinatalouden voimat. Sisäkorvaimplanttien käytön taustalla on myös taloudellinen riisto, jonka uhreja ovat myös kuurot lapset. Tämä taas, jos mikä, on kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen hengen vastaista. Kuurojen lehti 7/1999

Kuurot kuvataan ikään kuin pelinappuloiksi yhtäältä kielellisen kansanmurhan, raakojen markkinavoimien ja taloudellisen riiston, sekä toisaalta kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen väliin. Sama kirjoittaja virittää tekstissään kuuroja mukaan taisteluun ihmisoikeuksien puolesta:

Mitä hienovaraisemmaksi kielellisen kansanmurhan ilmiö muuttuu, sitä valppaammaksi meidän täytyy myös kehittyä. Taistelu ihmisoikeuksien puolesta on ollut osa elämänmenoamme. Aina. Kuurojen Lehti 7/1999

Teksti on väkevää, ja etenkin lopun yksisanainen toteamus lisää sen tehokkuutta. Tällaisen maailmoja syleilevän ja suuria visioita piirtävän tekstin rinnalla aineistossa esitetään hyvin henkilökohtaisia ajatuksia ja toiveita sisäkorvaistutteen suhteen:

Toivoisin, että nämä kokeilurahat käytettäisiin parempaan tarkoitukseen, nimittäin viittomakielen vahvistamiseksi, joka on kuuron oma kieli. --- Se on minun mielipiteeni ja toivon hartaasti, että mietitte asiaa. Nappi 6/1996 f

Kirjoittaja *toivoo hartaasti*, että leikkausten sijaan keskityttäisiin *parempaan* asiaan, viittomakielen vahvistamiseen. Sitaatista tulee anova vaikutelma, ja päätäntävalta tuntuu olevan kirjoittajan ulottumattomissa. Samalla kirjoittaja antaa kuitenkin ymmärtää, että hän tietää päättäviä tahoja paremmin, mikä olisi oikea toimintatapa. Merkillepantavaa on myös tapa puhua istuteleikkauksista kokeellisina.

Seuraavassa sitaatissa kiinnostavaa on kirjoittajan tapa viitata kuulovammaan puutteena ja vajavaisuutena ja samalla puolustaa lapsen oikeutta olla sellainen kuin on ilman, että puutetta tai vajavuutta pyrittäisiin parantamaan ja korjaamaan.

Eiköhän meistä vanhemmistakin jokainen halua olla rakastettu ja hyväksyty kaikkin puutteineen ja vajavuuksineen. Niin myös avuton, vlassamme oleva lapsikin haluaa. Nappi 3/1999a

Rakastetuksi ja hyväksytyksi tuleminen ovat ihmisen voimakkaita perustarpeita, eikä niihin vetoaminen jäätä kylmäksi. Samalla kirjoittaja herättelee pohtimaan, onko istutteen

leikkaaminen juuri lapsen muuttamista joksikin muuksi. Lukijassa herää kysymys: eikö istutteen valitseva vanhempi rakasta ja hyväksy lastaan?

Seuraava sitaatti on kuuron lukiolaisryhmän vastineesta edellisessä lehdessä julkaistulle psykologin kirjoitukselle, jonka nuoret tulkitsivat hyvin istutemyönteiseksi.

Ja Hannu hyvä, miten paljon osaat viittomakieltä? Mitä tiedät siitä? Jos tietosi ovat vajavaiset... Ovi kuurojen maailmaan on aina auki opinhaluisten tulla. Nappi 2/1997 b

Etunimellä puhuttelemisen ja sen jälkeinen psykologin tietämyksen epäily viestii yläpuolelle asettumista. Se luo kuvaa kuurojen omasta kokemuksesta kuuroudesta kuulevan ”asiantuntijan” näkemystä parempana ja todempana. Psykologin tiedot kuurouteen ja viittomakieleen liittyvistä teemoista kyseenalaistetaan ja tämä kutsutaan oppimaan niistä lisää.

Aineistostani löytyy myös muutama kirjallisuusklausulaus, joihin kirjoittajat lopettavat tekstinsä. Molemmat ovat väkeviä mietelmiä, jotka herättävät lukijassa ajatuksia ja tunteita. Ensimmäinen lausulaus viittaa edellä käsittelemääni pohdintaan siitä, onko istutteen leikkaaminen lapsen muuttamista joksikin muuksi:

”Suurin onni elämässä on vakuuttuneisuus siitä, että meitä rakastetaan meidän itsemme tähden, tai pikemminkin siitä huolimatta.” Näihin Viktor Hugon sanoihin yhtyen toivotan --- Kuurojen Lehti 3/1999 a

Toinen lausulaus liittyy keskusteluun siitä, kuinka sisäkorvaistutekehitys uhkaa viittomakieltä ja kuurojen yhteisöä.

”Jokainen kuollut kieli on rikos ihmisyyttä vastaan.” Lennart Meri. Kuurojen Lehti 7/1999

Kuollut kieli ja rikos ihmisyyttä vastaan ovat voimakkaita mielikuvia herättäviä ilmauksia: tuskin kukaan haluaa tehdä asioita, jotka johtavat tällaisiin lopputuloksiin.

Yhteenveto

Mahdollisuuspuheessa värittäviä ja tunteisiin vetoavia ilmaisuja käytetään vaihteleviin tarkoituksiin. Niitä käytetään kuvaamaan istutteen vastustajien kantaa kummeksuttavana ja vastuuttomana. Kuurot lapset kuvataan viattomina olentoina, joita istutteen vastustajat haluavat pitää pimennossa normaalista elämästä ja maailmasta. Istutteen kannatusta

perustellaan myös luomalla kuvaa luonnollisesta perheen kommunikoinnista ja sukupolvienvälisestä kokemusten jakamisesta, joita kuurouden ajatellaan uhkaavan.

Uhkapuheessa istutteen seurauksia kuvataan hyvin latautuneilla ilmauksilla. Ilmauksilla luodaan kuvaa kokeellisuudesta, luonnottomuudesta ja lapsen alistamisesta koneen armoille. Ikään kuin vastauksena mahdollisuuspuheen kummeksunnalle kielteistä kantaa kohtaan pukee uhkapuheen tuottajat istutteen vastustamisen nimenomaan rakkaudeksi lasta kohtaan. Tehdäkseen kuuroille lapselleen todellista oikeutta on vanhemman opeteltava viittomakieltä, oli se kuinka haastavaa tahansa. Istuteleikkausta hyvän vanhemmuuden merkkinä haastaa myös ajatus implantoinnista ilmauksena siitä, ettei vanhempi hyväksy lasta sellaisenaan.

Kuurojen yhteisön näkökulmasta sisäkorvaistutukseen liitetään hyvin voimakkaita ja kielteisiä mielikuvia ja ilmaisuja. Kuurot tuotetaan ikään kuin maailmassa jylläävien pahojen voimien uhreiksi, jotka joutuvat jatkuvasti olemaan varuillaan ja kamppailemaan oikeuksiensa puolesta. Vastapainoksi näille kuuroja alistaville voimille nimetään muun muassa kansainväliset ihmisoikeussopimukset. Päätösvalta kuurojen kohtalosta määritellään olevan kuuleveilla, joilta kuurot voivat vain nöyränä toivoa ymmärrystä.

Lentävien lauseiden käyttö on kiinnostava tapa lisätä tekstin vaikuttavuutta. Uhkapuheen vahvistajana käytetyt sitaatit ovat tunteisiin käyviä toteamuksia todellisuudesta. Pateettisuudessaan ja korkealentoisuudessaan ne herättävät lukijan halun uskoa niihin – ja uskomalla niihin olla samalla yhtä mieltä myös kirjoittajan kanssa.

5.6 Kontrastiparit sanoman vahvistajana

Tätä alalukua en ole jakanut kahteen osaan mahdollisuus- ja uhkapuheen näkökulmasta, vaan sama kahtiajako toteutuu kussakin itsenäisessä sitaatissa. Jokainen sitaatti piirtää samasta teemasta kaksi kuvaa tai tulkintaa: kirjoittajan itsensä edustaman positiivisen ja toivottavan, sekä kielteiseksi määrittyvän vastakkaisen tulkinnan. (Ks. Jokinen 1999, 153.)

Kuurouden määritelmistä luodaan teksteissä räikeitä kontrasteja:

Se on myös suuri loukkaus meitä kuurojen yhteisöä kohtaan, että meitä kohdellaan koekaniineina, eikä kielivähemmistönä. Nappi 6/1996 f

Ensimmäinen määritelmä kuuroista koekaniineina viittaa selvästi kuulevien, istutetta puolustavien oletettuun tulkintaan kuuroudesta. Jälkimmäinen ajatus kuurojen yhteisöstä kielivähemmistönä tuntuu liittyvän kuurojen omaan määritelmään itsestään. Tämän kieliryhmä-määritelmän kirjoittaja asettaa ikään kuin todelliseksi ja oikeaksi kuurouden määritelmäksi ja sen taakse hän myös itse tuntuu asettuvan.

Kuurojen Lasten Vanhempien Liitto rakentaa selvän eron omalle ja lääkäreiden käsitykselle kuuroudesta:

Lääketieteellisesti orientoituneille he (kuurot lapset) ovat kärkevästi sanottuna puutteellisia, vajaakuntoisia tai kuulemattomia korvia, joita on yritettävä parantaa ja korjata lääketieteen keinoin. Me elämme arkea näiden lasten ja nuorten kanssa. Me olemme oppineet näkemään kuulovammaiset ja kuurot lapsemme ainutkertaisina, terveisinä, kehittyvinä, kielitaitoisina ja oppimiskykyisinä ja tasavertaisina perheenjäseninä. Nappi 5/1996 b

Vajaakuntoiseksi, puutteelliseksi tai kuulemattomiksi korviksi palautuva kuva kuurosta lapsesta saa vastapainokseen pitkän liudan positiivisia määreitä sisältävän määritelmän, jonka oikeutusta vahvistetaan vanhempien asemalla. Se, joka elää oikeasti kuuron lapsen kanssa, osaa parhaiten kuvata kuurouden ja kuuron lapsen olemusta.

Erilaisten kuurouksäsitysten lisäksi eroa rakennetaan myös kuurojen ja kuulevien välille:

Me olemme kuuroja, me tiedämme sellaista mitä kuulevat eivät. Nappi 2/1997 b

Kuurot kuvataan perustavanlaatuisesti kuulevista erillisenä ryhmänä, jolla on omaa sisäistä, kuuleville vierasta tietoa. Kaukana ei ole sellainenkaan tulkinta, että kuuleville on jopa turha yrittää välittää tätä tietoa, eivät he kuitenkaan voi ymmärtää.

Viittomakieli ja puhekommunikaatioon perustuva istutekuntoutus asetetaan vastakkain seuraavissa sitaateissa:

Suomessa kuuron lapsen kielen ja kokonaispersoonallisuuden kehitys on turvattu normaalilla ja (puhekuntoutusta) paremmalla vaihtoehdolla, käyttämällä kuuron lapsen luonnollista kieltä, viittomakieltä. Kuuron ja varhaislapsuudessa kuuroutuneen lapsen kannalta on tärkeämpää suunnata niukkoja voimavaroja viittomakielen aseman parantamiseen ja kuurojen opetuksen tason nostamiseen. Kuurojen Lehti 5/1995 a

Kirjoittajan mukaan lapsen etu saavutetaan tehokkaammin viittomakielen asemaa parantamalla ja kuurojen opetusta kehittämällä. Se nähdään puhekuntoutusta paremmaksi, luonnollisemmaksi ja lapsen kokonaiskehityksen paremmin huomioonottavaksi vaihtoehdoksi. Yksi kirjoittaja perustelee viittomakielen ensisijaisuutta puheeseen nähden paremmilla tuloksilla:

Monet kuurot sanovat ei kiitos implantille, koska niillä saavutettava hyöty on vähäinen verrattuna viittomakielen käyttöön ja visuaalisten ratkaisujen toteuttamiseen ympäristössä. Kuurojen Lehti 1-2/1997

Viittomakieli saa määreitä, kuten *normaali*, *parempi* ja *luonnollinen*, kun taas implantin hyöty kuvataan *vähäisenä*. Se on jotain, jolle sanotaan *ei kiitos*. Resurssit kuvataan niukoiksi, jolloin viisasta olisi panostaa järkeviin keinoihin parantaa kuurojen lasten asemaa, ei hyödyltään vähäiseen sisäkorvaistutekehitykseen.

Eräs kirjoittaja rakentaa samassa lauseessaan kaksi vastakohtaparia:

Kaksikieliset, viittomien lisäksi myös puhuttua kieltä osaavat kuurot selviytyvät paremmin opinnoissa ja myöhemmin työssään kuin aina viittomakielen tulkkia tarvitsevat. Nappi 5/1996 c

Mielenkiintoisesti puhutun kielen vastapariksi kuvataan aluksi viittomat, siis yksittäiset sanat ja hyvin yksinkertaiset ilmaisukokonaisuudet. Kirjoittaja viittaa kaksikielisyyteen, joten lukija voi tulkita tämän kuvaavan kirjoittajan käsitystä viittomakielestä. Samassa sitaatissa kirjoittaja rakentaa kaksi kuvaa kuurosta henkilöstä, puhuttua kieltä osaavan ja toisaalta aina viittomakielen tulkkia tarvitsevan. Puhuttua kieltä osaava kuuro näyttäytyy kuulevasta tulkistaan riippuvaisen kuuron rinnalla pärjäävänä, itsenäisenä ja toivottavampana.

Teksteissä luodaan kontrastipareja myös lapsuuteen ja lapsuus-käsityksiin liittyen. Kirjoittajat rakentavat eroa ”normaalin lapsuuden” ja ”implanttilapsuuden” välille:

Lapsen on annettava elää tavallista lapsuutta eikä panna heitä koneisiin. Nappi 6/1996 f

Tavallinen lapsuus on arvokas asia, jonka vastakohtaksi määrittyy keinotekoinen *koneisiin paneminen*. Suloisten kuurojen lasten rinnalle luodaan vähemmän houkutteleva mielikuva lapsista tieteen koekaniineina.

On täysin hullua, että suloiset kuurot lapset pannaan koekaniineiksi--- Nappi 6/1996 f

Koneisiin paneminen ja koekaniinivertaus ovat voimakkaita ilmauksia, joita tuskin käytettäisiin esimerkiksi sydämentahdistimen saaneesta henkilöstä. Kirjoittajat tuntuvat ilmauksillaan luovan kuvaa kuuroudesta normaalina ja luonnollisena asiana, joka ei vaadi lääketieteen väliintuloa. Samalla istutetta kannattavat leimataan jyrkästi: *suloisia lapsia koekaniineina käyttävät ja koneisiin panevat* eivät ole järin imartelevia kategorioita.

Eräs kirjoittaja luo istutekuntoutukseen viittaavalla sitaatillaan kaksi erilaista lapsuuskuva: implantoitu lapsi kuntoutuksen passiivisena objektina ja kuuro lapsi aktiivisena subjektina.

On olemassa todellinen vaara, että harjoittelu tulee keskeiseksi ja näkemys lapsesta passiivisena tiedon vastaanottajana vahvistuu, sen sijaan, että hänet nähtäisiin aktiivisena etsijänä, jollaisena pikkulapsitutkijat ja kehityspsykologit ovat jo kauan sitten lapsen nähneet. Nappi 5/1996 b

Kirjoittaja liittää itsensä pikkulapsitutkijoiden ja psykologienkin allekirjoittamaan näkemukseen lapsesta aktiivisena toimijana.

Lapsen puheen opettelu kuvataan olevan raskasta koko perheelle. Seuraava sitaatti luo räikeän kontrastin viittovan kuuron ja puhumaan opettelevan implantoidun lapsen välille:

Kauniisti viittova lapsi kuulevassa ympäristössä ei aiheuta samanlaisia sosiaalisesti kielteisiä reaktioita kuin hallitsemattomasti ”mölisevä, muka” puhetta tuottava lapsi. Tällaiseen lapsen puheeseen on totuttava, että siitä saa selvää. Vanhemmat vain ahdistuvat niissä kiusallisissa tilanteissa ja alkavat välttää julkista liikkumista lapsen kanssa. Nappi 5/1996 b

Tässä sitaatissa kuva implantoinnista ja sen hyödystä on hyvin erilainen kuin mahdollisuuspuheessa, jossa luodaan mielikuvaa helposta normaalin kuulon ja puheen omaksumisesta. Lapsi, jolle *avautuu mahdollisuus saavuttaa kuulevien maailma*, kuten eräässä mahdollisuuspuheen sitaatissa asia kuvataan, ei vastaa kuvaa *hallitsemattomasti mölisevästä, muka puhuvasta* lapsesta.

Yhteenveto

Kontrastipareja käytetään teksteissä luomaan positiivisia mielikuvia omasta kannasta, ja negatiivisempia mielikuvia sille vastakkaisista näkemyksistä. Oma tapa määrittellä kuuroutta asetetaan vastakkain erilaista istutuskantaa edustavien kanssa, ja samoin kuurot ja kuulevat asetetaan tietyllä tapaa toistensa vastakohtiksi. Viittomakielinen lapsuus kuvataan puhekuntoutuksen vastakohtaksi: edelliseen liitetään normaalin ja aktiivisen lapsuuden määreitä ja jälkimmäiseen negatiivisia, luonnottomuuteen ja lapsen objektiivuuteen liittyviä mielikuvia. Implantoinnin vaatima kuntoutus ja lapsen puheen opettelu kuvataan perheelle paljon raskaampana kuin viittomakieleen perustuva kommunikointi. Sekä mahdollisuudesta uhkapuheessa kuuroon lapseen liitetään emotionaalisesti virittyneitä ilmauksia ja mielikuvia, joilla tunnutaan herättelevän kuulijaa ajamaan yhdessä kirjoittajan kanssa tällaisten lasten etua.

5.7 Vastakkainasettelun purkua ja kompromisseja

Kirjoitukset ovat värikkäitä ja emotionaalisesti latautuneita, kuten edellä on kuvattu. Paikoitellen aineistostani välittyy kuva hyvin mustavalkoisesta ajattelusta ja maailmojen täydellisestä kohtaamattomuudesta. Läpi aineiston esitetään kuitenkin myös neutraalimpia näkemyksiä ja lukijalle välittyy pyrkimys yhteisen ymmärryksen löytymiseen. Mustan ja valkoisen väliin jää laaja kirjo harmaan sävyjä. Tarkastelen tätä kompromissien ja sillanrakennuksen näkökulmaa muutaman aineistolleni tyypillisen teeman kautta.

Ensimmäisenä otan tarkasteluun kirjoittajien tavan purkaa joko–tai-asetelmaa puheen ja viittomakielen välillä. Niiden ei ole välttämätöntä sulkea toisiaan pois.

Olisikin päästävä eroon vastakkainasettelusta, viittomakieli – oraalinen kommunikaatio ja niitä tulisi harjoittaa rinta rinnan, toisiaan tukien. Nappi 6/1996 c

Kunhan pidetään huolta siitä, ettei viittomakielen taitoa laiminlyödä onnistuneenkaan implantoinnin yhteydessä, voidaan lapselle luoda erinomaiset mahdollisuudet kehittyä sekä viittomakielen, että puhekielen taitajaksi. Nappi 6/1996 b

Vastakkainasettelusta luopumisen ajatus on tärkeä askel kohti yhteistyötä kuurojen lasten edun hyväksi. Viittomakielen käyttö lapsen syntymästä saakka nähdään tärkeänä jopa puhekuntoutuksen osana:

Siksi vanhempien olisi heti, kun vaikea kuulonalenema diagnosoidaan, saatava viittomakielen opetusta. Se auttaa lasta kehittymään myös puhutussa kielessä nopeammin kuin huulitaluvun ja kuulon kautta. Kuuloviesti 8/1998 b

Viittomakielen osaaminen nopeuttaa kirjoittajan mukaan puhutun kielen oppimista. Tässä huomioitavaa on myös paitsi vanhempien asettaminen ikään kuin lapsen kielen portinvartijaksi, myös toisen nimeämättömän tahon velvoittaminen vanhempien opettamiseen.

Toinen keskeinen teema on perheiden itsemääräämisoikeus. Vahvoista kannanotoistaan huolimatta liitot eivät ratkaise yhdenkään lapsen implantointia – joskin näillä kannanotoilla on vaikutusta todellisiin päätöksentekijöihin, lasten vanhempiin. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ja Kuurojen Liitto toteavat tämän selvästi:

Kuurojen Liitto ei missään yhteydessä kiellä eikä estä keneltäkään mitään. Ihmisillä on oikeus valita. Kuurojen Lehti 6/1998

Liittomme (KLVL) tehtävä ei ole tuomita ketään eikä päättää yhdenkään yksittäisen perheen asioista. Jokainen perhe tekee ratkaisunsa viimekädessä itse. Nappi 5/1996 a

Vaikka liitot ovat julkistaneet omat sisäkorvaistutetta vastustavat kannanotonsa ja liittojen jäsenistö on käyttänyt voimakasta kieltä sisäkorvaistutetta vastustaessaan, myöntää kumpikin liitto viimekädessä kunnioittavansa perheiden autonomiaa ratkaisun suhteen. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto toivottaa toimintaansa tervetulleeksi myös sellaiset perheet, jotka päätyvät liiton julkisen kannan suhteen vastakkaiseen ratkaisuun:

Toiminnassamme on tähän asti ollut mukana sekä huonokuuloisten, kuulomonivammaisten ja kuurojen lasten perheitä. Emme tule rajoittamaan myöskään implantoitujen lasten ja heidän perheidensä mukana oloa tai mukaan tuloa. Nappi 5/1996 a

Liitto korostaa sitä, ettei jo valmiiksi pientä ryhmää ole järkevää hajottaa entistä pienempiin ryhmittymiin:

Kuulovammaisten lasten joukko on pieni, ja tämän pienen ryhmän sisällä on hyvin erilaisia tarpeita. Mutta kaikille yhteisiäkin hoidettavia asioita on paljon, joten ketään ei ole varaa jättää ryhmän ulkopuolelle. Nappi 5/1996 a

Vaikka kuurojen lasten parhaista kuntoutusmenetelmistä ollaan eri mieltä, on lasten etua helpoin kuitenkin ajaa suurella joukolla.

Kirjoituksissa pohditaan vanhempien tilannetta vaikean ratkaisun edessä, ja toivotaan heidän vuokseen keskusteluosapuolilta kohtuullisuutta lausunnoissaan:

Monille (vanhemmille) päätöksen tekeminen ja eri puolten harkitseminen on aikaa vievä vaikea prosessi. Osalle se on ollut elämän vaikeimpia päätöksiä, riippumatta siitä kummin päin valitsivat. Lapsensa tulevaisuutta he ajattelevat todella tarkkaan ja laajasti. --- Antakaamme kuullekin perheelle, vanhemmille, rauha päätää niin kuin parhaaksi näkevät, pyrkimättä heitä epäasiallisesti pelottelemaan itsemurhilla tai tuputtamalla heille liian ruusunpunaisia kuvitelmia implantin vaikutuksista. Nappi 4/1997

Kirjoittaja kuvaa vanhempien asemaa ja ristiriitaisen informaation varassa tehtävää päätöstä erittäin vaikeiksi. Henkilö ei kirjoita kuuron lapsen vanhemman, minkään liiton edustajan tai toisaalta lääkärinkään asemassa. Asiaa objektiivisesti tarkastelevan on kenties helppo nähdä asia kiihkottomasti kaikissa harmaan sävyissään ja tunnistaa keskustelun hetkittäinen yliampuvuus.

Vanhempien kyky tehdä lapsen kannalta järkevä ratkaisu edellyttää monipuolista tietoa monenlaisista näkökulmista. Seuraavat sitaatit peräänkuuluttavat vanhempien oikeutta laajaan tietopohjaan:

Myös vanhempien tehdessä päätöstä lapsen implantoinnista, heillä on oltava kaikki se tieto implantista ja perehtyneisyys kuulovammaisuuteen ja viittomakieleen, mikä on mahdollista, jotta he eivät joudu tekemään päätöstä yksipuolisen, puutteellisen tiedon valossa. Nappi 5/1996 b

Kuulovammaisten lasten vanhemmille on turvattava mahdollisuus kaikkeen saatavilla olevaan julkaistuun ja kokemusperäiseen tietoon kuulovammaisuudesta. Perheellä pitää olla ratkaisujensa pohjaksi riittävästi tietoa voidakseen hyödyntää olemassaolevia kuntoutusmuotoja lapsen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Nappi 6/1998

Kirjoittajat toivovat vanhemmille mahdollisimman laajaa tietopohjaa päätöksentekoa helpottamaan, mutta eivät varsinaisesti kuitenkaan osoita mitään tiettyä tahoja tiedonlevitysvetvölliseksi.

Eräs tapa suhtautua istutekeskusteluun on ”aika näyttää” -näkökulma ja keskusteluun kannustaminen. Etenkin keskustelun alkuvuosina Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ilmaisi odottavaa mielialaa:

Sisäkorvaproteesiasia ei ole yksiselitteinen tai selvä. Tällä hetkellä olemme liitossa kuulostelevalla kannalla. Nappi 5/1996 a

Seuraamme intensiivisesti kehitystä ja arvioimme tilannetta tarvittaessa uudelleen. Nappi 5/1996 d

Nämä kirjoittajat ottavat ikään kuin askeleen taaksepäin ja pyrkivät lieventämään keskustelun sävyä. Istutekysymystä ei nähdä yksinkertaisena tai helppona, ja moniäänisen keskustelun nähdään olevan tie oikeiden ratkaisujen äärelle. Kielteisen kannan istuteleikkauksiin ilmaisseet Kuurojen Liitto ja Kuulovammaisten Vanhempien Liitto kannustavat erityisesti tällaiseen yhteiseen keskusteluun.

--- Kuurojen Liitto pitää tärkeänä, että leikkauksista käydään Suomessakin laajaa keskustelua kuurojen lasten vanhempien, lääkäreiden ja muiden asiaan liittyvien tahojen välillä. Kuurojen Lehti 1–2/1997.

Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry edellyttää, että ennen kuin lasten ja nuorten sisäkorvaproteesileikkaukset aloitetaan, Suomessa käynnistetään lääkäreiden ja muun kuntoutus-henkilöstön sekä vanhempien ja kuulovammaisjärjestöjen välillä arvokeskustelu, jotta leikkauspäätöksiä ei tehtäisi vain lääketieteellisin perustein. Nappi 5/1996 b

Myönteistä kantaa edustava Kuulonhuoltoliitto pitää tärkeänä, että jokaisen lapsen ja perheen tapausta pohditaan erikseen:

Kuulonhuoltoliitto suhtautuu myös syntymäkuurojen leikkausten aloittamiseen Suomessa periaatteessa myönteisesti, mutta korostaa, että jokainen tapaus on harkittava huolellisesti. Kuuloviesti 8/1996

Tällaiset keskusteluun kannustavat harmaan sävyjä edustavat kommentit ovat tulevaisuuden kannalta hedelmällisimpiä. Kun kaikki osapuolet myöntävät, että oma kanta ei ehkä olekaan kiveen hakattu, voi keskustelu jatkua. Voimakkaista lausunnoista huolimatta tilanne ei ole aivan selvä eikä aihe loppuun koluttu.

Lapsen etua esisopimuksena tarkastelevassa luvussa todettiin, että samaa motiivia käytetään aineistossa perustelemaan keskenään ristiriitaisia näkemyksiä. Lapsen edun ajaminen näkyy kuitenkin myös neutraalimmissa, kompromisseja hakemaan pyrkivissä lausunnoissa. Seuraavassa sitaatissa korostuu lapsen oikeus kieleen riippumatta kieli- ja kuntoutusmuodosta:

Jokaisen lapsen kielenkehittyminen on turvattava ikätasoaan vastaavaksi riippumatta siitä, mitkä kuntoutusmuodot nyt ja tulevaisuudessa valitaan. Nappi 6/1998

Lapsen etu nostetaan sisäkorvaistutekeskustelun yläpuolelle ikään kuin ehdoksi, jonka on täytyttävä, valittiin kuntoutusmuodoksi mikä hyvänsä. Myös seuraava sitaatti kuvaa lapsen etua kuntoutusvalintoja tekevien ohjenuorana:

Miksi pitäisi vain yksi tapa, kun voi valita monta, kaikki ne, jotka antavat lapelle tunteen, että minua rakastetaan, minusta välitetään että minut hyväksytään tällaisena kuin minä olen. Nappi 3/1999a

Oikeus kieleen ja kokemukseen rakastetuksi tulemisesta ovat kirjoitusten perusteella lapsen ehdottomia oikeuksia ja samalla aikuisen ehdottomia velvollisuuksia. Näiden ehtojen täyttymisellä ei tarvitse olla mitään tekemistä sen kanssa, millaiseen ratkaisuun sisäkorvaistutteen suhteen päädytään.

Yhteenveto

Vaikka aineistossani on esiintynyt voimakasta kahtiajakautumista, ovat ainekset myös yhteistyöhön olleet koko ajan olemassa. Aineistossa on lukuisia esimerkkejä siitä, kuinka keskustelun osapuolet rakentavat siltoja jyrkästikin eroavien kantojen välille. Kielikysymystä ei nähdä ehdottomana, eikä puheen tarvitse syrjäyttää viittomakieltä istutetekuntoutuksessa. Parhaimmillaan ne jopa tukevat toisiaan.

Kirjoituksissa korostetaan vanhempien ja perheiden autonomiaa ratkaisuihinsa. Vahvoista kannoistaan huolimatta liitot kunnioittavat yksilöllisiä valintoja eivätkä rohkaise automaattiseen istutteen hylkäämiseen ja kehitystyön lopettamiseen tai toisaalta kaikkien kuurojen lasten ”liukuhinnaimplantaatioon” ilman yksilöllistä harkintaa. Kirjoittajat luovat kuvaa kaikkien kuurojen lasten kanssa tekemisissä olevien seilaamisesta tavallaan samassa veneessä ja korostavat, ettei pientä ryhmää ole tarkoituksenmukaista jakaa enää pienempiin leireihin.

Istuteteksymyksen myönnetään oleva vaikea ja monitahoinen, eikä yksiselitteisiä vastauksia ole helppo saada. Kirjoittajat toivovat vanhemmille rauhaa pohtia asiaa neutraalin ja ideologian värittämättömän tiedon valossa. Tällaisen puolueettoman tiedon lisäksi kaivataan avointa arvokeskustelua. Tämän on kiinnostavaa, sillä toive esitetään

osana juuri käynnissä olevaa arvojakin käsittelevää keskustelua. Yksi tulkintatapa olisi nähdä toive keskustelusta itse asiassa toiveena keskustelun sävyn muuttumisesta. Erityisesti Kuurojen Lasten Vanhempien Liiton teksteissä ilmenee odottavaa mielialaa ja valmiutta omien lausuntojen muuttamiseen tutkimustiedon lisääntyessä.

Tällainen ehdottomista rintamalinjoista luopuva puhe on rohkaisevaa ja se korottaa lapsen edun kaikkia aikuisten intressejä ylemmäksi. Mikään poliittinen, ideologinen tai kulttuurinen motiivi ei voi mennä lapsen edun ohi. Kun analyysin alussa tarkastelin sitä, miten lapsen etua käytetään aineistossa päinvastaisten kantojen perusteluun ja rintamajakojen vahvistamiseen, totean nyt sitä käytettävän myös näiden rintamien purkamiseen ja kompromissien rakentamiseen.

6 YHTEENVETO JA POHDINTA

Analyysiprosessi oli mielenkiintoinen ja innostava. Välillä huomasin lukevani tekstejä suu auki ja kulmakarvat koholla, joskus nauroin ääneen. Monet tekstit tuntuvat vuosia julkaisemisensa jälkeen luettuina pateettisuudessaan ja yliampuudessaan huvittavilta. Toisaalta kirjava kielenkäyttö kuvastaa keskustelun intensiteettiä. Sisäkorvaistutokeskustelu ei ollut 1990-luvulla neutraali kahvipöydän puheenaihe, josta vaihdettiin ohimennen muutamia ajatuksia. On selvää, että aihe on herättänyt sekä sisäkorvaistutetta kannattavissa että sitä vastustavissa kirjoittajissa vahvoja tunteita, jotka ovat motivoineet ihmisiä osallistumaan julkiseenkin keskusteluun. Kenties tunteet puhuvat kirjoituksissakin joskus niin kutsuttua järjen ääntä lujempaa. Tutkielmani päätösluvussa vedän yhteen retorisen analyysin tuloksia. Pohdin myös sitä, millaista todellisuuskuvaa käytetty retoriikka heijastaa ja erityisesti kuurouden erilaisia määritelmiä aineistossa. Lopuksi arvioin aineistooni ja sen analyysiin liittyviä rajoitteita.

6.1 Tulosten yhteenveto retoriikan näkökulmasta

Retorinen analyysi osoittautui hedelmälliseksi valinnaksi aineistoni analyysiin. Tarkastelun kohteeksi valitsemiani retorisia keinoja käytettiin teksteissä paljon ja värikkäästi. Monin paikoin tekstit olivat niin täynnä kielen keinoilla vaikuttamista, että samoja sitaatteja olisi voinut analysoida monen keinoon näkökulmasta. Pyrin valitsemaan tarkastelun kohteeksi aina sen retorisen keinoon, joka sitaatissa päällimmäisenä herätti kiinnostukseni.

Esisopimukset eivät varsinaisesti kuulu retoristen keinojen joukkoon. Ne ovat kuitenkin keskeinen osa perlemanilaista retoriikan analyysiä (Perelman 1996) ja omassa aineistossanikin oleellinen pohjavire. Lapsen etu motivoi kaikkia kirjoittajia riippumatta heidän suhtautumisestaan sisäkorvaistutteeeseen. Mahdollisuuspuheessa lapsen edun nähdään toteutuvan sisäkorvaimplantaation yhteydessä, kun lapsi pääsee pois äänettömästä maailmasta kuulevien keskuuteen. Kuulon ja puhetaidon nähdään helpottavan yhteiskuntaan integroitumista ja avaavan elämään muuten epätodennäköisiä mahdollisuuksia. Pienenkin kuulokyvyn kuvataan lisäävän lapsen turvallisuutta. Istutekuntoutus kuvataan helppona eikä sen nähdä uhkaavan lapsen identiteetin kehitystä.

Uhkapuheessa näkemys lapsen edusta on hyvin erilainen. Kuulevaan maailman integroituminen ei näyttäytyä lainkaan vaivattomana ja sisäkorvaistutteen tuoma hyöty sen

sijaan pienenä. Suurten ja tuloksiltaan epävarmojen ponnistelujen vaatiminen lapselta nähdään epäeettiseksi. Uhkapuheessa korostetaan esteetöntä kommunikaatiota lapsen edun takaajana ja viittomakieli nähdään avaimena siihen. Uhkapuheessa esitetään myös vaatimus lapsen hyväksymisestä sellaisenaan, ilman että tätä pyrittäisiin muuttamaan toisenlaiseksi. Sisäkorvaistute viestii kirjoittajien mukaan kyvyttömyydestä kohdata kuuroa lasta omana itsenään, ja tämä puolestaan koetaan vakavaksi uhaksi lapsen identiteetille.

Jotta keskenään päinvastaiset kannat – sisäkorvaistutteen kannattaminen ja vastustaminen – olisivat mahdollisia, edellyttää se hyvin erilaisia käsityksiä kuuroudesta. Kategorisointia käytetään aineistossa luomaan kirjoittajan käsityksenmukaista kuvaa kuuroudesta, kuulevista ja viittomakielestä. Mahdollisuuspuheessa kuurous rakentuu negatiivissävytteisenä ja ongelmallisena tilana. Se rajoittaa ihmisen elämää suuresti ja luo esteitä normaalille elämälle. Viittomakielen ei nähdä riittävän elämässä selviytymiseen eikä sitä aina nähdä edes oikeana kielenä puhuttujen kielten rinnalla. Mahdollisuuspuheessa kuulevien enemmistö esitetään normina ja osallisuus siihen hyvän elämän edellytyksenä.

Uhkapuheessa samat kategoriat saavat hyvin erilaisia sisältöjä. Kirjoittajat kuvaavat kuuroutta kokonaisvaltaisena identiteettinä ja ominaisuutena, josta koetaan jopa ylpeyttä. Kirjoittajat sanoutuvat irti kuurouden vammaismäärittelystä ja tulkitsevat kuurot ryhmänä ennemminkin kielivähemmistöksi. Osa kirjoittajista kuvaa kuuroutta ominaisuutena, joka ei mitenkään estä normaalia elämää ja jota ei siksi ole tarvetta yrittääkään parantaa tai poistaa. Uhkapuheessa kuurous määrittyy monesti myös kuulevien asenteiden kautta. Kuurot kuvataan väheksyttynä ja alistettuna ihmisryhmänä, joka ei ole saanut koskaan elää rauhassa kuulevien sorrolta tai hyväntahtoisiltakaan yrityksiltä muuttaa kuuroja enemmän kuulevien kaltaisiksi.

Mahdollisuus- ja uhkapuheen erilaiset tavat tulkita kuuroutta ja lapsen etua heijastuvat siihen, millaisten tahojen kanssa liittoudutaan omaa kantaa puolustettaessa ja millaisia kirjoittajien omia positioita korostetaan. Mahdollisuuspuheessa asiantuntijuus ja oikeus kuuron lapsen edun määrittelyyn kuvataan lääkäreille ja lääketieteen tutkijoille. Heidän sanaansa vetoamalla haetaan vahvistusta mahdollisuuspuheen ajatukselle sisäkorvaistutteesta lapsen etuna. On luonnollista, että kuurouden ongelmallisena vammana tulkitsevat pitävät parhaana lapsen edun ajajana tahoja, jotka pyrkivät korjaamaan lapsen

viallista kehoa. Lääkärit ja tutkijat osallistuvat keskusteluun vahvasti mahdollisuuspuheen perspektiivistä ja heidän arvovaltaiset asemansa herättävät lukijassa luottamusta myös esitettyihin näkemyksiin. Paikoin mahdollisuuspuhetta tuottavat kirjoittajat pyrkivät vetoamaan lukijaan sanomalla sisäkorvaimplantaation olevan myös kuurojen lasten kuulevien vanhempien tahto. Tämä on kuitenkin ristiriidassa aineistossani esitettyihin vanhempien omiin lausuntoihin, jotka poikkeuksetta edustavat uhkapuhetta.

Uhkapuheen kirjoittajat vetoavat useaan kertaan tieteeseen puolustaessaan kielteistä kantaansa sisäkorvaistutteeseen. Kirjoittajien mukaan tiede ei ole kyennyt osoittamaan sisäkorvaistutteen hyödyllisyyttä, ja myönteisiä tuloksia saaneet tutkimukset leimataan epäluotettaviksi. Uhkapuheessa tyypillistä on myös vahvan yksimielisyyskuvan rakentaminen kielteisen sisäkorvaistuttekannan ympärille. Asiantuntijuus rakentuu uhkapuheessa erilaisten teemojen ympärille kuin mahdollisuuspuheessa. Kun mahdollisuuspuheessa asiantuntijuuden ytimessä on kuurouden parantaminen, perustuu uhkapuheen asiantuntijuus kuurona elämiseen ja kuurouden tuntemiseen kulttuurin, kielen ja kuurojen yhteisön näkökulmasta. Erityisesti kuurojen itsensä ja heidän vanhempiansa kuvataan tuntevan näitä teemoja. Vanhempien sanotaan olevan kuurojen lastensa edun ja perheiden arkielämän parhaita asiantuntijoita, ja kun heidän kantansa sisäkorvaistutteeseen on kielteinen, houkuttelee se lukijaakin kielteiselle kannalle.

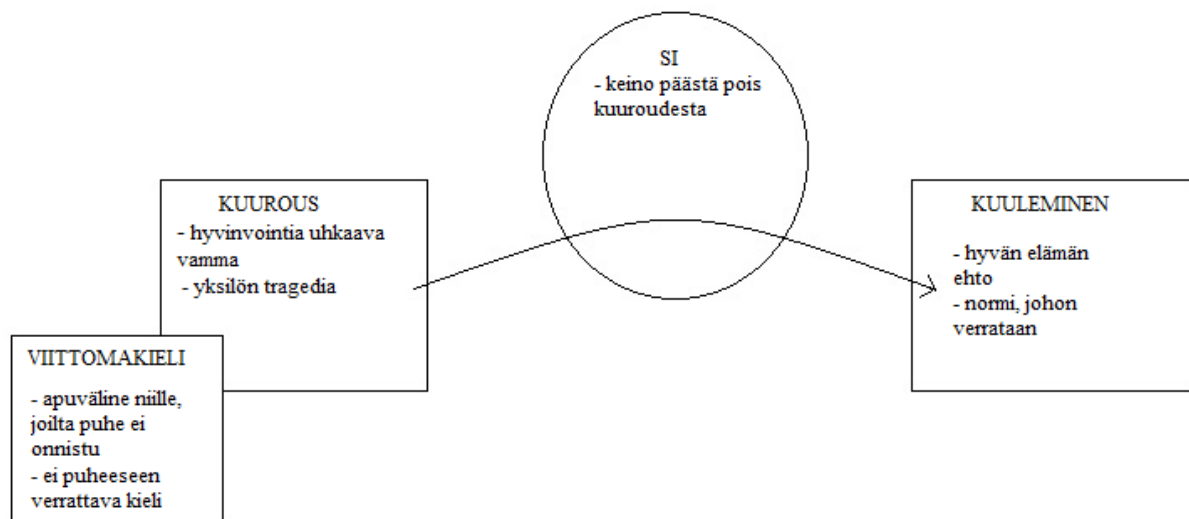
Värittävät ilmaukset, tunteisiin vetoaminen ja kontrastiparit ovat kaikki tapoja kuvata ja rakentaa todellisuutta kirjoittajan mielen mukaiseksi. Aineistossani niiden avulla vahvistetaan jo edellä käsiteltyjä kuurouden kategorioita sekä niistä seuraavia vaihtelevia käsityksiä lapsen edun mukaisesta kuntoutuksesta. Mahdollisuuspuheessa näitä keinoja käytetään lisäksi kuvailemaan istutteen vastustajien kantaa paheksuttavana ja kummallisena. Kuurot lapset kuvataan viattomina olentoina, joiden tulevaisuus ja hyvinvointi on istutepäätöksen tekevien vanhempien käsissä. Myönteinen päätös kuvataan ainoaksi perusteltavissa olevaksi ja eettisesti kestäväksi ratkaisuksi.

Uhkapuheessa värittäviä ilmauksia, tunteisiin vetoamista ja kontrastipareja käytetään luomaan hyvin erilaista kuvaa keskustelun kohteena olevista asioista. Päinvastoin kuin mahdollisuuspuheessa, jossa istute nähdään normaalin ja hyvän elämän ehtona, kuvaillaan uhkapuheessa sisäkorvaistutteen vaarantavan normaalin ja onnellisen lapsuuden. Kuuroista lapsista luodaan kuvaa taloudellisen riiston ja kielellisen kansanmurhan uhreina, joiden

edusta ei suuri enemmistö ole kiinnostunut. Kun mahdollisuuspuheessa perheen eduksi kuvataan yhteinen kieli, painotetaan uhkapuheessa vanhempien velvollisuutta opetella lapsensa luonnollinen kieli ja näin tarjota tälle mahdollisuus esteettömään kommunikaatioon. Sekä lapsen että perheen etu toteutuu mahdollisuuspuheen näkökulmasta hyväksymällä lapsen erilaisuus ja sopeutumalla siihen.

6.2 Uhka- ja mahdollisuuspuheen sisältö

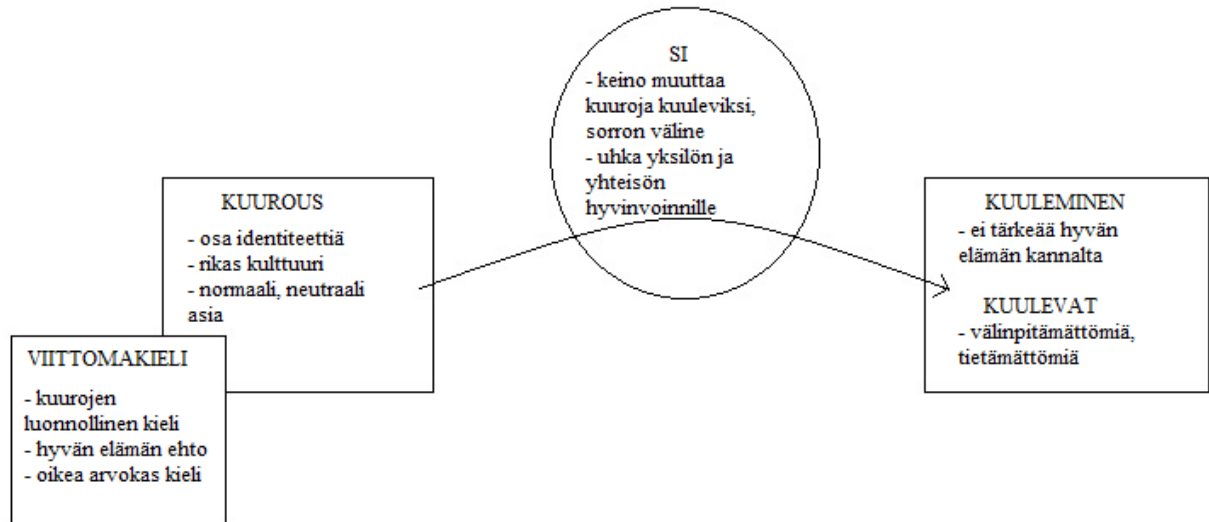
Kielen tarkastelu paljastaa kirjoittajan ajatuksista paljon, ja analysoimalla aineistossa käytettyä retoriikkaa hahmottuu samalla todellisuuskuva niiden taustalla. Mahdollisuus- ja uhkapuheessa toistuvat samat aihealueet, mutta niitä käsitellään hyvin erilaisista näkökulmista. Olen hahmotellut mahdollisuus- ja uhkapuheessa esitettyjä tulkintoja kuuroudesta ja kuuroista, viittomakielestä, kuulevien enemmistöstä sekä sisäkorvaistutteesta kahden kaavion avulla. Pyrin näillä kaaviolla tiivistämään sen, mitä mahdollisuus- ja uhkapuheessa sanotaan keskustelun oleellisista kysymyksistä. Kaavioiden rakenne on sama, mutta teemojen saamat sisällöt eroavat toisistaan jyrkästi.

Kuvio 1: Mahdollisuuspuheen tulkinnat kuuroudesta, viittomakielestä, kuulevista ja SI:sta

Kuurojen ryhmä saa mahdollisuuspuheessa negatiivisia määritelmiä. Kuurous nähdään kehon puutteellisuutena ja vamma, joka heikentää yksilön hyvinvointia ja mahdollisuuksia elämässä. Viittomakieli saa apuvälineen roolin, eikä sitä välttämättä nähdä oikeana kielenä lainkaan. Kuulevien valtaväestö esitetään mahdollisuuspuheessa normina, johon kuulumalla tavallinen elämä on mahdollista. Kuuleminen takaa täydet

mahdollisuudet elämässä, ja sisäkorvaistute toimii ikään kuin porttina kuurouden tilasta kuulevien maailmaan. Sisäkorvaistutteen nähdään parantavan kuuron lapsen ja tämän perheen hyvinvointia monella tapaa.

Kuvio 2: Uhkapuheen tulkinnat kuuroudesta, viittomakielestä, kuulevista ja SI:sta

Uhkapuheessa samat teemat värittyvät hyvin eri tavalla. Kuurous nähdään identiteettinä ja rikkautena ja kuurot arvokkaana kieli- ja kulttuuriryhmänä, tai sitten kuurous tuotetaan normaalina ja neutraalina ominaisuutena, jossa ei niin sanotusti ”ole mitään ihmeellistä”. Uhkapuheessa viittomakieltä pidetään todellisena kielenä, ja sen sanotaan olevan kuurojen luonnollinen kieli. Viittomakielen nähdään mahdollistavan normaalin ja hyvän elämän kuuroille. Kuulevat tuotetaan uhkapuheessa erilaisuutta ymmärtämättöminä, välinpitämättöminä ja tietämättöminä ja heidän nähdään sortavan kuurojen yhteisöä. Sisäkorvaistute on uhkapuheessa yksi keino sulauttaa kuuroja kuulevien enemmistöön ja poistaa vaikeasti hyväksyttävää erilaisuutta. Sisäkorvaistutetta pidetään uhkana kuuron lapsen, tämän kuulevan perheen ja koko kuurojen yhteisön hyvinvoinnille.

6.3 Kuurouden määrittely keskustelun ytimessä

Kategorisointi nousi analyysiä tehdessäni oleelliseen rooliin aineiston luokittelijana. Erityisesti kuuroutta koskevat kategoriat nousivat ikään kuin otsikkotasolle muun analyysin ja retoristen keinojen tarkastelun suhteen. Lähes kaikkien keskustelun

ydinteemojen on mahdollista nähdä palautuvan kysymykseen kuurouden olemuksesta ja suurinta osaa tarkastelemistani retorisisista keinoista käytetään luomaan ja vahvistamaan kuva kuuroudesta tietynlaisena ilmiönä. Päinvastoin ajateltuna erilaiset kuurouskuvat tuottavat erilaista kieltä kuuroudesta. Tavat hahmottaa kuuroutta vaikuttavat suoraan kirjoittajan tapaan suhtautua myös sisäkorvaistutukseen. Retoristen keinojen analyysin yhteydessä tarkastelin kategorisointia uhan ja mahdollisuuden näkökulmasta, mutta aineistossa tuotettuja kategorioita on mahdollista analysoida toisinkin.

Hahmotan tässä käydyssä keskustelun rakentuvan kolmen kuurouden tulkintatavan varaan. Sisäkorvaistutukseen mahdollisuutena suhtautuvissa puheenvuoroissa kuurous näyttäytyy medikalistisen ajattelun mukaisena vammaana, vikana lapsen kehossa ja hyvinvointia uhkaavana ongelmana. Lapsen edun mukaista on silloin pyrkiä korjaamaan vika kehossa ja palauttaa lapselle mahdollisuudet normaaliin elämään kuulevien keskuudessa. Sisäkorvaistute näyttäytyy tällaisen mahdollisuuden tarjoajana. Markku Jokisen (2000, 88–89) nimeämän kliinis-patologisen näkökulman voi tulkita synonyyminä medikalistiselle vammaistulkinnalle.

Toinen aineistossani keskeinen tapa kuvata kuuroutta on vammaisuuden kieltäminen kuurouden määrittäjänä kokonaan ja kuurouden nimeäminen kielivähemmistöksi. Tällöin kuurous kuvataan positiivisena asiana, josta voi kokea ylpeyttä. Kuuron lapsen edun mukaista tästä näkökulmasta on mahdollista tälle viittomakielisyyden ja osallisuuden yhteisöön. Sisäkorvaistuteleikkauksen koetaan uhkaavan kuuron lapsen ja koko kuurojen yhteisön tulevaisuutta ja hyvinvointia ja se tulkitaan jatkumoksi kuulevien vuosisatoja vanhalle pyrkimykselle muuttaa kuuroja kaltaiseksi. Kielivähemmistönäkökulman voi nähdä rinnakkaiseksi Jokisen (2000, 88–89) sosiolingvistiselle kuurouden tulkinnalle.

Kielivähemmistötulkinnassa kiinnostavaa on sitä tuottavien kirjoittajien selväsanainen irtisanoutuminen vammaisuudesta. Kuurojen historian ja myös sisäkorvaistutekeskustelun kontekstissa se on helppo ymmärtää haluksi vastustaa kuulevien omista näkökulmistaan tekemiä määrittelyjä kuuroista ja kuuroudesta. Samalla voidaan kuitenkin pohtia sitä, mitä tullaan sanoneeksi vammaisuudesta sekä muista vammaisryhmistä, kun oma ryhmä halutaan rajata niin selvästi näistä erilleen. Kielivähemmistönäkökulmaa korostavat kirjoittajat tarkastelevat vammaisuutta medikalistisen kehyksen kautta ja vammaisuus saa heidän teksteissään kielteisiä ja yksilön ominaisuuksiin liittyviä määreitä. Ne kirjoittajat,

jotka erottavat kuurot vammaisten joukosta tuntuvat siis pitävän vammaa kielteisenä yksilön ominaisuutena, jota tuleekin pyrkiä parantamaan, mutta kieltävät voimakkaasti kuurouden olevan tällainen ominaisuus.

Kolmannen ja edellisiä vähemmän selvän kuurouden tulkintatavan olen nimennyt väärinymmärtämisen kategoriaksi. Siinä kuurous kuvataan ikään kuin ominaisuutena, joka ympäristön olosuhteista ja asenteista johtuen on muuttunut ongelmalliseksi. Monet kuurot kirjoittajat kuvaavat kuulevien asenteita kuurojen heikon aseman taustalla ja toisaalta korostavat viittomakielen ja kuurojen omien organisaatioiden roolia normaalin hyvän elämän mahdollistajina. Moni uhkapuhetta tuottava kirjoittaja kuvaa kuurojen huonoa asemaa yhteiskunnassa, mutta yksikään ei sano kuuroutensa sinänsä olevan mikään ongelma. Myös kuurojen lasten vanhempien esittämien mielipiteiden vanhempien roolista kuuron lapsen hyvinvoinnin turvaajana voi ajatella vahvistavan sitä kuvaa, että kuulon puute ei sinänsä uhkaa lapsen hyvinvointia, vaan se miten kuuroon lapseen suhtaudutaan. Tässä mielessä väärinymmärtämisen kategoria saa vahvoja vaikutteita sosiaalisesta vammaisuuden tulkinnasta.

Liitän väärinymmärtämisen kategoriaan myös ne puheenvuorot, joissa etenkin vanhemmat peräänkuuluttavat lapsen hyväksymistä sellaisena kuin tämä on, kaikkine puutteineen ja vajavaisuuksineen. Kuuroutta voidaan siis väärinymmärtämisen kategoriassa pitää myös jonkinlaisena puutteena, joka ei kuitenkaan oikeuta pyrkimystä lapsen muuttamisesta toisenlaiseksi. Vanhempien vastuulla on sopeutua itse lapsensa tilanteeseen ja muun muassa opiskella viittomakieltä, jotta kommunikaatio lapsen kanssa onnistuisi. Lapsi ei ole väärinymmärtämisen kategoriassa se jonka pitää muuttua, vaan ympäristö. Sisäkorvaistute määritetty tässä tulkintakehyksessä uhaksi yhtäältä kuurojen yhteisölle, joka hyötyisi enemmän viittomakielen aseman parantamisesta ja yhteiskunnallisen tasa-arvon lisäämisestä ja toisaalta kuuron lapsen oikeudelle olla oma itsensä ja tulla sellaisenaan hyväksytyksi. Seuraavassa taulukossa tiivistän kuurouden tulkintatavan yhteyden näkemykseen lapsen edusta ja sitä kautta sisäkorvaistutuksesta.

	<i>Kuurous medikalitisenä vamma</i>	<i>Kuurous kielivähemmistönä</i>	<i>Kuurous väärinymmärrettynä ominaisuutena</i>
<i>Lapsen etu</i>	<i>Viallisen kehon korjaaminen</i>	<i>”Kuurojen jättäminen rauhaan”</i>	<i>Kuurojen aseman parantaminen, lapsen hyväksyminen</i>
<i>Suhde sisäkorvaistutteeseen</i>	<i>Mahdollisuus</i>	<i>Uhka</i>	<i>Uhka</i>

Taulukko 2: Kuurouden tulkintatapojen vaikutus näkemykseen lapsen edusta ja sisäkorvaistutteesta

Tässä hahmotustavassa aineistoa ja kuurouden kategoriointia ei ensisijaisesti jaakaan mahdollisuus- ja uhkapuhe, vaan erilaiset tavat tulkita kuuroutta. Nämä tavat perustelevat sisäkorvaistutteen näkemistä joko mahdollisuutena tai uhkana. Kuvasin analyysiluvun alussa, kuinka jo alustava tutustuminen aineistoon sai minut hahmottamaan tekstien mahdollisuus- ja uhkaperspektiivit jo ennen varsinaista retoriikka-analyysin tekoa. Nyt analyysinteon jälkeen hahmotan aineistoa entistä paremmin ja huomaan sisäkorvaistutteeseen liittyvien mahdollisuuden ja uhan näkökulmien liittyvän juuri kysymykseen kuurouden olemuksesta. Uhan ja mahdollisuuden kategoriat eivät siis ole aineiston perimmäinen jakautumisen peruste, vaan seurausta erilaisista kuurouden tulkinnoista.

Voimakkaat näkemyserot keskustelun kohteena olevasta asiasta synnyttävät isoja haasteita keskusteluun. Lehtikirjoittelua tarkasteltaessa jää vahva tunne siitä, että keskustelijat eivät kohtaa toisiaan. Toiset puhuvat vammasta ja velvollisuudesta auttaa apua tarvitsevia ja toiset arvokkaasta kielivähemmistöstä ja yksilön oikeudesta olla kuuro. Retoriikka-analyysin kielellä voisi sanoa istutteen kannattajien ja vastustajien esisopimusten kuurouden olemuksesta olevan hyvin erilaisia. Kun puheenvuorot rakennetaan keskenään täysin erilaisille lähtökohdille, on selvää, ettei keskustelu kehity kovin hedelmälliseksi. Asian voisi ilmaista myös puhumalla erilaisista kuurouden konstruktioista keskustelun ydinkysymyksenä. Kenneth Gergenin mukaan (2009, 32) yhteistyön edellytys on eri osapuolten samanlainen käsitys todellisuudesta. Jos toinen puhuu henkivoimista ja pyhistä puista ja toinen neuroneista ja synapseista, ei yhteistä maaperää rakentavalle keskustelulle ole helppo löytää. (Mt.) Hetkittäin 1990-luvun lopun sisäkorvaistutekeskustelun osapuolet tuntuvat olevan yhtä kaukana toisistaan.

Erilaiset näkökulmat kuurouteen ja kuurojen kuntoutukseen synnyttävät aineistossa kärkeviä kommentteja eri mieltä olevista. Vaikka aineistossa on viitteitä myös kaikille yhteisistä huolenaiheista ja yhteistyöhalukkuudesta kuurojen lasten parhaan saavuttamiseksi, tuntuu keskustelun osapuolten olevan hetkittäin vaikea ymmärtää toisiaan. Mahdollisuuspuhetta tuottavat kirjoittajat kokevat istutteen vastustajat ajatuksiltaan rajoittuneina ja heidän toiminnan kuurojen lasten elämää tietoisesti haittaavana ja rajoittavana. Uhkapuheessa istutteen kannattajat kuvataan tietämättöminä, välinpitämättöminä ja jopa kuuroja tietoisesti sortavina. Joidenkin kuulevien kuvataan ”hurahtaneen” ajatukseen kuurojen muuttamisesta kuuleviksi.

Sisäkorvaistutetta käsittelevässä luvussa kolme kirjoitin siitä, kuinka nykypäivää lähestyttäessä kuilu eri kantaa edustavien välillä on kaventunut ja monien eri tahojen yhteistyö kuurojen lasten edun ajamiseksi on lisääntynyt. Tämä on totta kuulovamma-alan sisällä, mutta edelleenkin muilla foorumeilla ei ole tavatonta kuulla samankaltaisia puheenvuoroja kuin noin viisitoista vuotta vanhassa aineistossani. Vuonna 2012 sanomalehti Keskisuomalaisen verkkosivulla kuuroudesta, sisäkorvaistutuksesta ja viittomakielestä käyty vilkas keskustelu (<http://www.ksml.fi/yhteiso/keskustelu/posts/list/55641.htm>) seurasi monin tavoin 1990-luvun keskustelun kulkua. Kuurouden määritelmästä väännettiin kättä aivan samaan tapaan kuin yli 15 vuotta sittenkin:

Olen pahoillani, mutta EN haluaisi edes olla kuuleva. En koe sitä (kuuroutta) rajoitteena, vaan suurena lahjana elämässäni, ja koko (kuuleva) perheeni ajattelee samoin. Nimim. liisasy

Vaikee kuvitella että joku voisi haluta tietentahtoen olla kuuro, jokaisella on varmaan kuuroudestaan niin paljon haittaa, että melkein on häyvytöntä alkaa siitä viitsiä vääntämään. Se on elämää niin paljon hankaloittava vamma, että olisi viisasta pitää matalaa profilia. Nimim. Allsop

Samoin sisäkorvaistute jakoi mielipiteitä hyvin samanlaisin perustein kuin omassa tutkimusaineistossani:

Syntymäkuuroille implanteista ei ole hyötyä, se on vain kiusaamista. Yrittämällä hävittää viittomakieli mielenterveysongelmia sillä saadaan aikaan. Nimim. aolmla

Kuuloimplanteilla (eli sisäkorvaistukkeilla) on saatu erittäin hyviä tuloksia sekä kuulonsa menettäneiden kuulon palauttamisessa että syntymästään saakka kuulovammaisten ns. täyskuurojen kuuloaistin käyttöönottamisessa ja käytössä. Nimim. Visitor.

Nämä pienet välähdykset nykypäivän kuuroutta ja sisäkorvaistutetta koskevasta keskustelusta osoittavat sen, että hiukan vanhemman aineistoni teemat ovat edelleen ajankohtaisia eikä lopullisiin ja kaikkia tyydyttäviin vastauksiin ole vuosien kuluessa päädytty. Tämän yhden esimerkin avulla ei toki voi vetää suuria johtopäätöksiä, mutta Keski-suomalaisen verkkokeskustelun perusteella oma analyysi 1990-luvun keskustelun retoriikasta näyttää sekin monin osin olevan edelleen relevanttia. Kielen keinoilla rakennetaan lukijan käsityksenmukaista kuvaa kuuroudesta ja sitä kautta viittomakielestä ja sisäkorvaistutuksesta, ja hyvin erilaiset käsitykset näistä johtavat keskustelijoiden lähes täydelliseen kohtaamattomuuteen.

6.4 Tutkimuksen arviointi

Tarkastelen tutkielmani vahvuuksia ja rajoituksia kahden pääteeman, aineiston sinänsä ja sen käsittelyn kautta. Aineistoni suhteen suurimpana rajoituksena näyttäytyy mielestäni sen rajaamisen vaatimus. Retoriikka-analyyseissä tekstejä tarkastellaan melko yksityiskohtaiseksi ja silloin aineiston on oltava riittävän pieni. Etenkin Pro gradu -tutkielmassa tämä aineiston rajaamisen vaatimus korostuu. Pyrin rajaamaan järjestölehtien teksteistä aineistooni tekstejä mahdollisimman johdonmukaisesti ja perustellen, mutta sataprosenttisen aukoton ei systeemi ollut. Suurta osaa teksteistä ei lehdissä oltu valmiiksi luokiteltu mitenkään, ja jouduin käyttämään omaa harkintaani sen suhteen, täyttääkö teksti aineistolle asettamani vaatimukset. Ulkopuolelle jäi suuri määrä tekstejä, joita analysoimalla kuva keskustelun retoriikasta olisi saattanut muuttua ja laajeta.

Suurin osa aineistostani on luokitteluni mukaan uhkapuheeksi määrittyvää. Tämä on luonnollista, kun kaksi kolmesta tarkastelemastani lehdestä kuuluu julkisesti sisäkorvaistuteleikkauksia vastustaville järjestöille. Se kuitenkin vaikutti analyysiin niin, ettei mahdollisuuspuheen retoriikasta muodostunut aivan yhtä laajaa kuvaa kuin uhkapuheesta. Sisäkorvaistutekeskustelun kokonaisuutta laajemmin ja tarkemmin analysoidakseen olisi aineistoa koottava laajemmin ja etenkin mahdollisuuspuhetta sisältämää aineistoa tulisi olla enemmän. Esimerkiksi lääketieteen julkaisut olisivat todennäköisesti hedelmällistä materiaalia mahdollisuuspuheen tarkempaan analyysiin.

Ajattelin pitkään, että aineistoni suurin heikkous on sen vanhuus. Onkin perusteltua väittää, ettei 1990-luvun kuulovamma-alan järjestölehtien keskustelu vastaa enää nykypäivän järjestöjen kantoja ja näkemyksiä. Pieni katsaus nykypäivän keskusteluun muilla foorumeilla sen sijaan antaa osviittaa siitä, ettei aineistoni ole kuitenkaan täysin vanhentunutta. Samanlaista voimakkaasti latautunutta vuoropuhelua käydään yhä, ja oleellisena perusrakenteena keskustelussa on vieläkin kuurouden erilaiset määritelmät.

Aineiston analyysissä en erottele lehtiä mitenkään, vaan tarkastelen kaikki tekstejä yhtenä aineistokokonaisuutena. En ole tarkastellut sitä, miten erilaisten retoristen keinojen käyttö jakautuu eri lehdissä, tai toisaalta millaisessa suhteessa mahdollisuus- ja uhkapuhe eri lehtien teksteissä on. Tarkoitukseni on ollut tarkastella keskustelua sinänsä ja suhtautua lehtiin vain keskustelun foorumina, ei analyysiin kohteena. Kuitenkin jo aineiston esittelyluvussa käy ilmi, että Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry:n Nappi-lehdessä keskustelua käydään aktiivisimmin.

Analyysivaiheessa minulle konkretisoitui jotain olennaista sosiaalisen konstruktionismin perusajatuksesta. Pohtiessani, teenkö analyysilläni aineistolle oikeutta, en voinut muuta kuin ajatella, että tätä juuri konstruktionismi tarkoittaa: lopullista totuutta ei ole. Muita retorisia keinoja tai eri tekstityyppejä analysoimalla järjestölehtien sisäkorvaistutekeskustelusta olisi saattanut piirtyä erilainen kuva. Kenties myös samaa aineistoa samoilla analyysivälineillä käyttäen olisi joku toinen saanut hiukan erilaisia tuloksia. Oman analyysini tulos on lopulta vain yksi mahdollinen tulkinta 1990-luvun sisäkorvaistutekeskustelusta.

Kuten alussa kirjoitin, olen tutustunut sisäkorvaistutekysymykseen kuurojen yhteisön kautta. Nuorena ja kenties naivinakin idealistina hahmotin asetelman kieliopintojeni alussa melko mustavalkoisena: kuurot hyvä - implantti paha. Myöhemmin, aivan viimeistään tämän tutkielmaproessin aikana olen hahmottanut kysymyksen moniulotteisuuden ja sen, että kuten niin monessa muussakin asiassa, ei yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua ole olemassa. Ymmärrän hyvin monien kuurojen vahvan identifioitumisen kuurojen yhteisöön, kulttuuriin ja viittomakieleen ja kunnioitan aidosti näitä kaikkia. Nähtiin kuurous sitten vammaana tai ei, on sen ympärille kehittynyt mitä rikkain kieli ja kulttuuri, jotka ansaitsevat suojelua. Kuten olen todennut, kurkistus tuohon maailmaan on rikastuttanut minunkin

elämääni. Samalla tiedän, kuinka tärkeässä osassa kuulo ja puhe ovat valtaväestön elämässä ja voin kuvitella, kuinka hullulta kuurojen maailmaa tuntemattoman tuntuu kuulla jonkun sanovan haluavansa vapaaehtoisesti elää ilman niitä. Sympatiani ovat niiden vanhempien puolella, jotka ovat myllertävän keskustelun ympäröiminä pyrkineet tekemään lapsensa kannalta parhaan ratkaisun – heillä ei ole minun oikeuttani tarkastella asiaa ulkopuolisena ja kantaa ottamatta.

7 LÄHTEET

Arvola, Leena: Sisäkorvaistute – uhka ja mahdollisuus. Tarinoita viittomakielestä. Sosiaalipsykologian Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto 2004.

Aula, Maria Kaisa: Lapsiasiavaltuutetun esipuhe. Teoksessa Kiili & Pollari (toim): Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja kommunikointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3.

Bauman, H-Dirksen J: Audism: Exploring the metaphysics of Oppression. Journal of Deaf Studies and Deaf Education vol. 9 no. 2 Oxford University Press 2004. (Saatavana osoitteessa 2004 <http://jdsde.oxfordjournals.org/content/9/2/239.full.pdf>) Viitattu lokakuussa 2012.

Berger, P. & Luckmann, T.: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma. Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila. Gaudeamus, Helsinki 1994.

Bieshold, Horst: Crying hands. Eugenics and deaf people in Nazi Germany. Gallaudet University Press, Washington, D.C. 1999.

Billig, Michael: Ideology and Opinions. Studies in Rhetorical Psychology. SAGE, London 1991.

Branson, J. & Miller, D.: Damned for Their Difference. The Cultural Construction of deaf people as Disabled. Gallaudet university press. Washington, D.C 2002.

Christiansen & Leigh: Cochlear Implants in Children. Ethics and Choices. Gallaudet University Press. Washington D.C 2002.

Corker, Mairian: Deaf and disabled, or deafness disabled? Towards a human right perspective. Open Univerity Press, Buckingham 1998.

Davis, Lennard J.: Postdeafness. Teoksessa Bauman, H-Dirksen L.(toim.): Open Your Eyes. Deaf Studies Talking. University of Minnesota Press 2008.

De Vos, Connie: A Signer's Village in Bali, Indonesia. MINPAKU Anthropology Newsletter No 33, s. 4–5. December 2011. (Saatavana osoitteessa http://pubman.mpdl.mpg.de/pubman/item/escidoc:1334659:4/component/escidoc:1336625/DeVos_2011_A_Signers_Village_in_Bali.pdf) Viitattu marraskuussa 2012.

Gergen, Kenneth: Invitation to Social Constructionism. SAGE, London 2009.

Gertz, Genie: Dysconscious Audism: A Theoretical Proposition. Teoksessa Bauman, H-Dirksen L.(toim.): Open Your Eyes. Deaf Studies Talking. University of Minnesota Press 2008.

Goodwyn, Acredolo & Brown: Impact of symbolic gesturing on early language development. S. 81–103. Journal of Nonverbal Behaviour 24(2), 2000.

Groce, Nora: Everyone Here Spoke Sign Language. Teoksessa Gragory & Hartley (toim.): Constructing Deafness. Printer, London 1991.

Haapanen, Pirkko: Roomalaisten korkein taito. Johdanto antiikin retoriikkaan. Teoksessa: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.): Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere 1996.

Hakala, Kopperi & Nissinen: FILO. Opas aloittelevalle filosofille. Tammi, Helsinki 2001.

Hansson, J. O.: Implant Ethics. J Med Ethics 2005; 31: 519–525. (Saatavana osoitteessa <http://jme.bmj.com/content/31/9/519.full.pdf+html>) Viitattu lokakuussa 2012.

Honkala, Anu: Kielteinen suhtautuminen syntymäkuurojen lasten sisäkorvaistuteleikkauksiin. Sosiologin Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, 2008.

Jero, J. & Kentala, E.: Lasten sisäkorvaistutteen. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2007; 123(16): 2014-8. (Saatavana osoitteessa http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku__spage=/portlet_action/dlehtihakuartikkeli/viewarticle/action&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_tunnus=duo96678&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_p_frompage=uusinumero) Viitattu elokuussa 2012.

Jokinen, Arja: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Juhila & Suoninen: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere 1999.

Jokinen, Markku: Kuurojen oma maailma - kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa A. Malm (toim.): Viittomakieliset Suomessa. Finn Lectura, Pieksämäki 2000.

Jokinen, Markku: Lasten oikeus elää omannäköistä täyteen ihmisarvoon perutuvaa elämää. Teoksessa Kiili & Pollari (toim): Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja kommunikointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3.

Järvenpää, Nukarinen & Sompi: Kieletön mieli? Mioletön kieli! Tiedoituspäiväkirja viittomakielestä ja kuuroudesta kulttuurina ilmiönä. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turku 2010. (Saatavana osoitteesta https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14779/Jarvenpaa_Nukarinen_Sompi.pdf?sequence=2) Viitattu marraskuussa 2012.

Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa: Retoriikka. Teoksessa Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa (toim.): Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Gaudeamus, Tampere 1998.

Kotti, Voitto: Kuulokeskuksen näkökulma kuntoutusjärjestelmään. Satakieliohjelman www-sivu, (<http://www.satakieliohjelm.fi/v-kotti.htm>) Viitattu tammikuussa 2012.

Kronlund, L: Tekninen kuulonhuolto. Teoksessa E. Lonka & A-M. Korpjaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin, 325–352. Palmenia-kustannus. Helsinki 2000.

Kuurojen Liiton ja Kuulonhuoltoliiton yhteinen kannanotto Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. (Saatavana osoitteesta <http://www.kl-deaf.fi/Page/a8d0dc06-2490-49cf-bd5c-dc965c86129c.aspx?groupId=93df37e8-1330-4cf2-b7c4-4fe0568ef035&announcementId=c87ca6c6-57f6-423c-a237-b2b43261d1b2>) Viitattu marraskuussa 2012.

Kuusisto, Riikka: Sodan retoriikasta. Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa. Teoksessa: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.): Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere 1996.

Ladd, Paddy: Colonialism and Resistance: A Brief History of Deafhood. Teoksessa Bauman, H-Dirksen L.(toim.): Open Your Eyes. Deaf Studies Talking. University of Minnesota Press 2008.

Lane, Harlan: Ethicity, Ethics, and the Deaf-World. Journal of Deaf Studies and Deaf Education. 10(3): 2005. s. 291–310.

Lane, Harlan: Do Deaf People Have a Disability? Teoksessa Bauman, H-Dirksen L.(toim.): Open Your Eyes. Deaf Studies Talking. University of Minnesota Press 2008.

Lindström, Lasse: Sisäkorvaistute lapsen kommunikaation tukena. Teoksessa Kiili & Pollari (toim): Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja kommunikointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2012:3.

Luukkainen, Minna: Viitotut elämät: kuurojen nuorten aikuisten kokemuksia viittomakielisestä elämästä Suomessa. Kuurojen Palvelusäätiö, Helsinki 2008.

Mikkonen, Pirkko: Viittomakielentulkki kuuron lapsen vuorovaikutustilanteissa. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2000.

Moores, Donald: Educating the Deaf. Psychology, Principles and Practivies. Fifth Edition. Houghton Mifflin Company. Boston, New York 2001.

Mäkipää, Antti: Kuurot lapset kuuleviksi (hinnalla millä hyvänsä?) Sisäkorvaimplantointi ja todellisuuden rakentuminen televisio-ohjelmassa. Proseminarityö. Viestinnän laitos. Helsingin yliopisto 2002

Määttä, P., Lehto, H., Hasan, M & Parkas, R. (toim.): Lapsi kuulolla. Opas kuulovammaisen lapsen opettajille ja kasvattajille. PS-kustannus. Jyväskylä 2005.

Oliver, Michael: The Politics of Disablement. Critical Texts in Social Work and the Welfare State. Macmillian Education LTD. Basingstoke 1990.

Oliver, Michael: Understanding Disability. From Theory to Practice. Palgrave. Basingstoke 1996.

Paloposki, Sari: Kuulovammainen lapsi on ensisijaisesti lapsi tarpeineen ja toiveineen. Teoksessa Kiili & Pollari (toim.): Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja kommunikointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3.

Perelman, Chaim: Retoriikan valtakunta. Vastapaino. Tampere 1996

Potter, Jonathan: Representing Reality, Discourse, Rhetoric and Social Construction. SAGE Publications, London 1996.

Puro, Jukka-Pekka: Retoriikan historia. WSOY, Helsinki 2006.

Rainó, Päivi: Sisäkorvaistutteen saaneiden kuurojen lasten ja nuorten kielivalinnoista a tulkkauspalveluiden tarpeesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 7, 2012.

Rainó, Päivi: Kaksikielisyys on todellisuutta. Kommenttipuhenvuoro. Teoksessa Kiili & Pollari (toim.): Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja kommunikointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3.

Rauhala, P. & Virokannas, E.: Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa: Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. PS-kustannus, Jyväskylä 2011.

Reinikainen, Marjo-Riitta: Vammaisuuden sukupuolittuneet ja sortavat diskurssit. Yhteiskunnallis-diskursiivinen näkökulma vammaisuuteen. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 304. Jyväskylän yliopisto 2007.

Salmi, Eeva: Linguistic Turns in Teaching of the Deaf in Finland. HUMAK Publications, Humanistinen ammattikorkeakoulu 2010.

Salmi, E. & Laakso, M.: Maahan lämpimään: Suomen viittomakielisten historia. Kuurojen Liitto, Helsinki 2005.

Sandler, Wendy & Lillo-Martin, Diane: Natural Sign Languages. Teoksessa: M. Aronoff & J. Rees-Miller (eds.): Handbook of Linguistics. Blackwell Publishers, 2001. (Saatavilla osoitteessa <http://sandersignlab.haifa.ac.il/pdf/Natural%20Sign%20Languages.pdf%20.pdf>) Viitattu marraskuussa 2012.

Stiker, Henry-Jacques: History of Disability. Ann Arbor, MI. University of Michigan Press, 1999

Sume, Helena: Perheen pyörteinen arki: Sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen matka kouluun. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 334, Jyväskylän Yliopisto 2008.

Summa, Hilikka: Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman Toulim ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa: Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.): Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere 1996.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 (Saatavana osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>)

Takkinen, Ritva: Monipuoliset mahdollisuudet kuulovammaiselle lapselle. Kommenttipuheenvuoro. Teoksessa Kiili & Pollari (toim.): Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja kommunikointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3.

Takkinen, R. & Tapio, E.: When one of your languages is not recognised as a language at all. Teoksessa Blommaert, Leppänen, Pahta & Räisänen (toim.): Dangerous multiculturalism – Northern perspectives to Order, Purity and Normality. Balgrave Mcmillan, Basigstoke 2012.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta: Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki, 2009. (Saatavana osoitteessa <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>) Viitattu marraskuussa 2012.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Helsinki 2012. (Saatavilla osoitteessa http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk_ohje_verkko14112012.pdf) Viitattu helmikuussa 2013.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta: Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki 2005. (Saatavana osoitteessa http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf) Viitattu joulukuussa 2012.

UPIAS. Union of the Physically Impaired Against Segregation: Fundamental principles of disability. London 1975. (Saatavana osoitteessa <http://www.leeds.ac.uk/disability-studies/archiveuk/UPIAS/fundamental%20principles.pdf>) Viitattu lokakuussa 2012.

Vehmas, Simo: Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Gaudeamus, Helsinki 2005.

Vehmas, Simo: Kehitysvammaisuus, etiikka ja sosiaalinen vammaistutkimus. Teoksessa: Teittinen Antti (toim.): Vammaisuuden tutkimus. Yliopistopaino, Helsinki 2006.

Välimaa, Taina: Katsaus sisäkorvaistutetta käyttävien aikuisten kuulonvaraiseen puheen havaitsemiseen. Puhe ja Kieli, 30:4, 203-209. 2010.

Wallvik, Birgitta: Viitotulla tiellä. Finn Lectura, Helsinki 2001.

Widberg-Palo, Maarit: Hei kato mua! Viittomakielisten ja viittomakieltä käyttävien lasten hyvinvointi ja oikeuksien toteutuminen Suomessa. Teoksessa Kiili & Pollari (toim.): Hei,

kato mua! Vuorovaikutus ja kommunikointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3.

Williams, Gareth: Theorizing disability. Teoksessa Albrect, Seelman & Bury (toim.): Handbook of Disability Studies. Sage Publications, Thousand Oaks 2001.

Liittojen kannanotot ja julkilausumat:

Kuulonhuoltoliiton liittokokouksen julkilausuma. Tampere 6.10.1996 Julkaistu Kuuloviesti-lehdessä 8/1996

Kuulovammaisten lasten vanhempien liiton julkilausuma 23.4.1995. Julkaistu Nappi-lehdessä 3/1995

Kuurojen liiton kannanotto kuurojen lasten sisäkorvaimplanttileikkauksiin 18.1.1997. Julkaistu Kuurojen lehdessä 1-2/1997

Liite

Aineistona käyttämäni lehtikirjoitukset

Alla on esitelty aineistoni tekstit lehden numeron ja tekstin otsikon mukaan. Monessa lehdessä oli useampikin aineistoni kriteerit täyttävä artikkeli, ja koodasin saman lehden eri tekstit kirjaimin lehden numeron perään.

Kuurojen Lehti

- 5/1995 a Kielteinen kanta lasten sisäkorvaproteesileikkauksiin
- 1–2/1997 Kuurojen Liitto ry Kannanotto kuurojen lasten sisäkorvaimplanttileikkauksiin
- 6/1998 Mitä uutta auringon alla?
- 3/1999 a Yhteistyötä kuurojen lasten parhaaksi
- 7/1999 Kielellistä kansanmurha Suomessa?

Kuuloviesti

- 8/ 1996 a Kuulonhuoltoliiton liittokokouksen julkilausuma
- 8/1996 b Kokleaimplantin herättämät ”intohimot”
- 8/1998 b Herätys, elämme 90-luvulla!

Nappi

- 3/1995 a Kesätunnelmissa
- 3/1995 b Julkilausuma
- 5/1995 Mielipide implantista
- 5/1996 a Liittomme ja implantti
- 5/1996 b KLVL ry JA SISÄKORVAPROTEESI (IMPLANTTI) julkilausuma
- 5/1996 c Viittomakieli kuulon edelle?
- 5/1996 d Kuurojen lasten vanhemmat joutuvat vaikeisiin valintoihin
- 6/1996 a Kyse kuulon lisäksi isommasta asiasta
- 6/1996 b Sallitaanko kuuron lapsen kuulla?
- 6/1996 c Kokleaimplantista on hyötyä kaikille lapsille
- 6/1996 f Implantista...
- 1/1997 b Tässä meidän ajatuksiamme

- 2/1997   Implantti – hyväksi vai haitaksi kuuroille
- 4/1997   Vastine
- 3/1998   Sinua ja sampoa tarvittaisiin
- 6/1998   Osattiin me juhliakin!
- 3/1999 a   Vuorovaikutuksen tärkeys